

SZOCIOLÓGIAI KUTATÁS A KÜLHONI MAGYAR CSALÁDOK KÖRÉBEN ÉS A KÖLDÖKZSINÓR PROGRAM

2019. február

NPKI
NEMZETPOLITIKAI
KUTATÓINTÉZET

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	2
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	3
EGYÜTTÉLÉS, HÁZASSÁG	8
Mintára vonatkozó adatok	8
Párkapcsolatok és házasság a határon túli magyarok körében	11
CSALÁDTERVEZÉS, GYERMEKNEVELÉS ÉS CSALÁDTÁMOGATÁSOK	32
Gyermekvállalás és családtervezés a határon túli magyarok körében	32
Családi élettel kapcsolatos attitűdök	48
KÖLDÖKZSINÓR PROGRAM	63
A Köldökzsínór program eredményei	67

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az elmúlt évtizedekben a családi együttélés mintái átalakultak, a családformák pluralizálódtak Európában, s a külföldi magyar társadalmakban is. A 90-es évektől kezdődő gazdasági-társadalmi átalakulás a demográfiai folyamatokon belül a családformálódással kapcsolatos jelenségeket is érintette: csökkenő házassági kedv és termékenység, fogyó- és elöregedő társadalomban.

A korábban domináns házasságon alapuló családforma mellett növekedett az élettársi kapcsolatban élők, az egyszülős- és mozaikcsaládok és az egyedülállók (egyszemélyes háztartásban élők) aránya. Mindez megmutatkozik az együttélés intézményeiben, az életút szakaszainak sorrendjében, a különböző együttélési formák összetételében.

A Nemzetpolitikai Kutatóintézet (NPKI) és a Kopp Mária Intézet a Népesedésért és a Családokért (KINCS) a 2018 a külföldi magyar családok év program keretében kérdőíves felmérést végzett négy magyar külföldi nagyrégióban (Kárpátalja, Vajdaság, Felvidék, Erdély).

A kérdőíves kutatás összesen 2600, 18-49 éves személy megkeresésével zajlott, akiket párkapcsolati, családi helyzetükkel kapcsolatban, továbbá családtervezési, gyermekvállalási hajlandóságukról is kérdeztük.

A kérdőíves vizsgálat a négy nagyrégióban: Erdély (1300 fő), Felvidék (500 fő), Kárpátalja (400 fő), Vajdaság (400 fő) reprezentatív mintán fel kívánja tárni a célcsoport párkapcsolatokkal, kiemelten a házassággal, a legelterjedtebb családformákkal, továbbá a gyermekvállalással kapcsolatos attitűdjeit.

A KINCS-ben folyó elemzés a közösen kialakított kérdőív: IV. fejezete Együttéléssel, házassággal kapcsolatos kérdésekre, valamint az V. fejezete Családtervezésről, gyermeknevelésről és családtámogatásról szóló kérdésekre adott válaszok feldolgozását kívánja bemutatni.

Az elemzés végén a Köldökzsinór program ismertségének bemutatása és első évének eredményei kerülnek bemutatásra.

Az együttéléssel, házassággal kapcsolatban

A nők mind a párkapcsolat, mind az élettársi kapcsolat megkötésekor fiatalabbak voltak, mint a férfiak (átlagosan kb 2,5 évvel).

Az idősebb korcsoportba tartozó válaszadók, illetve a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők később létesítettek párkapcsolatot és kötöttek házasságot.

A nagyrégiók vonatkozásában Kárpátalján a legfiatalabban, majd Erdélyben és Felvidéken, legidősebben Vajdaságban létesítettek párkapcsolatot.

A házasságkötés ideális életkorát vizsgálva, a nők fiatalabb korban kötnek házasságot, mint a férfiak.

Az első házasságkötés mind a nőknél, mind a férfiaknál közel 2 évvel korábban valósult meg, mint az ideálisnak tartottként megjelölt évjárat (ami feltehetően a minta megoszlásának köszönhető: a megkérdezettek fele 35 év alatti, miközben 53% házas és inkább a 35 évnél idősebb korosztályhoz tartozik).

A jó házassághoz leginkább a hűséget, a kölcsönös tiszteletet és az egymás iránti szeretetet tartják fontosnak a válaszadók, míg a közös nemzetiséget és a közös vallási felekezethez tartozást sorolják a fontossági sor végére.

A hűséget, a kölcsönös megbecsülést, az egymás iránti szeretetet, az egymásért való áldozatvállalást és a lehetséges egyéni életcélokat az iskolai végzettség növekedésével egyre fontosabbnak tartják, míg az anyagiak szerepét inkább az alacsonyabb képzettségűek emelték ki.

A saját párkapcsolatával (házasságával/élettársi kapcsolatával) a válaszadók majd kétharmada nagyon elégedett. A férfiak inkább elégedettebbek, mint a nők.

Az életkor növekedésével csökkenő a párkapcsolattal való elégedettség mértéke.

A párkapcsolaton belüli nézeteltérések okait és azok gyakoriságát az eltérő nemzetiségi és kulturális háttérben, az anyagi ügyekben és a gyermeknevelés kérdéseiben látják.

A válás gondolata inkább a nők, illetve a legfiatalabb generációk számára elfogadottabb. Legkevésbé Kárpátalján és Felvidéken, inkább Erdélyben és Vajdaságban vetődött fel a válás gondolata.

Azok, akik a házasságkötést fontosabbnak tartják, közöttük kevesebben gondoltak a válásra, mint azok, akik kevésbé érezték fontosnak a házasságkötést.

A családtervezésről, gyermeknevelésről és családtámogatásról

A gyermekvállalás legjobbnak tartott korát a nők átlagosan 25,5 év, a férfiak átlagosan 28,4 évben jelölték meg.

Az első gyermek születésének időpontjaként a nők a 24,1 évet, míg a férfiak a 26,8 évet mondták átlagosan. A gyermekvállalás ideális életkorát mind a nők, mind a férfiak átlagosan későbbre teszik, mint ahogy a gyermekük ténylegesen megszületett (ennek oka a minta életkori megoszlása).

Az átlagos gyerekszám a gyermekkel rendelkezők között 1,8 gyermek. Nincs szignifikáns különbség az egyes nagyrégiók között sem.

Az idősebb korosztálynak átlagosan több gyermekük van. Az iskolai végzettség és a megszületett gyermekek kapcsolatában az ún. U alakú görbe kimutatható, bár más lefutású, mint a magyarországi népszámlálások alapján megismerhető.

A gyerekszám átlaga a legalacsonyabb végzettségűek esetében a legmagasabb, viszont a diplomások mindjárt ezután következnek. A tervezett gyermekek átlagos száma tekintetében a felsőfokú végzettségűek esetében a legmagasabb.

A tervezett gyerekszám 2,12, az ideálisnak tartott gyerekszám ennél magasabb: 2,4.

A mintába kerültek kétharmada főállásban dolgozik, bő tíz százaléka mellékállásban és részmunkaidőben. A nemdolgozók aránya 21,4 %. (2,5 % válaszhiány mellett).

A gyermekvállalás vonatkozásában a legfontosabbnak a megfelelő partnert tartották, s ezt követik a lakáskörülmények. Ezt követik az anyagiak és a munkahely megléte. A legkevésbé fontosnak az intézményes keretek meglétét ítélték.

A gyermekek körében a további gyermekek vállalásában kiemelkedő a jövő megítélése: utalva a bizonytalan jövőre, az állami támogatások elégtelenségére.

A további gyermekvállalás elmaradása okaként a nők a várandósság, szülés nehézségeit, a gyermekgondozással járó fizikai, idegi megterhelést sorolták. A férfiak társuk ellenkezését, szabadidejük megőrzését és párkapcsolatuk stabilitását említették.

Akinek nincs gyermeke, a gyermekvállaláshoz a legfontosabbnak a stabil és kielégítő párkapcsolatot, munkahelyet és a megfelelő lakáskörülményeket választották legnagyobb arányban. A lakáskörülményeket a fiatalabbak, míg az államtól várt anyagi támogatásokat az idősebbek említették gyakrabban.

A gyermekvállalás hatásaként a nők inkább számítanak a munkahelyi kilátásaik romlására, a férfiak nagyobb arányban gondolják, hogy javulni fog a boldogságuk és elégedettségük.

A gyermekvállalás és a munka vonatkozásában a válaszadók nagytöbbsége úgy véli, hogy a gyermekek megsínylik, ha az anyjuk eljár dolgozni. A háztartási munkát úgy vélik legtöbben, hogy egyenértékű a fizetett munkával. Ezt a nagyrégiók közül leginkább Kárpátalján vélik így. Sokan viszont nem értenek egyet azzal, hogy a férfiak jobb vezetők, mint a nők.

Azzal kapcsolatban, ha egy nő többet keres, mint a férfi, az nem tesz jót a kapcsolatnak, azzal Vajdaságban értenek legkevésbé egyet, a legtöbben pedig Kárpátalján vélik úgy.

A háztartási munka fizetett munkával történő egyenértékűségével legkevésbé a magasabb iskolai végzettségűek értenek egyet.

Azzal az állítással, hogy ha a szülők elválnak, akkor jobb a gyerekeknek, ha az anyjával marad, a válaszadók 41,3 %-a teljes mértékben, 19,6 %-a pedig inkább egyetért. Nemi bontásban, érthetően inkább a nők értenek a fenti állítással egyet. Az iskolai végzettség szerint a felsőfokú végzettségűek értenek ezzel legkevésbé egyet. Nagyrégiós bontásban legtöbben ezzel a kárpátaljaiak értenek egyet, legkevésbé a vajdasági magyarok.

A tekintetben, hogy kitől várhatnak segítséget feladataik megoldásában a háztartásukban, legtöbben a szülőket, a házastárs/élettárs szüleit említik, majd a testvéreket, végül a barátokat.

A nagyszülők elsőrendűen anyagi segítséget nyújtanak és vigyáznak az unokákra. Míg a szülők elsősorban munkavégzésben, de nem elhanyagolható mértékben anyagiilag is segítik a nagyszülőket.

A szabadidő eltöltés terén a legnépszerűbb a párral, családdal közös szabadidős tevékenység, elsőrendűen a beszélgetés. Ezt követi a passzív időtöltés (pihenés). Népszerű a TV/filmnézés, a barátokkal történő időtöltés. Kevésbé népszerűek a közös sportolás, az olvasás, a közös hobbik űzése.

Összeségében a határontúli nagyrégiókban a házasságkötéssel, gyermekvállalással kapcsolatos attitűdök hasonlóak a hazai, közép-európai tendenciához. A leghagyományosabb felfogás Kárpátalján jellemző, a modernistább pedig Vajdaságban.

Köldökszínór programról

A köldökszínór program és az anyasági támogatás esetében többen vannak, akik nem hallottak ezekről, és a kérdezettek mintegy tizede nem tudott (vagy nem akart) nyilatkozni a feltett kérdéssről. A kérdezettek kétötöde hallott ezekről a támogatásokról, de azok, akik igénybe is vették aránya csak 5,9 % az anyasági támogatás (152 fő) és 2,7 % (70 fő) a babakötvény esetében. A gyermekesek inkább ismerik a köldökszínór programot. A nők inkább hallottak a köldökszínór programról, és inkább éltek az igénybevétel lehetőségével. A legtájékozottabbak a 30-39 éves korosztály, s közöttük is a felsőfokú végzettségűek elsősorban. Az adatokból megállapítható, hogy az anyaországához való erősebb kötődés, azaz ha a kérdezett gyermeke rendelkezik magyar állampolgársággal és/vagy magyar igazolvánnyal, akkor nagyobb arányú a köldökszínór program ismertsége és az igénybevétele is.

A Köldökszínór Program bevezetése óta a támogatásokat a várakozásoknak megfelelően csaknem tízezer magyar újszülött után vették igénybe a külhonban élő családok.

2018 folyamán összesen **9784** igény érkezett a Magyar Államkincstárhoz.

Az igénylők kétharmada a Kárpát-medencében született kisbaba után kérte a támogatást.

A Kárpát-medencében a legtöbben Erdélyben igényelték az anyasági támogatást, az összes Kárpát-medencei 69%-a, Vajdaságban 15%, Kárpátalján 11%, Felvidéken közel 6%.

Kárpát-medencén kívül legtöbben a német nyelvterületű országokban és Nagy-Britanniában vettek részt a Köldökszínór programban.

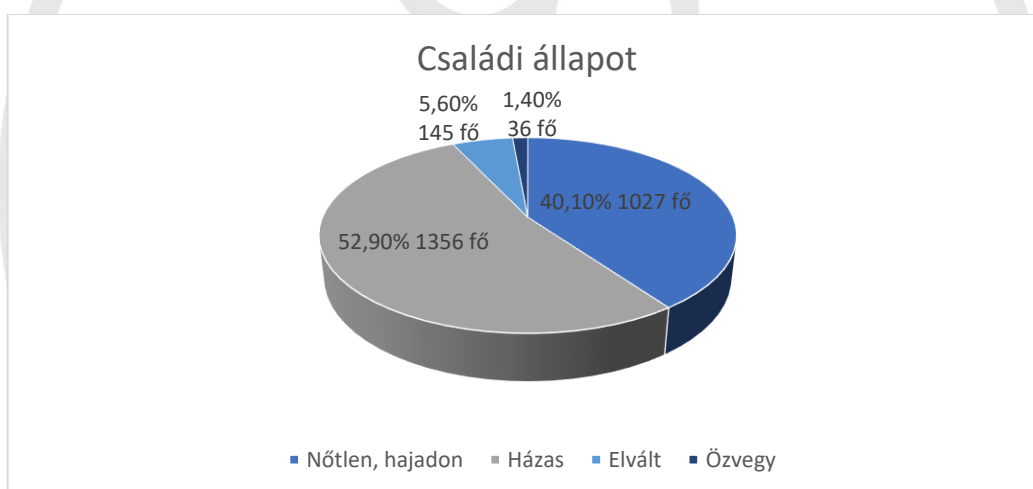
EGYÜTTÉLÉS, HÁZASSÁG

Mintára vonatkozó adatok

Az elemzés elején néhány diagram, táblázat és kemény adat segítségével áttekintjük a vizsgált mintát. Ezek ismeretében könnyebben át tudjuk tekinteni az egyes kérdésekre adott válaszokat.

A nemek megoszlása: 49,6% nő, 50,4% férfi, tehát a lekérdezettek között szinte azonos arányban szerepeltek nők és férfiak, összesen 2576 fő.

Családi állapot szerint a minta több mint 90 %-át a házasok és nőtlenek/hajadonok teszik ki. Elváltak és özvegyek aránya összesen 7 %.

1. ábra Válaszadók családi állapot szerinti megoszlása a mintában

A korcsoportváltozó (N=2583) a születési dátum alapján számolt életkorok értékéből lett számítva, melyet 4 kategóriára bontottunk. A válaszadók korcsoporti megoszlása tehát az alábbi táblázatból látható.

Korcsoportok			
	18-24 évesek	532	20,6 %
	25-34 évesek	755	29,2 %
	35-44 évesek	846	32,8 %
	45 év felettiek	449	17,4 %
	Összesen	2583	100,0 %
	Érvénytelen	2	
Mindösszesen		2585	

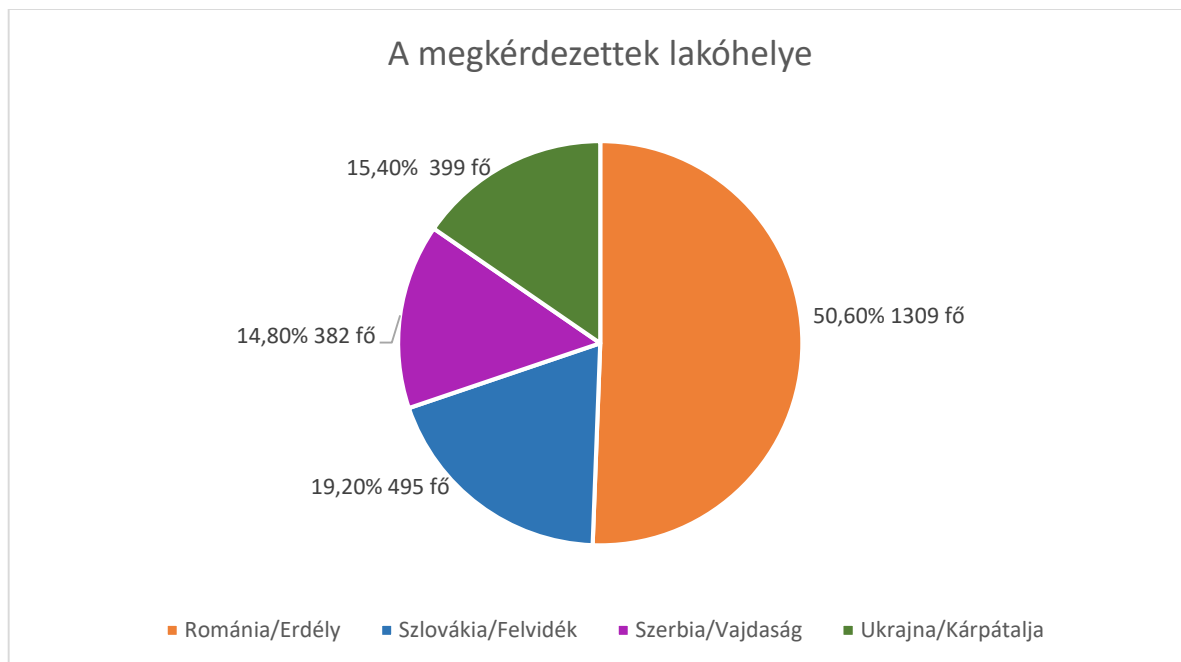
1. táblázat A válaszadók iskolai korcsoport szerinti megoszlása (4 csoport)

Az iskolai végzettség változót (K23-as kérdés) a legmagasabb iskolai végzettség alapján kategorizáltuk úgy, hogy a 8 általános iskolai osztályt, vagy kevesebbet végzők kerültek egy kategóriába, a szakmunkás-, szakközépiskolát vagy gimnáziumot végzettek alkotnak egy csoportot (középiskola), majd a középiskola utáni szakképzést vagy BA/BSc, MA/MSc fokot végzettek képezik a főiskola/egyetem kategóriát.

Iskolai végzettség			
	8 általános iskola vagy kevesebb	279	10,8 %
	középiskola	1543	59,9 %
	főiskola/egyetem	753	29,3 %
	Összesen	2575	100,0 %
	Érvénytelen	10	
Mindösszesen		2585	

2. táblázat A válaszadók iskolai végzettség szerinti megoszlása (3 csoport)

A lakóhely (ország) szerint pedig a megkérdezettek fele erdélyi, a másik fele pedig Felvidékről, Kárpátaljáról illetve a Vajdaságból való.

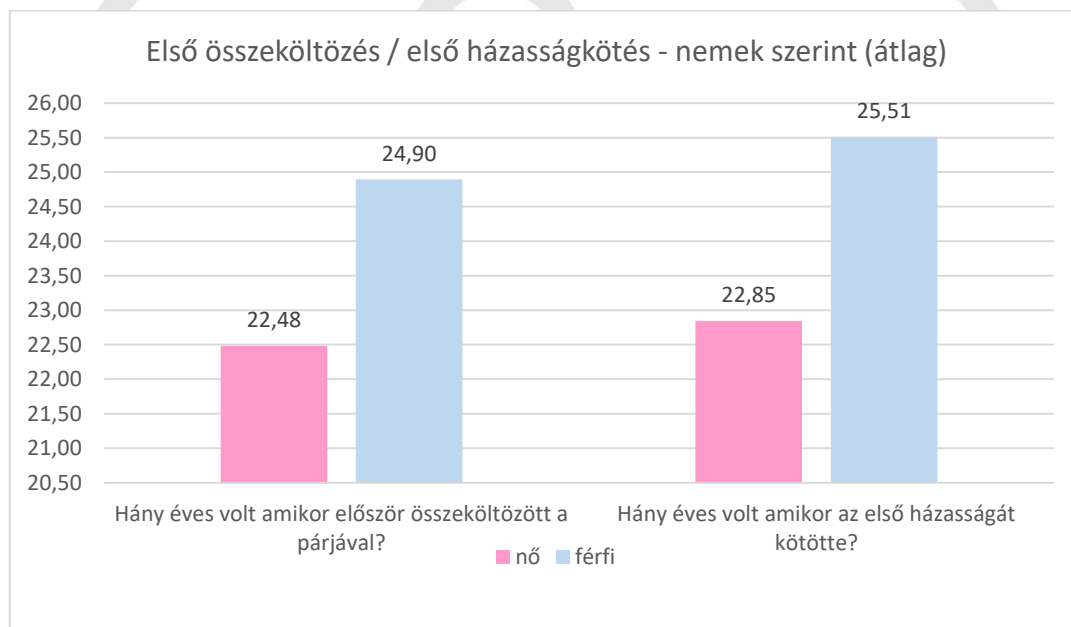
2. ábra A válaszadók megoszlása lakóhely (ország) szerint

Párkapcsolatok és házasság a határon túli magyarok körében

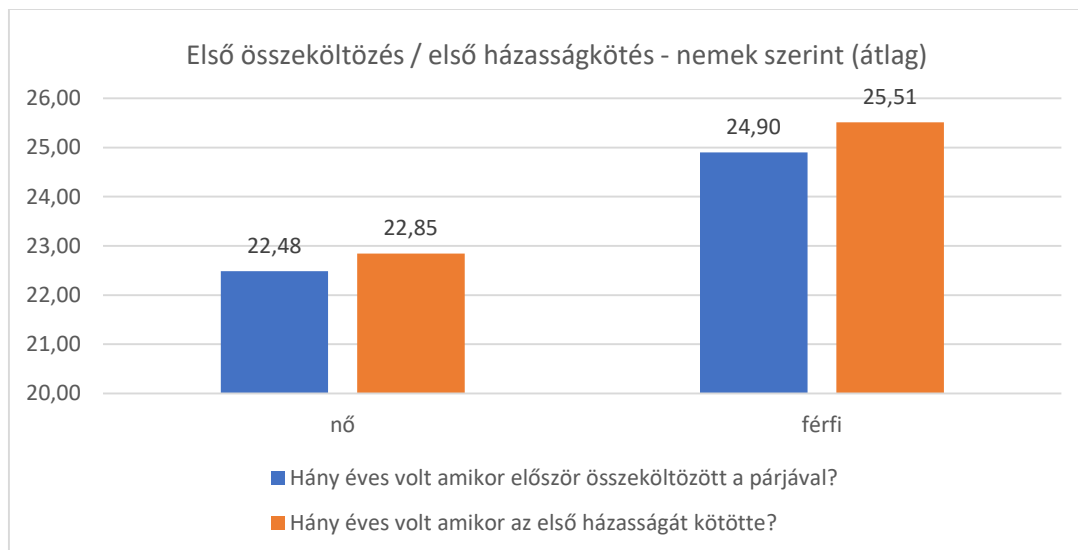
(K47) Az első párkapcsolat és házassági kapcsolat megkötését hasonlítottuk össze nem, életkori korcsoport, befejezett iskolai végzettség, illetve terület (országok) szempontjából.

A válaszadók (N=1801 fő) első összeköltözésükkor (átlag = 23,55 év) kicsivel fiatalabbak voltak, mint az első házasságkötésükkor (átlag = 24,01 év).

A nők mind a párkapcsolat, mind az élettársi kapcsolat megkötésekor fiatalabbak voltak, mint a férfiak (az átlagok különbsége kb 2,5 év). Mindkét nemre igaz az átlagok alapján, hogy fiatalabb korban költöztek össze első párjukkal, mint ahogy az első házasságot kötötték.

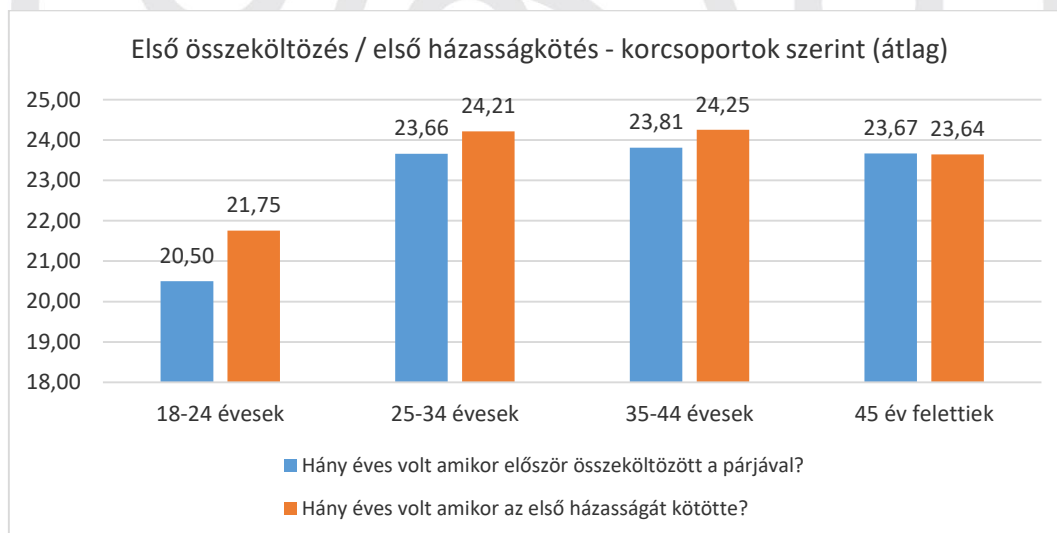

3. ábra Első összeköltözés / első házasságkötés - nemek szerint (átlag)

4. ábra Első összeköltözés / első házasságkötés - nemek szerint (átlag)

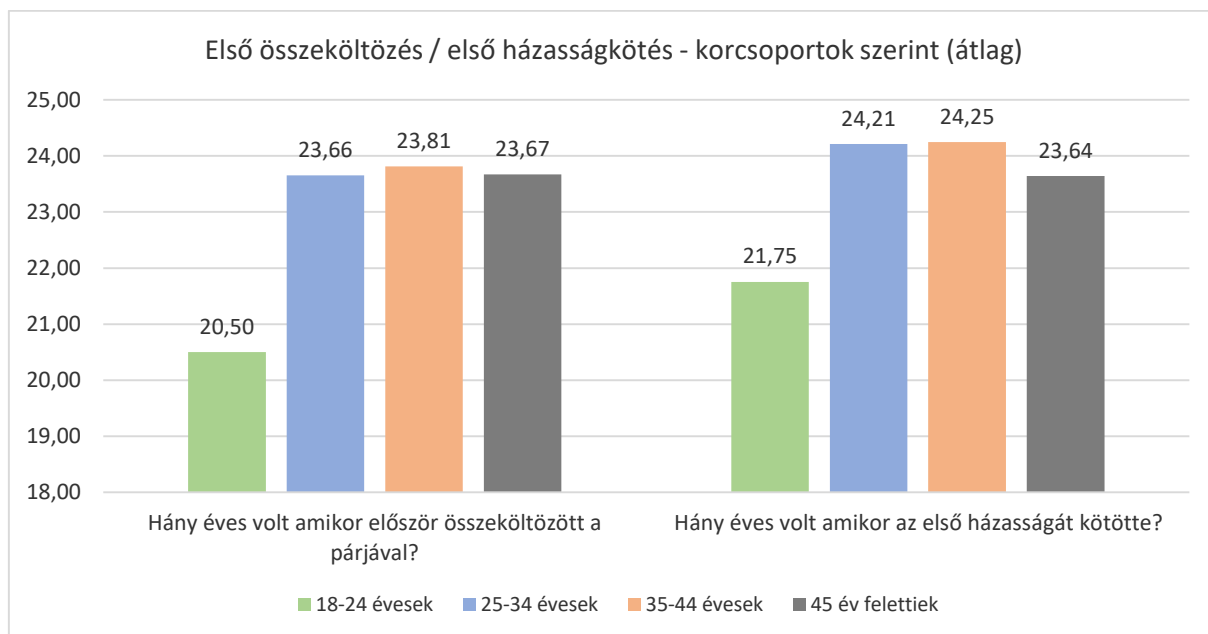
Az egyes korcsoportokat nézve elmondható, hogy fiatalabb korban költöztek össze első párjukkal, mint ahogy az első házasságot kötötték; kivételt képeznek a 45 év felettiek, ahol az átlagok majdnem megegyeznek.

5. ábra Első összeköltözés / első házasságkötés - korcsoportok szerint (átlag)

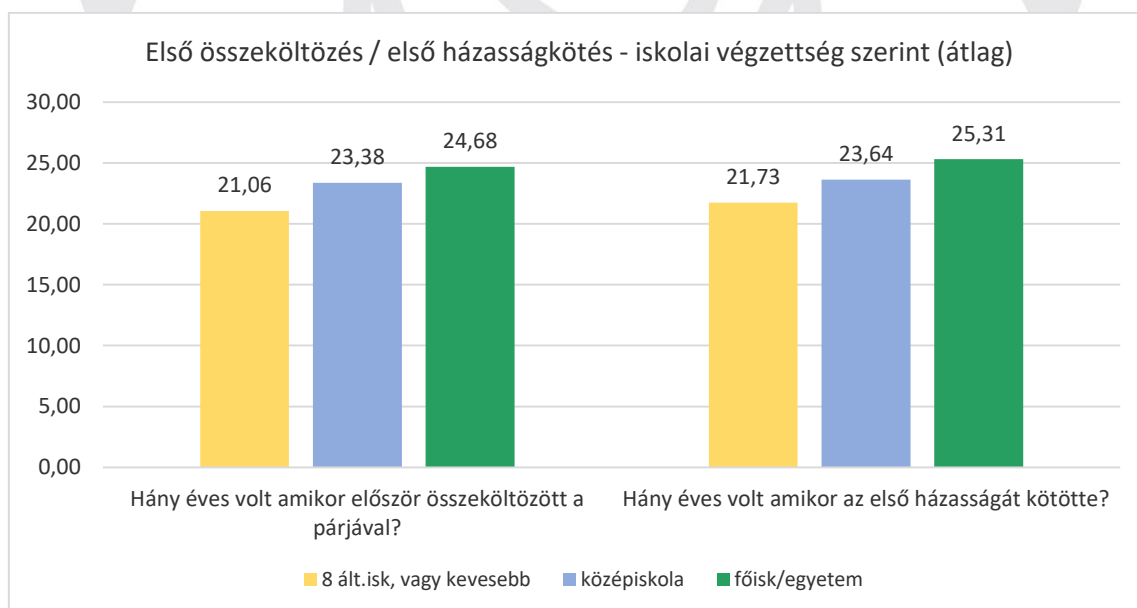
Mind az első összeköltözéskor, mind az első házasságkötéskor meglévő életkor korcsoportonként vizsgálva elmondható, hogy minél idősebb csoportba tartozik valaki, annál valószínűbb, hogy későbbi életkorban tette meg az iménti lépéseket; kivételt képeznek ismét a

45 év feletti. Az is látszik, ezen lépéseket jellemzően 23-24 éves életkorban tették meg a megkérdezettek, kivéve a 18-24 éves korosztályt.

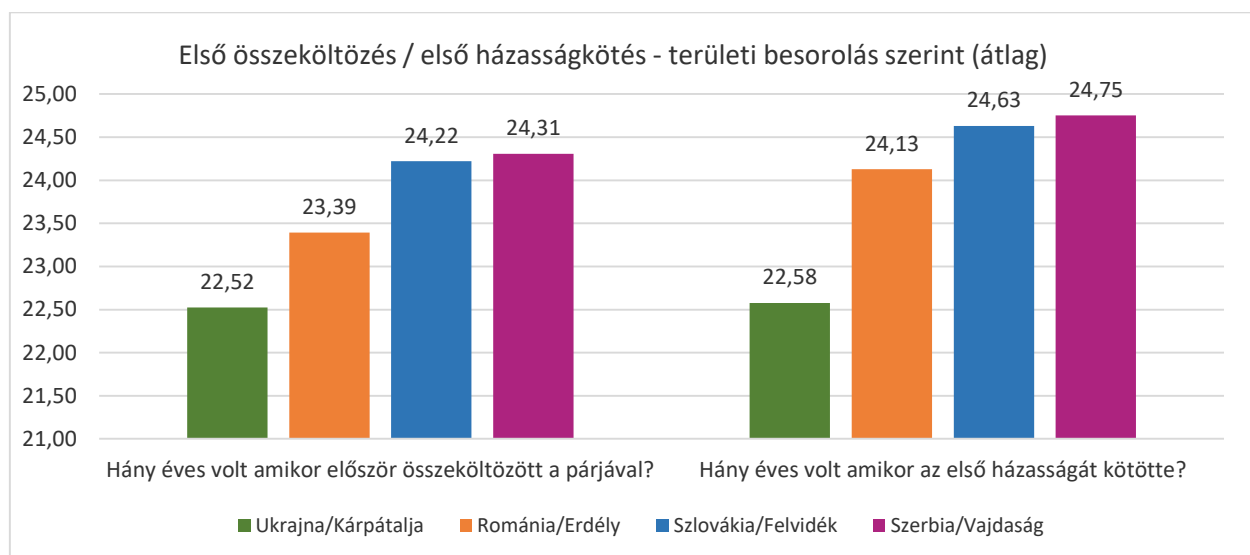
6. ábra Első összeköltözés / első házasságkötés - korcsoportok szerint (átlag)

Az iskolai végzettség szempontjából nézve az első összeköltözés/első házasságkötés időpontját, itt is igaz, hogy minél magasabb (befejezett) iskolai végzettséggel rendelkezik a válaszadó, annál későbbi életkorában költözött először össze párjával, illetve kötött házasságot.

7. ábra Első összeköltözés / első házasságkötés – iskolai végzettség szerint (átlag)

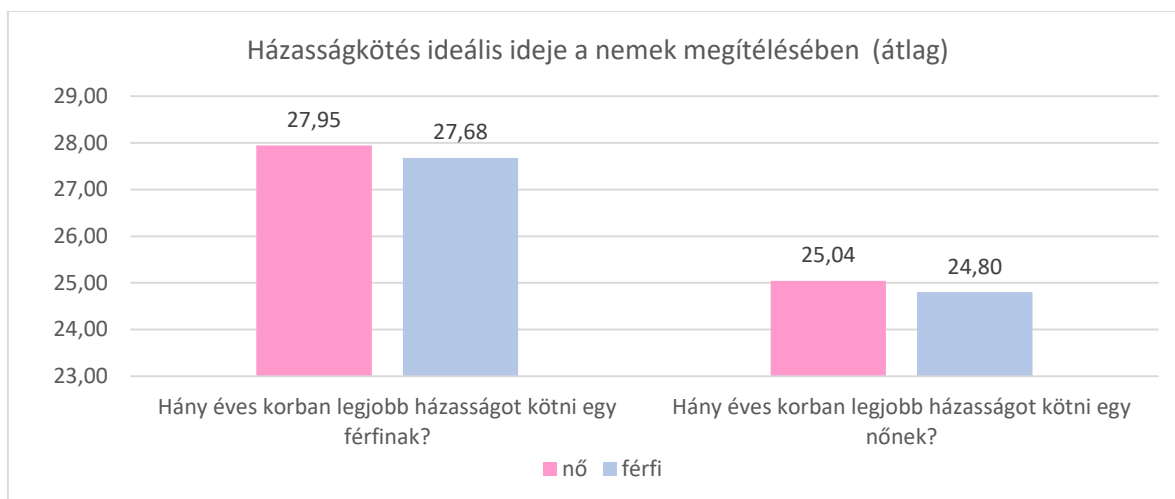
Területi besorolás szerint összehasonlítva a válaszadók korát az első összeköltözéskor, illetve az első házasságkötéskor, mindkét szempont szerint Kárpátalján/Ukrajnában a legfiatalabban, majd Erdély/Romániában, Felvidéken/Szlovákiában élők következnek, legidősebb korban Vajdaságban/Szerbiában tették meg e lépéseket a válaszadók.

8. ábra Első összeköltözés / első házasságkötés – területi besorolás szerint (átlag)

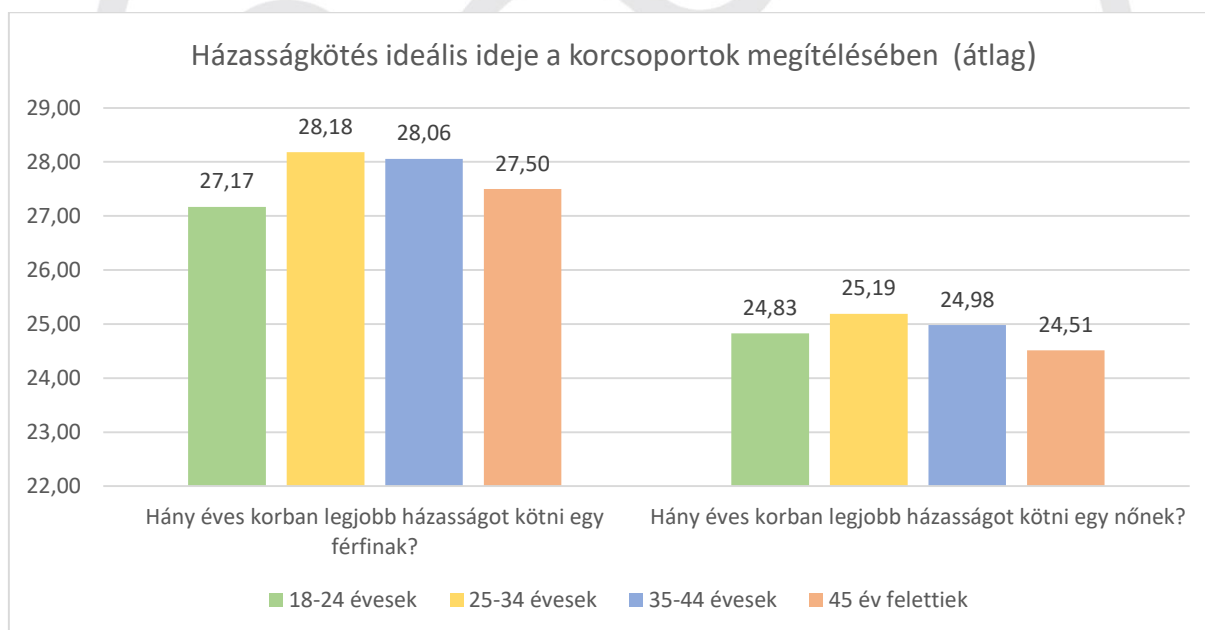
(K48-K49) A házasságkötés ideális idejét (nőkre és férfiakra nézve) szintén a nem, életkori korcsoport, befejezett iskolai végzettség, illetve terület (országok) szempontjából vizsgáltuk (nőkre nézve: N=2292, ill. férfiakra nézve: N=2298).

Mind a nők, mind a férfi válaszadók szerint az a jobb, ha a nők a fiatalabbak a kapcsolatban. Mindkét nem hasonló (27-28 év közötti) életkorra tette a férfiak, és szintén hasonló (25 éves) életkorra a nők ideális korát a házasságkötésre. Abban is „azonosság” van, hogy az iménti kérdésekben a nők kicsivel idősebb életkort tartanak jónak mindkét nem számára, mint a férfiak.

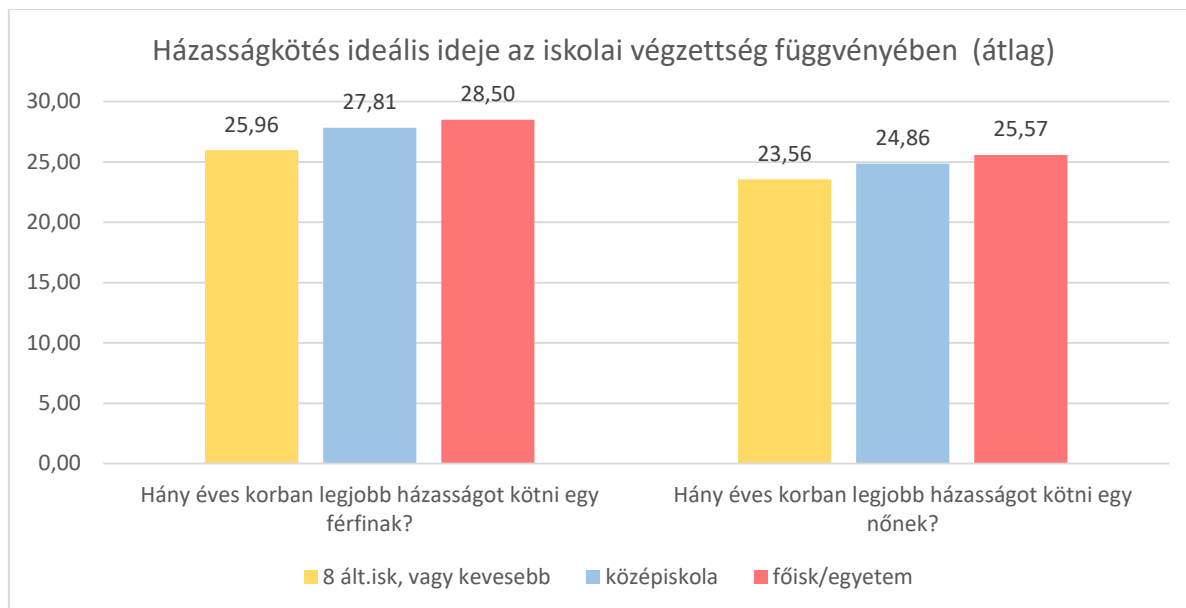
9. ábra Házasságkötés ideális ideje a nemek megítélésében (átlag)

A házasságkötés ideális életkorának megítélésénél minden korcsoport a nőknél fiatalabb életkort tart kedvezőbbnek, mint a férfiak esetében. Az átlagok különbsége jellemzően 3 év, bár a 18-24 évesek szerint kevesebb a jó, 2,3 év.

10. ábra Házasságkötés ideális ideje a korcsoportok megítélésében (átlag)

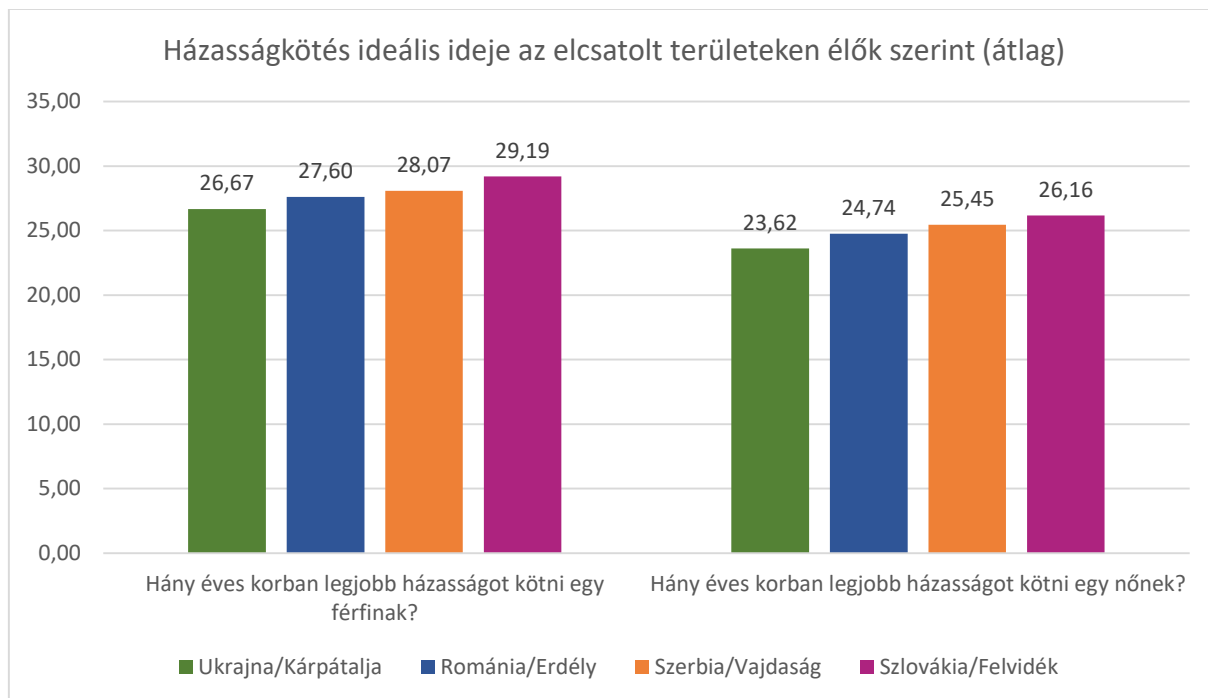
Az iskolai végzettség szerinti csoportoknál az ismert tendencia itt is megfigyelhető, hogy a tanulmányi szint emelkedésével együtt az ideálisnak tartott életkor is nő.

11. ábra Házasságkötés ideális ideje az iskolai végzettség függvényében (átlag)

Érdekes összehasonlítani a különböző földrajzi területeken élők válaszait. Ha területek válaszait önmagukhoz viszonyítva nemeként vizsgáljuk, a fentebb említettek igazak: a nőket fiatalabb korban házasítanák, mint a férfiakat.

Ha a területek válaszait egymással nézzük össze, látható, hogy legkorábbi életkorban Kárpátalján, majd Erdélyben, Vajdaságban, legkésőbb Felvidéken tartják ideálisnak a házasságkötést; mely tendencia mind a nők, mind a férfiak csoportjára jellemző.

12. ábra Házasságkötés ideális ideje az elcsatolt területeken élők szerint (átlag)

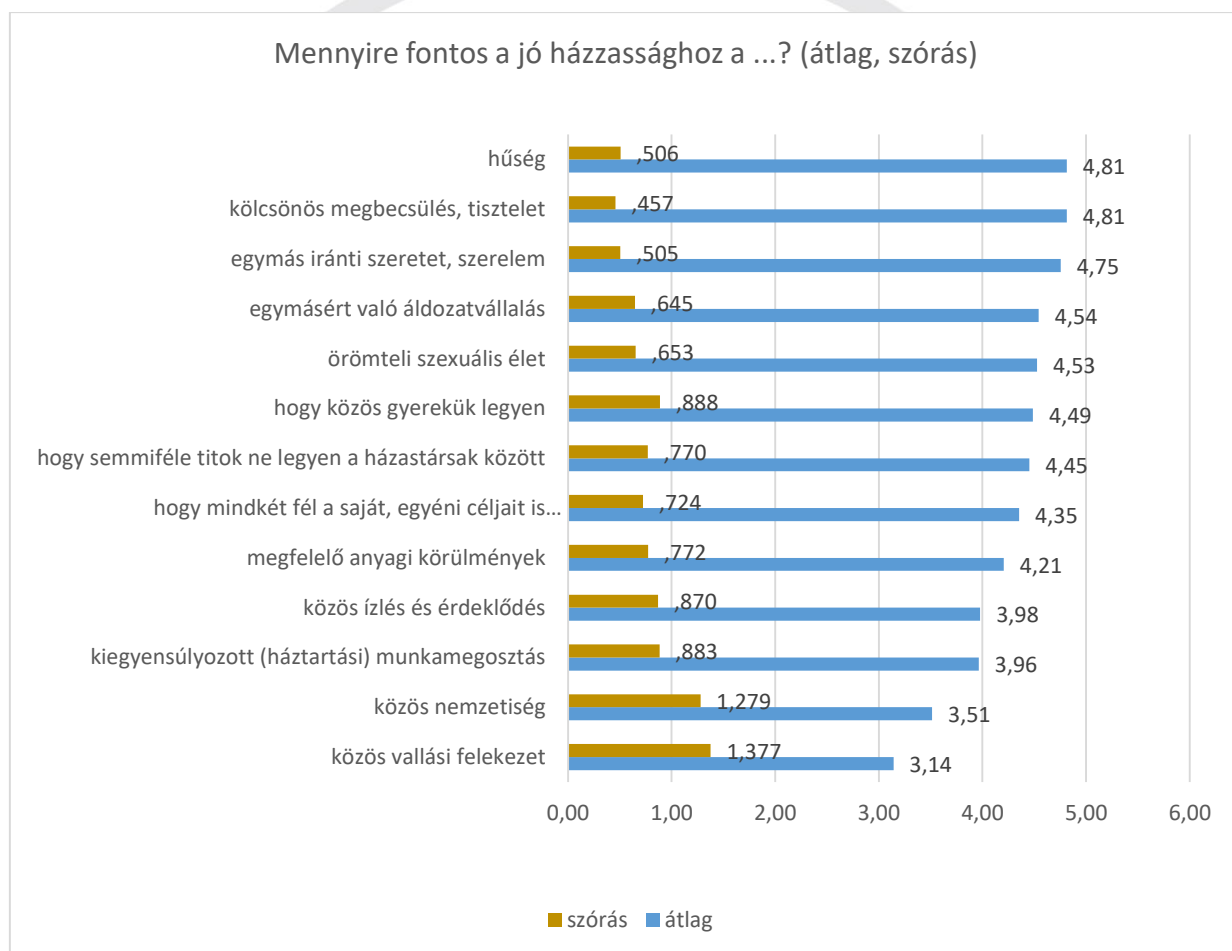
Összevetve az ideálisnak tartott életkorokat nemenként, illetve az első házasságkötéskori életkort szintén nemenként, látható, hogy az első házasságkötés mindkét esetben közel 2 évvel korábban valósult meg (akik már házasságot kötöttek).

NŐK	Ideális kor a házasságkötésre	
	nők szerint a nőknek	25,04
	férfiak szerint a nőknek	24,80
	Átlagéletkor az első házasság megkötésekor	22,85
FÉRFIAK	Ideális kor a házasságkötésre	
	nők szerint a férfiaknak	27,95
	férfiak szerint a férfiaknak	27,67
	Átlagéletkor az első házasság megkötésekor	25,51

3. táblázat Házassággal kapcsolatos életkorok nemenként (átlag)

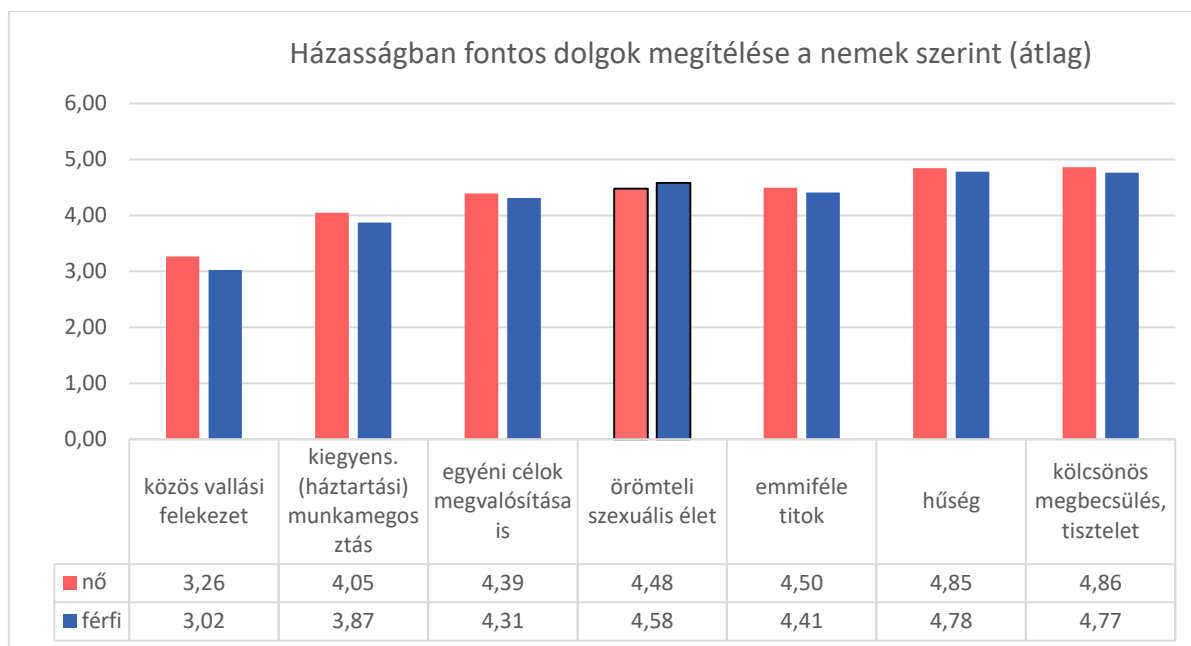
(K52) A jó házassághoz fontos tényezők 1-5-ig terjedő skálán (1 – egyáltalán nem tartja fontosnak, 5 nagyon fontosnak tartja) osztályozták a válaszadók (N=2516-2555 között, itemenként eltérő).

Leginkább a hűséget, a kölcsönös tiszteletet és az egymás iránti szeretet tartják fontosnak, míg a közös nemzetiséget és a közös vallási felekezet meglétét tették a fontossági sor végére. Érdekes, hogy az átlagokkal szinte inverz parabolát ír le a szórások ábrázolása. Jelzi ez azt is, hogy a fontossági sor elején felsoroltak nemcsak hogy fontosak, de részben egységesen, stabilan fontosak, míg a sor alsó harmadában említettek megítélésében nagyobb eltérések vannak.

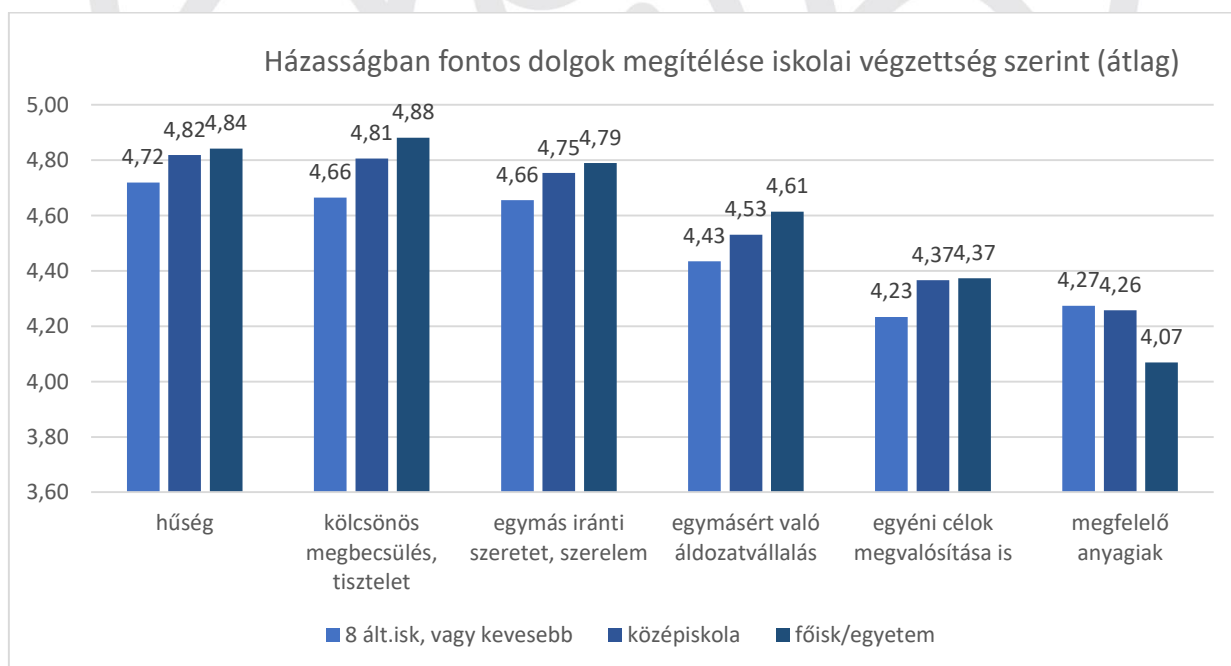
13. ábra A jó házassághoz felsorolt itemek fontossági sorrendje (átlag, szórás)

A 13 felsorolt szempont közül a 6 áll szignifikáns kapcsolatban a nem (nő/férfi) változóval. A közös megbecsülés, a hűség, a titokmentesség, lehetséges egyéni célok, a kiegyensúlyozott háztartási munkamegosztás mellett a közös vallási felekezet a nők számára kicsit fontosabbak, mint a férfiaknak; míg az örömteli szexuális élet a férfiaktól kapott magasabb átlagpontszámot.

14. ábra A nem és a jó házassághoz felsorolt itemek kapcsolata (átlag)

Az iskolai végzettséggel összevetve szintén 6 tényező kapcsolata szignifikáns. Ezek közül 5 tétel (a hűség, a kölcsönös megbecsülés, az egymás iránti szeretet, az egymásért való áldozatvállalás és a lehetséges egyéni célok) fontossága az iskolai végzettséggel nő, míg a megfelelő anyagiak megléte fordított arányban fontos a válaszadók megítélése szerint.

15. ábra Házasságban fontos dolgok megítélése iskolai végzettség szerint (átlag)

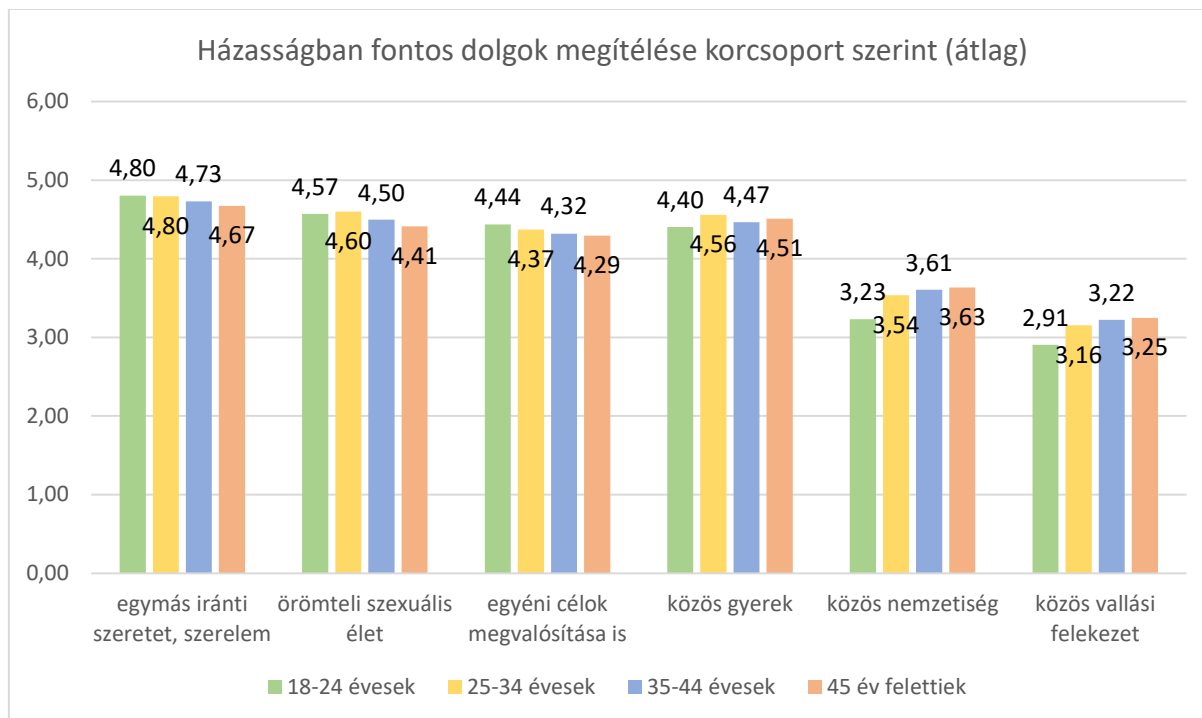
A területi bontás szerinti fontossági sorrend szignifikáns kapcsolatot jelez; nagyon hasonló egymáshoz illetve az egész mintán tapasztalt sorrendhez képest.

	Románia/Erdély		Szlovákia/Felvidék		Szerbia/Vajdaság		Ukrajna/Kárpátalja	
1.	hűség	4,80	kölcsönös megbecsülés, tisztelet	4,80	kölcsönös megbecsülés, tisztelet	4,90	kölcsönös megbecsülés, tisztelet	4,87
2.	kölcsönös megbecsülés, tisztelet	4,78	hűség	4,79	hűség	4,88	hűség	4,84
3.	egymás iránti szeretet, szerelem	4,73	egymás iránti szeretet, szerelem	4,71	egymás iránti szeretet, szerelem	4,84	egymás iránti szeretet, szerelem	4,81
4.	egymásért való áldozatvállalás	4,55	egymásért való áldozatvállalás	4,44	egymásért való áldozatvállalás	4,59	közös gyerek	4,61
5.	semmiféle titok	4,49	közös gyerek	4,41	egyéni célok megvalósítása is	4,48	egymásért való áldozatvállalás	4,60
6.	közös gyerek	4,49	semmiféle titok	4,28	semmiféle titok	4,46	semmiféle titok	4,52
7.	egyéni célok megvalósítása is	4,38	egyéni célok megvalósítása is	4,26	közös gyerek	4,45	megfelelő anyagiak	4,32
8.	megfelelő anyagiak	4,19	megfelelő anyagiak	4,26	megfelelő anyagiak	4,08	egyéni célok megvalósítása is	4,27
9.	kiegyensúlyozott (háztartási) munkamegosztás	4,04	közös ízlés, érdeklődés	4,01	kiegyensúlyozott (háztartási) munkamegosztás	3,97	közös ízlés, érdeklődés	4,00
10.	közös ízlés, érdeklődés	4,01	kiegyensúlyozott (háztartási) munkamegosztás	3,81	közös ízlés, érdeklődés	3,80	kiegyensúlyozott (háztartási) munkamegosztás	3,89
11.	közös nemzetiség	3,69	közös nemzetiség	3,39	közös nemzetiség	3,17	közös nemzetiség	3,44
12.	közös vallási felekezet	3,26	közös vallási felekezet	2,83	közös vallási felekezet	3,06	közös vallási felekezet	3,24

4. táblázat A jó házasság itemjei fontossági sorrendben területi bontás szerint (átlag)

A korcsoportok válaszainak átlagát tekintve az egymás iránti szeretet, örömteli szexuális élet és a lehetséges egyéni célok fontossága (bár enyhén, de) az életkor előre haladtával csökken; a közös gyerek, közös nemzetiség és a közös vallási felekezet meglepte pedig nő.

A fentebb említettek közül az átlagpontoszámok alapján minden korcsoportban az egymás iránti szeretet a legfontosabb; második helyen az örömteli szexuális élet áll, kivéve a 45 év felettieknél, ahol a közös gyermek.

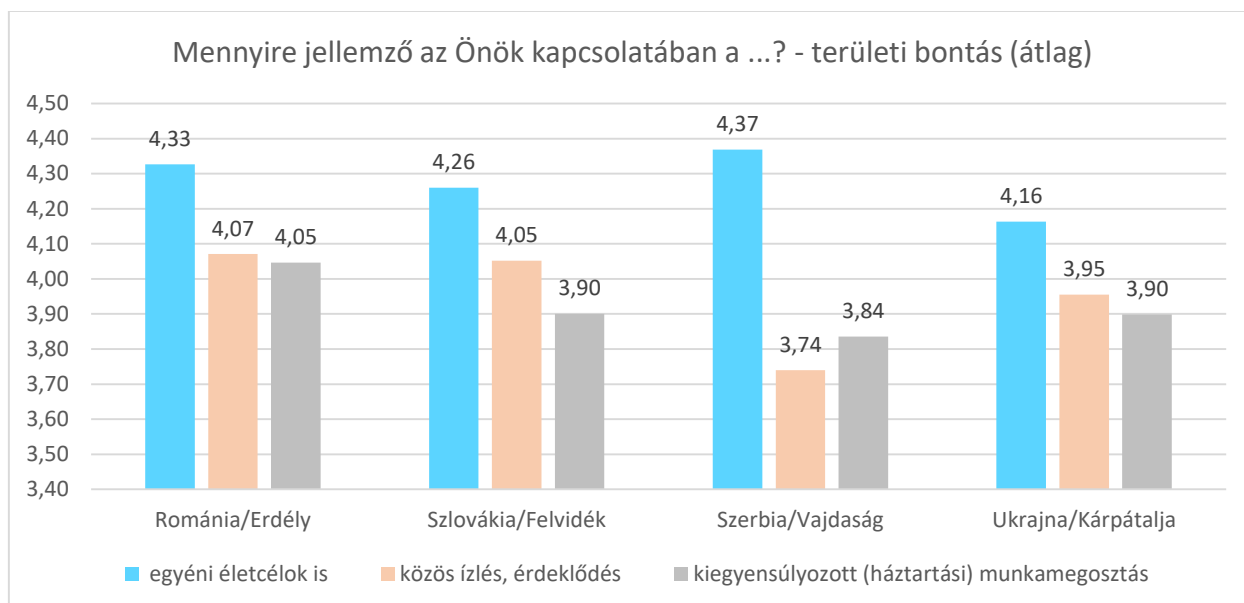
16. ábra Házasságban fontos dolgok megítélése korcsoport szerint (átlag)

(K53) A jelenlegi kapcsolatukat jellemző tényezőket is 1-5-ig terjedő skálán (1 – egyáltalán nem jellemző, 5 nagyon jellemző) osztályozták a válaszadók (N=1927-1987 között, tényezőnként eltérő).

A nem, legmagasabb iskolai végzettség és az területi bontás szerint is nézve kevés tényezővel fedezhető fel szignifikáns kapcsolat.

A női/férfi szempontból csak az örömteli szexuális élet mutat szignifikáns összefüggést (nők átlagpontszáma: 4,4; a férfiaké: 4,53).

Országokként összehasonlítva 3 tényező: a lehetséges egyéni célok, a közös érdeklődés és a kiegyensúlyozott (háztartási) munkamegosztás olyan tényezők, amelyek hasonlóak fontossági sorrendben mind a négy területen (kivéve Vajdaságot, ahol a közös érdeklődés a harmadik).

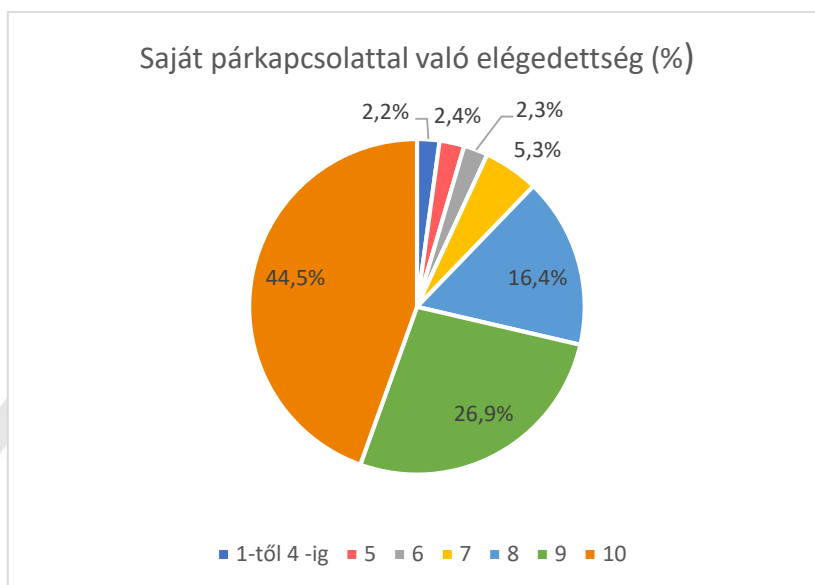
17. ábra Párkapcsolati jellemzők – területi bontás (átlag)

Összehasonlítva, hogy mit gondolnak a válaszadók általában a kapcsolatokról, illetve mi jellemzi a saját párkapcsolatukat (átlagpontszámok alapján) látható, hogy szinte azonos a sorrend. Tükrözheti ez az elméleti felsorolás megélt valóságát.

sorrend	Saját kapcsolatra jellemző (K52 alapján)	(átlag)	sorrend	Általában a kapcsolatokban fontos (K53 alapján)	(átlag)
1.	hűség	4,78	1.	hűség	4,81
2.	szeretet, szerelem	4,67	2.	megbecsülés tisztelet	4,81
3.	megbecsülés tisztelet	4,59	3.	szeretet, szerelem	4,75
4.	szexuális élet	4,46	4.	áldozatvállalás	4,54
5.	áldozatvállalás	4,46	5.	szexuális élet	4,53
6.	titok nincs	4,41	6.	titok nincs	4,45
7.	egyéni célok is	4,29	7.	egyéni célok is	4,35
8.	anyagiak	4,09	8.	anyagiak	4,21
9.	közös érdeklődés	4,00	9.	közös érdeklődés	3,98
10.	háztartási munkamegosztás	3,97	10.	háztartási munkamegosztás	3,96

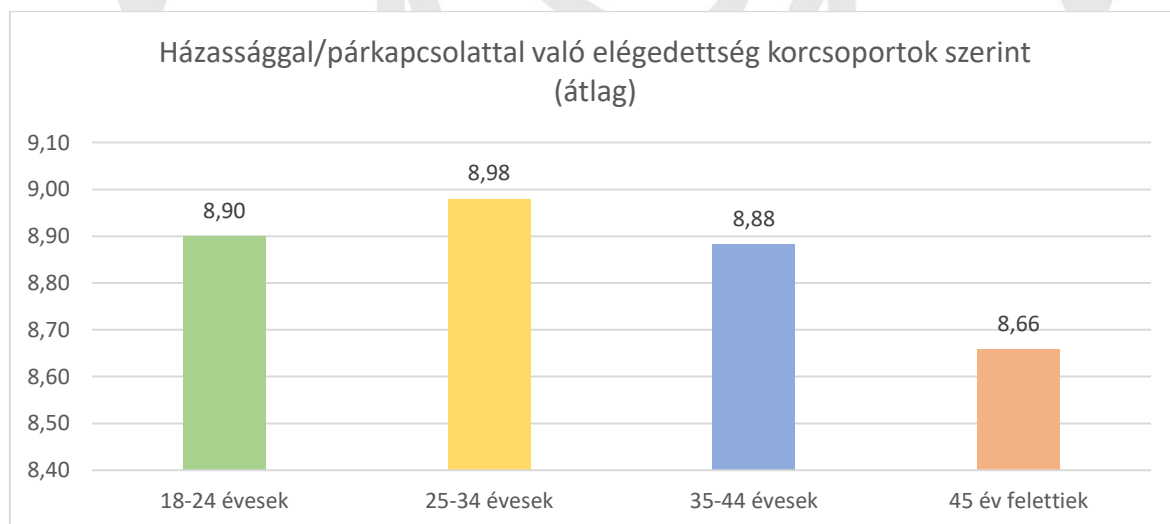
5. táblázat Párkapcsolati itemek fontossági sora – általában és saját párkapcsolatban

(K54) Ezek alapján nem meglepő, hogy a saját házasságával/élettársi kapcsolattal a N=1664 fő válaszadó majdnem kétharmada nagyon elégedett (9-10-es pontszám). Ha nemenként nézzük, a férfiak (átlag=8,99) inkább elégedettek, mint a nők (átlag=8,76).

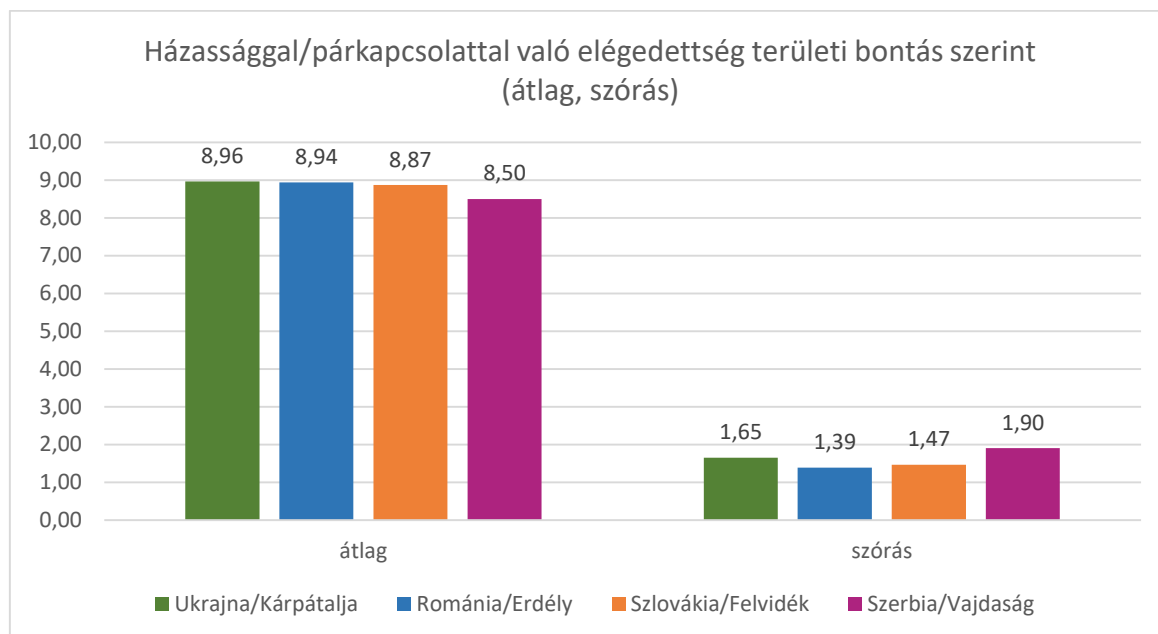
18. ábra Saját párkapcsolattal való elégedettség (%)

A korcsoportonkénti bontásból a mindenhol magas átlagpontszámok mellett az állapítható meg, hogy a 25-34 év közöttiek a leginkább, a 45 év felettek pedig a legkevésbé elégedettek saját párkapcsolatukkal (viszont ez utóbbi csoportnál a legnagyobb a szórás is: 1,72).

19. ábra Házassággal/párikapcsolattal való elégedettség korcsoportok szerint (átlag)

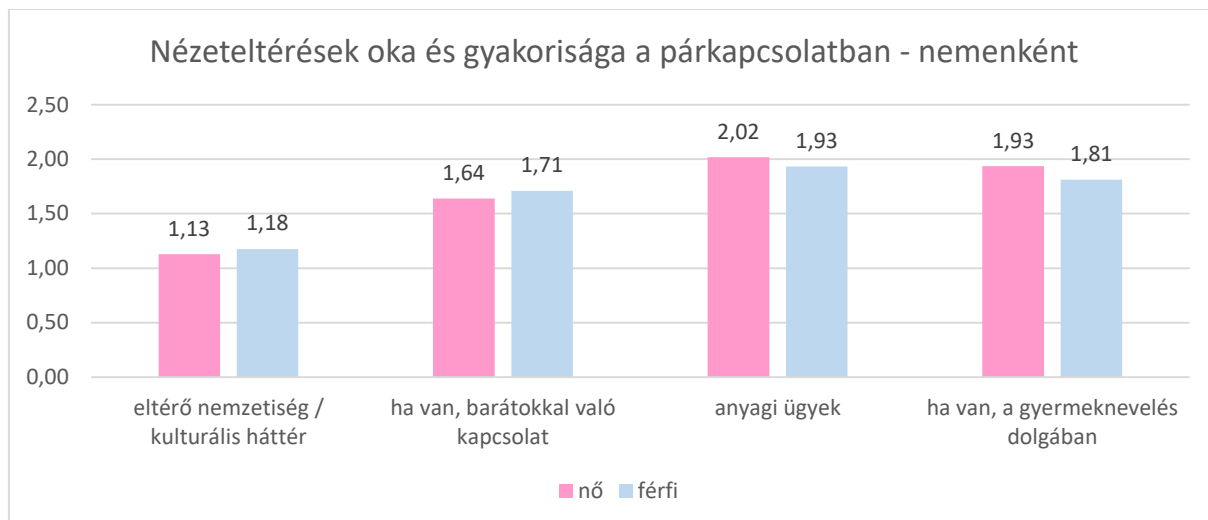
Területi bontást nézve a magas átlagok mellett szembevetendő, hogy Kárpátalján a legalacsonyabb az átlag, ugyanakkor a legnagyobb a szórás is.

20. ábra Házassággal/párkapcsolattal való elégedettség területi bontás szerint (átlag, szórás)

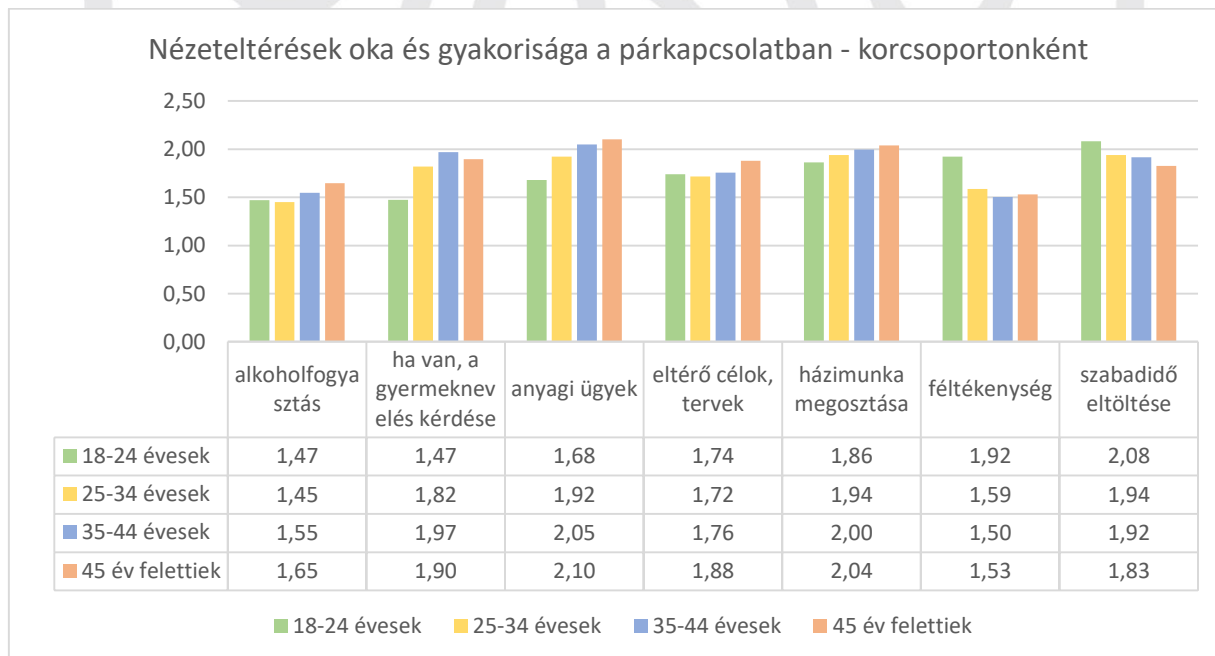
(K55) A párkapcsolaton belüli nézeteltérések okait és gyakoriságait szintén a nem, életkori korcsoport, befejezett iskolai végzettség, illetve terület (országok) szempontjából vizsgáltuk (N=1502-1859, tényezőnként eltérő).

Nemek szerint nézve hasonlóan vélekednek a férfiak és a nők abban, hogy az eltérő nemzetiség/eltérő kulturális háttér, (ha van) a barátokkal való kapcsolat, illetve az anyagi ügyek és (ha van) a gyermeknevelés dolgai okozhatnak nézeteltéréseket a párkapcsolatban. Az átlagok alapján (1 = soha...4 = nagyon gyakran) az előbbi kettő inkább a férfiaknál, az utóbbi kettő inkább a nőknél gyakoribb.

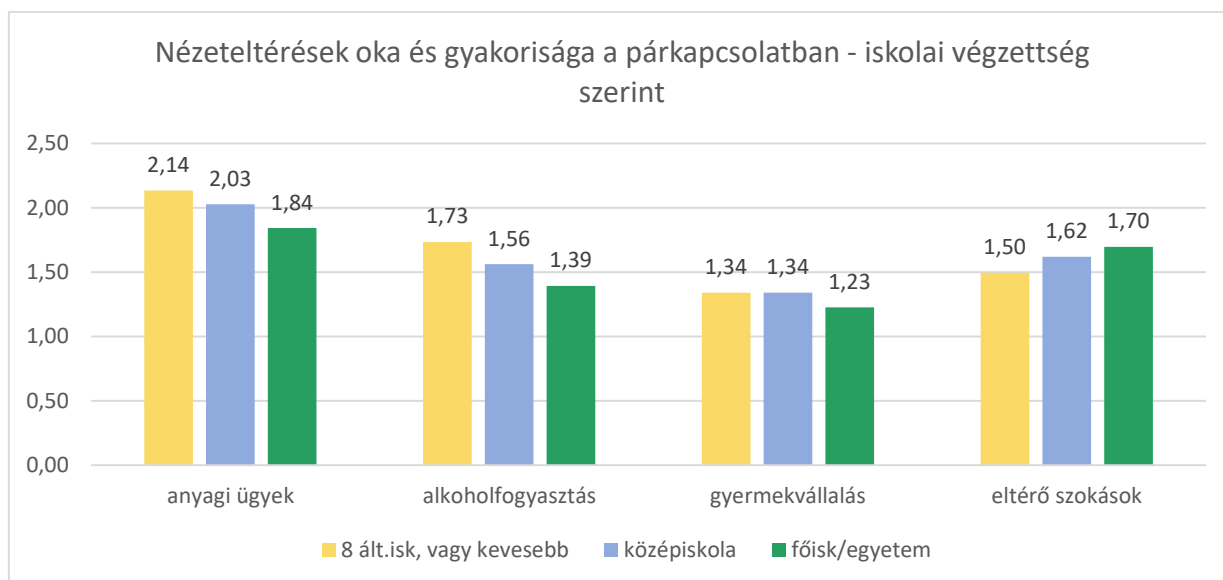
21. ábra Nézeteltérések oka és gyakorisága a párkapcsolatban – nemenként (átlag)

Korcsoportokat nézve megfigyelhető, hogy a féltékenység és szabadidő eltöltése miatti nézeteltérések gyakorisága a fiatalabbaktól az idősebbek felé csökken. Ezzel szemben a többi öt tényező egyre gyakrabban jelentkezik problémaként a párkapcsolatban, azaz az alkoholfogyasztás, a gyermeknevelés, az anyagi ügyek, az eltérő célok, illetve a házimunka megosztása mintha a mindennapokban sokkal „kardinálisabb” szempontként jelennének meg.

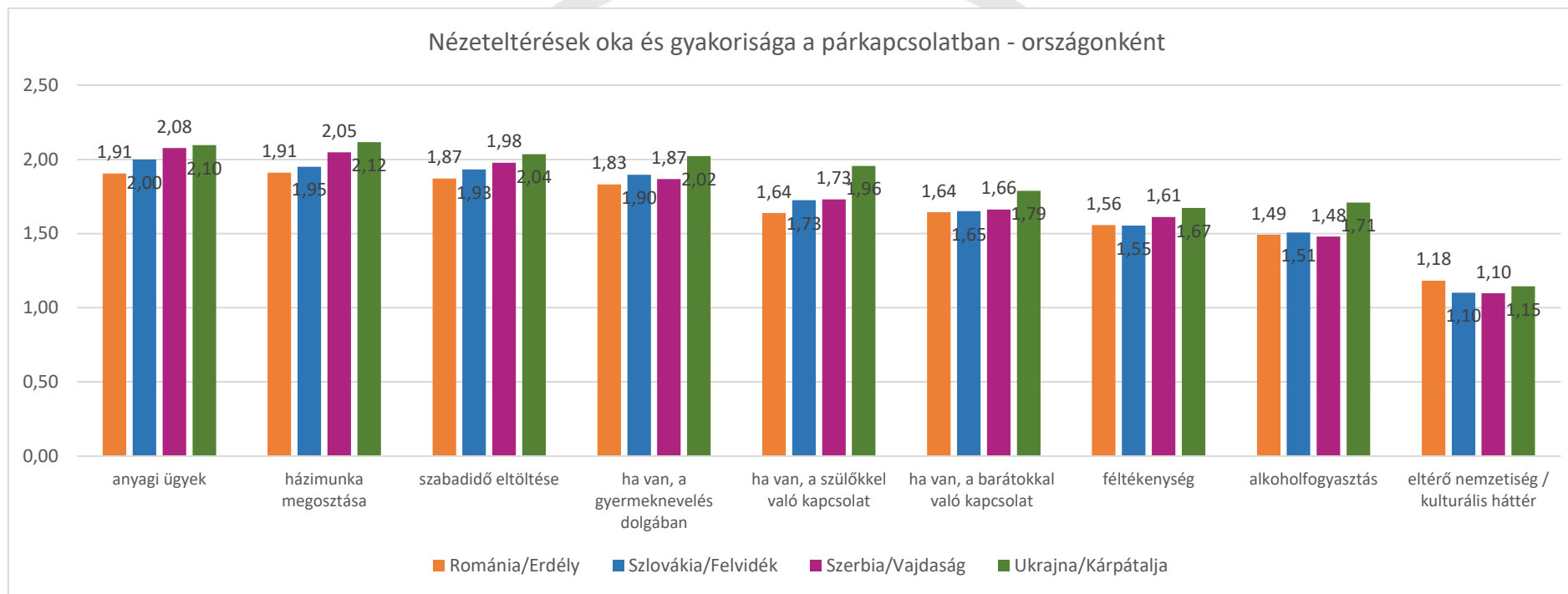
22. ábra Nézeteltérések oka és gyakorisága a párkapcsolatban – korcsoportonként (átlag)

Míg az anyagi ügyekkel, az alkoholfogyasztással, a gyermekvállalással kapcsolatos nézeteltérések gyakorisága az iskolai végzettség növekedésével csökken, az eltérő szokás miatti problémák gyakorisága, jelentősége az iskolai végzettséggel (az adatok alapján) nő.

23. ábra Nézeteltérések oka és gyakorisága a párkapcsolatban – iskolai végzettség szerint (átlag)

Országoként nézve szinte az összes párkapcsolati problémát okozó tényező esetében a legmagasabb átlagpontszáma Kárpátaljának van (kivétel az eltérő nemzetiség miatti nézetletérés, mely Erdélynél a legmagasabb); a legalacsonyabb átlagpontszámmal – a tényezők kétharmadában - Erdély rendelkezik.

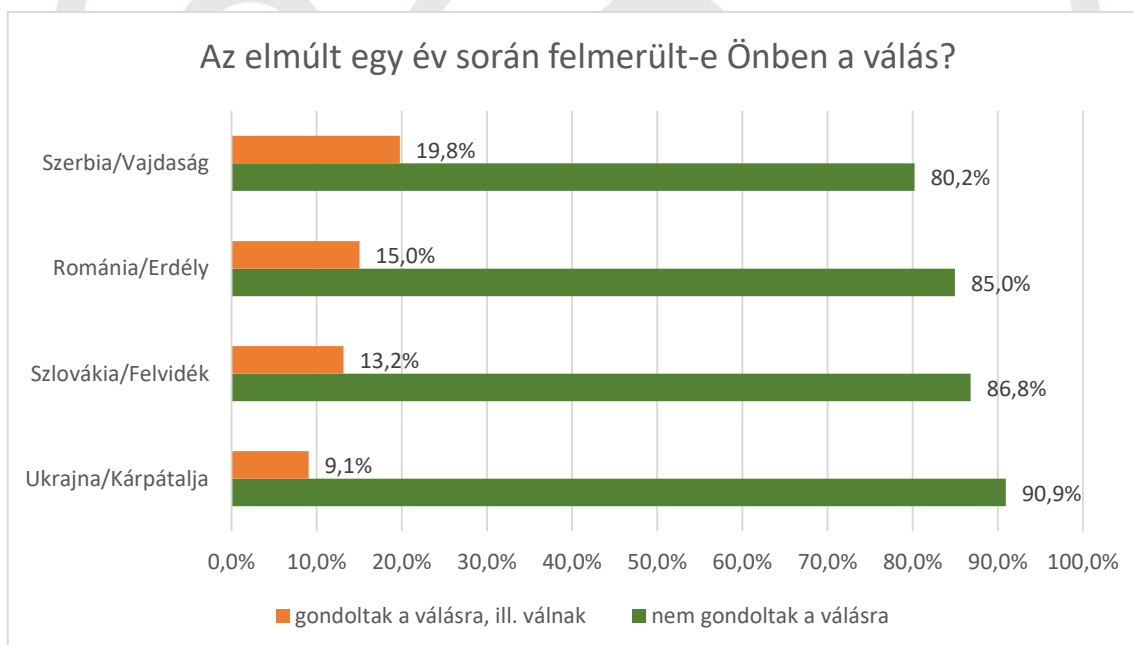
24. ábra Nézeteltérések oka és gyakorisága a párkapcsolatban – országoként (átlag)

(K56) A válás gondolatának felmerülésére (K56-os kérdésre) közel 1800 megkérdezett válaszolt. Őket két csoportra osztottuk: semmiféleképp nem merült fel ez a gondolat, illetve felmerült vagy már válnak. Így vizsgálva a válaszadók 85,6%-ában nem merült fel ez a kérdés. A nők között többen vannak, akik gondoltak már a válásra, illetve válás útján járnak, mint a férfiak között.

Az elmúlt egy év során felmerült Önben a válás?			
	nem	gondoltak a válásra, ill. válnak	Összesen
nő	83,4%	16,6%	100,0%
férfi	88,2%	11,8%	100,0%
Összesen	85,6%	14,4%	100,0%

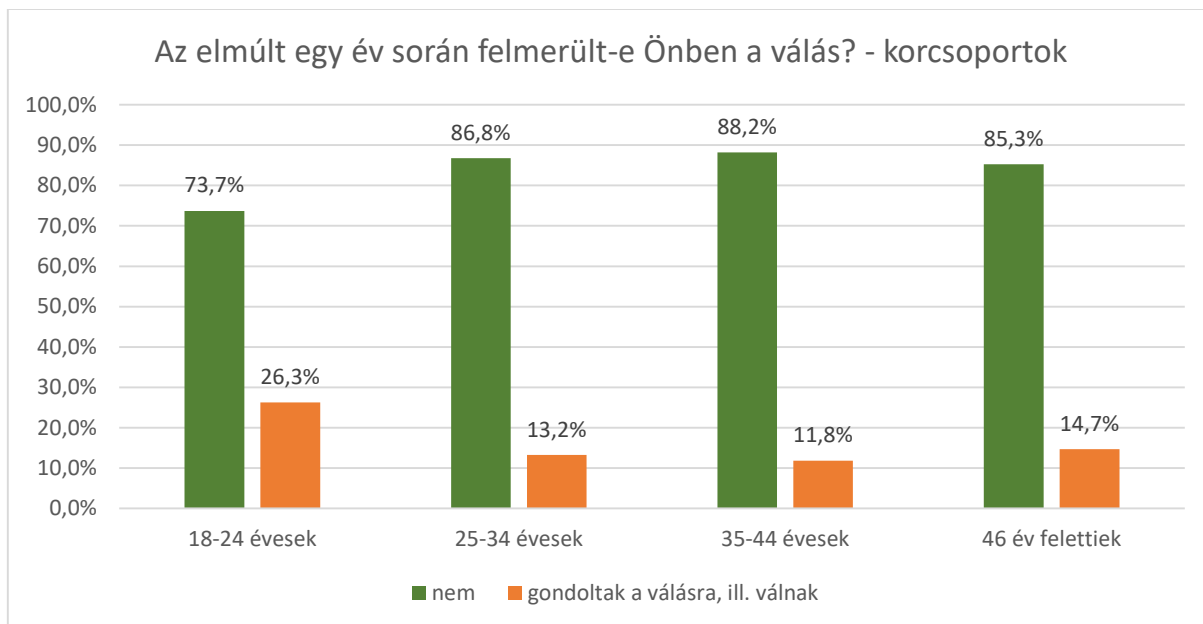
6. táblázat Válás gondolata az elmúlt egy évben – nemek szerint

Az országok tekintetében legkevésbé Kárpátalján és Felvidéken, leginkább Erdélyben és a Vajdaságban vetődött fel a válás gondolata az egyes válaszadóknál.

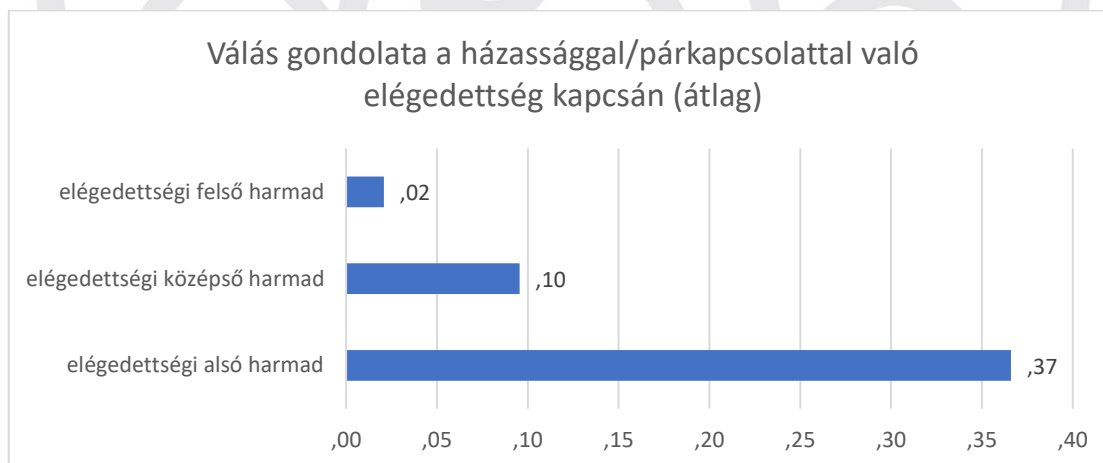
25. ábra Válás gondolata az elmúlt évben – országok szerint

Az egyes korcsoportokat vizsgálva a korcsoportokon belüli megoszlás azt jelzi, hogy a 25-45 év közöttiek kapcsolata a legstabilabb, és legfiatalabbak között a legmagasabb a szétválás gondolata. Az iskolai végzettség tekintetében nincs kimutatható különbség.

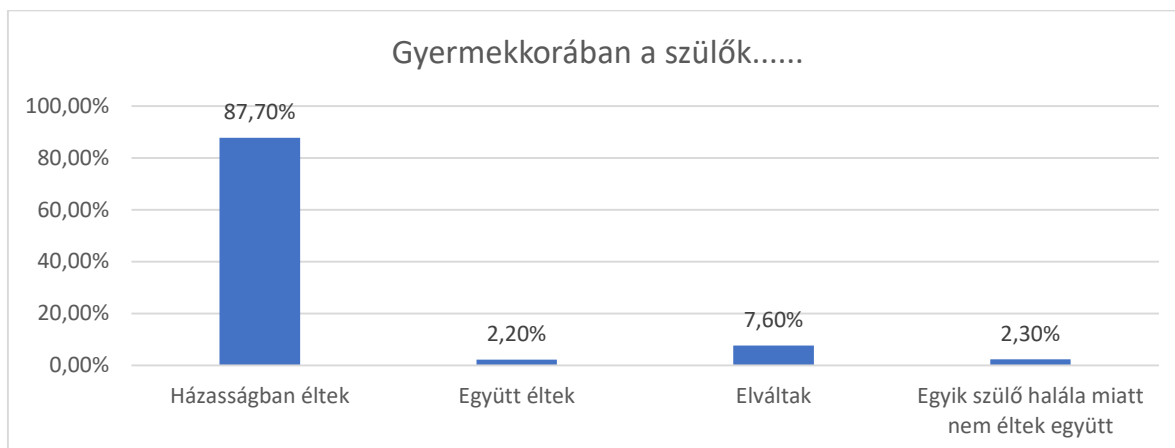
26. ábra Válás gondolata korcsoportonként- -korcsoportokon belül

Talán nem meglepő, hogy azoknál, akik a házasságukkal/párkapcsolatukkal nagyon elégedettek, a válás gondolata szinte fel sem vetődik (átlag: 0,02), míg a házassággal való elégedettség alsó harmadában a válás gondolata nagyobb arányban merül fel (átlag: 0,37); bár szinte ez is elhanyagolható.

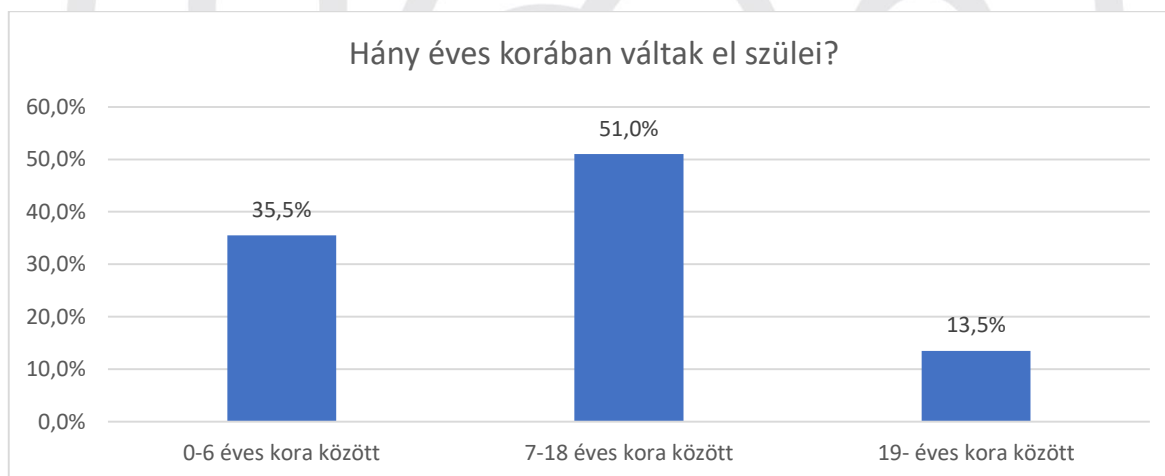
27. ábra A házassággal való elégedettség és a válás gondolata

(K50) Megvizsgálva a válaszadók gyermekkori háttérét, közel 88%-uk szülei együtt éltek, csupán 7,6% családjában váltak el a szülők, illetve 2,3%-uk esetében az egyik szülő halála miatt nem tudtak együttélni (N=2550).

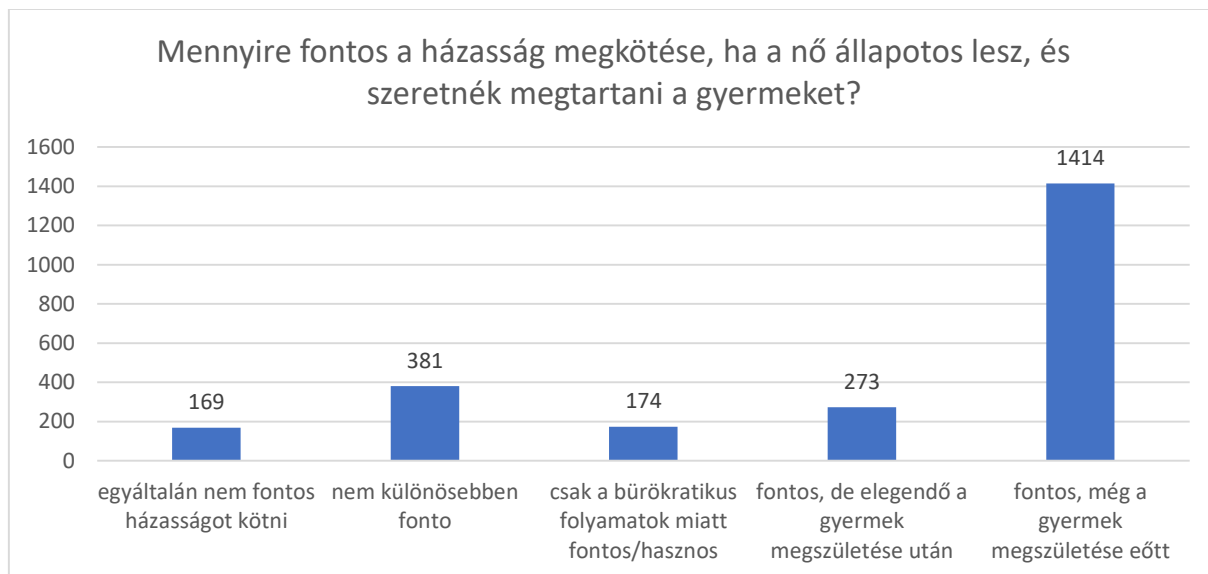
28. ábra A válaszadók szüleinek családi állapota

A **K51**-es kérdésre 237 fő válaszolt, ők azok, akinek szülei elváltak. Legtöbben közöttük a kamasz korúak voltak szülei válásakor, de több mint egyharmad azok aránya, akik szülei még a gyermek iskolakezdése előtt váltak el.

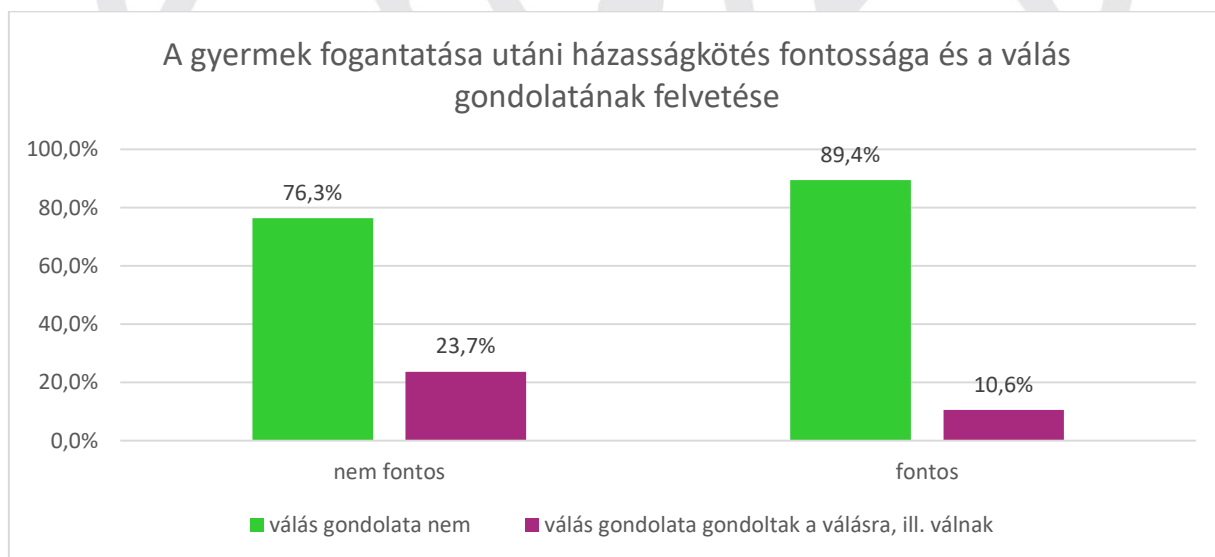
29. ábra Válaszadók megoszlása, akinek szülei elváltak (gyakoriság)

(K57) A házasságkötésre kérdez rá a kérdőív egy speciális az esetben, akkor, ha a nő állapotos lesz és szeretné megtartani a gyereket. A 2412 fő válaszadó 70%-a szerint fontos, akár a gyermek születése előtt, vagy épp utána.

30. ábra Házasság megkötésének fontossága egy speciális helyzetben (gyakoriság)

A gyermek fogantatása utáni házasságkötés fontossága és a válás gondolatának (elmúlt egy évben történő) felvetése között az adatok szignifikáns kapcsolatot mutatnak. Azoknál, akik szerint nem fontos (az adott szituációban) a házasság megkötése több válaszadó nyilatkozott, hogy gondolt a válásra az elmúlt egy évben, mint azok esetében, akik fontosnak ítélték a házasságkötést.

31. ábra A gyermek fogantatása utáni házasságkötés fontossága és a válás gondolatának felvetése

CSALÁDTERVEZÉS, GYERMEKNEVELÉS ÉS CSALÁDTÁMOGATÁSOK

A kérdéskört két részre bontottuk. Az első fő témája inkább a gyermek tervezésével, gyermekvállalással kapcsolatosak, míg a második inkább a segítségnyújtás, szabadidő kérdéseire adott válaszokat elemzi.

32

Gyermekvállalás és családtervezés a határon túli magyarok körében

A gyermekvállalás életkora

A gyermekvállalás jövőbeli elgondolásának mérését a szociológiában, illetve a demográfiában több kérdéssel is mérik, kezdve a gyermekvállalási életkorral. Ezzel kapcsolatban a kérdőívben 3 kérdés fogalmazódott meg: hány éves korban a legjobb gyermeket vállalni, a kérdezett hány éves volt, amikor első gyermeke született, és hány éves korig vállalna gyermeket. Az adatok azt mutatják, hogy a teljes mintában a nők számára megjelölt legjobb életkor a gyermekvállaláshoz átlagosan 25,5 év, Kárpátalján 24,5, Felvidéken 26,2 év. Férfiak számára a kérdezettek 28,4 évet jelöltek meg átlagosan, ez esetben is kevesebb egy évvel Kárpátalján, és több a Felvidéken (7. táblázat). Nemek szerint bontva megállapítható, hogy a nők átlagosan több, a férfiak pedig alacsonyabb átlagéletkort jelölnek meg, de az eltérés nagyon kicsi.

Ország	Átlagos életkor (év)	Válaszolók száma (fő)	Szórás	A válaszolók aránya a kérdezettek %-ában
a nőknek				
Románia/Erdély	25,4	1212	3,189	50,5%
Szlovákia/Felvidék	26,2	457	3,009	19,0%
Szerbia/Vajdaság	25,9	353	2,804	14,7%
Ukrajna/Kárpátalja	24,5	378	2,726	15,7%
Összesen	25,5	2400	3,075	100,0%
a férfiaknak				
Románia/Erdély	28,1	1210	3,673	50,4%
Szlovákia/Felvidék	29,5	456	3,837	19,0%
Szerbia/Vajdaság	28,8	356	3,568	14,8%
Ukrajna/Kárpátalja	27,4	379	3,172	15,8%
Összesen	28,4	2401	3,673	100,0%

*Az összes válaszadót tekintve. A kérdezettek száma a mintában 2585 fő volt, ez azonban kérdésenként eltérő a konkrét válaszolók szerint.

7. táblázat Hány éves korban a legjobb gyermeket vállalni*

Arra a kérdésre viszont, hogy hány éves volt, amikor az első gyermeke megszületett, a gyermekes nők átlagosan 24,1 a gyermekes férfiak 26,8 évet mondtak átlagosan (8. táblázat), tehát az első gyermek vállalásának ideális életkorát mind férfiak, mind a nők átlagosan későbbre teszik, mint ahogy a gyermekük ténylegesen megszületett.

Ország	Összesen		Nők		Férfiak	
	Átlagos életkor (év)	Válaszolók száma (fő)	Átlagos életkor (év)	Válaszolók száma (fő)	Átlagos életkor (év)	Válaszolók száma (fő)
Románia/Erdély	25,6	728	24,3	414	27,3	314
Szlovákia/Felvidék	25,3	266	24,5	158	26,4	103
Szerbia/Vajdaság	26,2	189	24,9	112	28,1	77
Ukrajna/Kárpátalja	23,6	257	22,2	137	25,2	120
Összesen	25,3	1440	24,1	821	26,8	614

*A válaszolók számának összege a súlyozás következtében mutat eltérést.

8. táblázat Életkor első gyerek születésénél*

A nemek közti különbségek hasonlóképpen jelennek meg abban a kérdésben is, hogy a kérdezett hány éves koráig vállalna gyermeket. A teljes mintában 37,9 év az átlagéletkor ebben

a tekintetben, nők esetében 36,3, férfiaknál 39,6 év (9. táblázat). Megjegyezzük, valamennyi kérdezett figyelembe véve, 41 és 50 év közötti korban 434 fő is vállalkozna gyermekvállalásra, sőt, efölötti életkort is adtak meg a válaszolók, őket azonban ennél a kérdésnél nem vettük figyelembe.

Ország	Összesen		Nők		Férfiak	
	Átlagos életkor (év)	Válaszolók száma (fő)	Átlagos életkor (év)	Válaszolók száma (fő)	Átlagos életkor (év)	Válaszolók száma (fő)
Románia/Erdély	37,3	1081	36,0	547	38,7	533
Szlovákia/Felvidék	38,9	433	37,0	216	40,8	209
Szerbia/Vajdaság	38,1	327	36,3	174	40,1	153
Ukrajna/Kárpátalja	38,4	352	36,7	179	40,2	173
Összesen	37,9	2193	36,3	1116	39,6	1068

9. táblázat *Hány éves koráig vállalna gyermeket*

Gyermekvállalási tervek

A gyermekvállalási tervekhez kapcsolódó második kérdéscsoport részben a jövőben vállalt gyermekek számát kérdezi, részben pedig az ideális gyermekszámot firtatja, ezek jelentősége, hogy olyan összefüggéseket jeleníthetnek meg, amelyek tendenciákat jelezhetnek a termékenység jövőbeli alakulását tekintve. A megszületett, a tervezett és az ideálisnak tartott gyermekszámot nemek, életkori csoportok, iskolai végzettségek és országok szempontjából vizsgáltuk.

Nemek szerinti bontásban vizsgálva sem a meglévő, sem a tervezett, sem az ideálisnak tartott gyermekszám nem mutat szignifikáns különbséget, azaz a férfiak és nők közti különbség alig mutat eltérést az átlagtól, és ez a különbség a véletlennek is betudható. Az átlagos gyermekszám a gyermekkel rendelkezők között az adatbázisban 1,8 gyermek, tehát a mintában lévő 18-49 éves gyermekeseknek összességében kevesebb, mint két gyermekük van. Nincs ebben a tekintetben szignifikáns különbség az egyes országok között sem, az átlagos gyermekszámtól való eltérés nem tekinthető az egyes államokban való élés hatásának.

Mind a megszületett, mind a tervezett, mind pedig az ideálisnak gondolt gyermekszám szignifikáns különbséget mutat életkori csoportok és iskolai végzettség szerint (10. és 11. táblázat).

Korcsoport	Meglévő gyermekek		Tervezett gyermekek		Ideálisnak gondolt	
	átlagos száma	válaszolók száma	átlagos száma	válaszolók száma	átlagos gyermek-szám	válaszolók száma
18-29 éves	1,36	154	2,21	620	2,33	833
30-39 éves	1,77	542	2,02	231	2,42	780
40-49 éves	1,95	756	1,61	53	2,44	859
Összesen	1,82	1452	2,12	904	2,40	2472

10. táblázat Meglévő, tervezett és ideális gyermekszám korcsoportok szerinti átlaga

A 10. táblázatból megállapíthatjuk, hogy a már megszületett és a tervezett gyermekek összefüggésében az életkor mentén haladva nő a gyermekek átlagos száma, azaz az idősebb korosztályoknak átlagosan több gyermekük van. A tervezett gyermekek számára vonatkozó kérdést (Szeretne Ön gyereket vállalni a jövőben?) csak azoktól kérdezték, akiknek a kérdezés

időpontjában még nem volt gyermekük, és a válaszokból látható, hogy még a gyermektelen 40 fölötti korosztályban sem idegen a gyermekvállalás gondolata. Az idősebb, de még propagatív korban lévő generáció az, amelyik átlagosan valamivel magasabb gyermekszámot gondol ideálisnak, mint a fiatalabb korosztályok.

Ugyancsak szignifikáns eredményeket kapunk, ha a megszületett, tervezett és ideális gyermekszámot a kérdezettek iskolai végzettségével hasonlítjuk össze (11. táblázat).

Iskolai végzettség	Meglévő gyermekek		Tervezett gyermekek		Ideálisnak gondolt	
	átlagos száma	válaszoló k száma	átlagos száma	válaszoló k száma	átlagos gyermek-szám	válaszoló k száma
Alapfok vagy kevesebb ^{a)}	2,22	160	2,13	95	2,56	267
Középfok érettségi nélkül ^{b)}	1,75	283	1,92	113	2,26	408
Érettségi és utáni szakképzés ^{c)}	1,76	664	2,12	447	2,34	1182
Felsőfok ^{d)}	1,82	340	2,23	247	2,53	609
Összesen	1,82	1447	2,12	901	2,40	2465

a) Általános iskola vagy kevesebb, illetve nem járt iskolába.

b) Szakmunkásképző.

c) Szakközépiskolai érettségi; elméleti líceumi/gimnáziumi érettségi; posztliceális, középiskola utáni szakképzés (nem főiskola!).

d) Főiskola, egyetem, egyetem utáni képzés (PhD).

11. táblázat Meglévő, tervezett és ideális gyermekszám átlaga iskolai végzettség szerint

A táblázatból látható, hogy ebben az adatfelvételben is kimutatható az ún. U alakú görbe a megszületett gyermekek és az iskolai végzettségek kapcsolatában, bár ez más lefutású, mint amilyen a magyarországi népszámlálások alapján megismerhető. A vizsgált, határon túli magyar családokat reprezentáló adatbázis szerint is a gyermekszám átlaga a legalacsonyabb végzettségűek esetében a legmagasabb, viszont a diplomások, ellentétben a magyarországi adatokkal, mindjárt ezután következnek, és ez a sorrend megmarad az ideálisnak gondolt gyermekszám tekintetében is, a tervezett gyermekek átlagos száma tekintetében pedig éppen a felsőfokú végzettségűek esetében a legmagasabb.

Megemlíthjük, hogy az országok szerinti bontás nem mutat szignifikáns eredményeket a megszületett és a tervezett gyermekek átlagos száma tekintetében, viszont az ideális

gyermekszám tekintetében igen (12. táblázat). Erdélyben a legmagasabb az ideális gyermekszám, ezt követi Kárpátalja és a legalacsonyabb a Felvidéken.

Ország	Ideális gyermekszám egy családban (fő)	Válaszolók száma (fő)	Szórás	A válaszolók aránya a kérdezettek %-ában
Románia/Erdély	2,45	1254	0,834	50,7%
Szlovákia/Felvidék	2,25	471	0,633	19,0%
Szerbia/Vajdaság	2,38	373	0,827	15,1%
Ukrajna/Kárpátalja	2,43	376	0,756	15,2%
Összesen	2,40	2474	0,790	100,0%

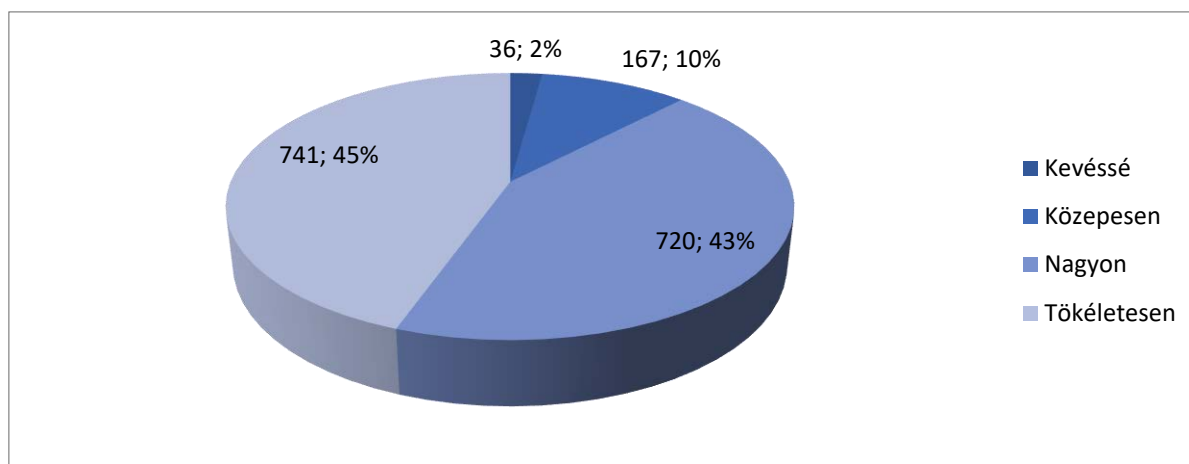
12. táblázat Az ideális gyermekszám átlaga országok szerint

A 12. táblázatból látható, hogy az ideális gyermekszám minden vizsgált országban meghaladja a 2,1-es átlagot, ami nem teljesen azonos a teljes termékenységi arányszámmal, azt azonban mutatja, hogy az ideális gyermekszámot a kérdezettek átlagosan két gyermeknél többnek gondolják egy családban.

A tervezéshez kapcsolódóan megkérdezték azoktól, akiknek van gyermekük (és csak azoktól), hogy terveztek-e még gyermeket a meglévőkön kívül. Kérdésként vetődik fel, hogy akiknek van gyermeke, de már nem akarnak többet, az mivel mutat összefüggést. Az adatbázisból több válaszlehetőség is kínálkozik ennek vizsgálatához: a párkapcsolat stabilitása nem elég erős a gyermekvállaláshoz, a munkaerőpiaci helyzet gyenge, avagy vélhetően az anyagi helyzet illetve a lakáskörülmények közrejátszhattak a további gyermekvállalás elmaradásában. Ezen túlmenően nem lehet azt sem kizárni, hogy a meglévő gyermekszám megfelelt az eredetileg tervezettnek, ezért nem került sor további gyermekvállalásra.

A párkapcsolat stabilitását két változóval mérhetjük: egyik, hogy mennyire elégedett a házasságával, párkapcsolatával, másik, hogy mennyire merült fel már a kérdezettben a válás, sőt, folyamatban van-e a válás a kapcsolatában. A minta alapján a gyermekesek között szinte nincs kimutatható kapcsolat a párkapcsolati zavarok és a további gyermekvállalás között, aminek az is oka, hogy a válaszolók döntő többsége nagyon is elégedett a párkapcsolatával (32. ábra) és mindössze minden tizedik vallja azt, hogy már gondolt válásra, vagy épp válik is.

Sejtésként megfogalmazható, hogy a párkapcsolatukkal kevésbé elégedettek kevésbé is terveznek gyermeket, mert körükben nagyobb arányban vannak azok, akik a nem tervezést jelölték meg, de ez a kapcsolat nem szignifikáns.

32. ábra Házassággal, párkapcsolattal való elégedettek száma és aránya a mintában (fő; %)*

*A kérdésre a nem válaszolók és az értékelhetetlen válaszok aránya 35,6 % volt.

Megjegyzés: az elégedettséget 10 fokú skálán mérték, ahol az 1-es azt jelentette, hogy egyáltalán nincs megelégedve, 10-es, hogy teljes mértékben elégedett. A diagramon a kevésbé elégedettek közé tartoztak, akik elégedettségüket 1-től 4-ig jelölték, közepesen azok, akik 5-től 7-ig, nagyon elégedettek azok voltak, akik 8-as vagy 9-es választ adtak, és tökéletesen elégedettek voltak, akik a maximális 10-zel jelölték az elégedettségüket.

Ugyancsak nem mutatható ki összefüggés a munkaerőpiaci helyzet és a gyermekesek további gyermekvállalása között sem; az látszik, hogy a főállásban dolgozók között kisebb arányúak azok, akik a kérdezés időpontjában gyermeket vártak, és a nem dolgozók között a legnagyobb arányú a várandósok aránya, de a változók közötti kapcsolat nem szignifikáns. A mintába kerültek majdnem kétharmada főállásban dolgozik (65,5 %), 10,6 %-a mellékállásban vagy részmunkaidőben, és 21,4 % a nem dolgozók aránya, 2,5 % válaszhiány mellett. Szintén nem mutatható ki kapcsolat a kérdezettek jövedelme és a gyermekesek további gyermekvállalási tervei között, ebben az esetben is befolyásolhatott a válaszhiányok magas aránya. A lakáshellyel való elégedettség is azt mutatja, hogy a kérdezettek több mint kétharmada nagyon, vagy tökéletesen, egynegyedük közepesen elégedett a lakáshelyzetével, mindössze 104 fő kevésbé elégedett. Részben ennek is lehet következménye, hogy a gyermekesek között a lakáshellyel való elégedettség és a további gyermekvállalás között sem mutatható ki szignifikáns kapcsolat.

Szignifikáns kapcsolat van viszont a meglévő gyermekek száma, és a további tervezett gyermekek között (13. táblázat).

Saját gyermekeinek a száma	Tervezett-e még gyereket			Összesen
	igen, tervezett, de végül nem úgy alakult	igen, jelenleg gyermeket vár	nem tervezett, nem lehetett több	
fő				
Egy gyermek	183	30	244	457
Két gyermek	138	16	508	662
Három vagy több gyermek	22	2	157	181
Összesen	343	48	909	1300
%				
Egy gyermek	40,0%	6,6%	53,4%	100,0%
Két gyermek	20,8%	2,4%	76,7%	100,0%
Három vagy több gyermek	12,2%	1,1%	86,7%	100,0%
Összesen	26,4%	3,7%	69,9%	100,0%

13. táblázat Meglévő saját gyermekek száma és a további gyermekek tervezése a gyermekkel rendelkezők körében

A mintában lévő gyermekesek adatai és a további gyermekek vállalásának vizsgált összefüggései alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy a további gyermekvállalást elsősorban a meglévő gyermekek száma befolyásolja: a kevesebb meglévő gyermek inkább valószínűsít további gyermekvállalást, és minél nagyobb számú gyermeke van a kérdezettnek, annál kevésbé valószínű, hogy ennél több gyermeket kívánt. A mintában lévő gyermekesek között nem mutatható ki olyan szignifikáns kapcsolat, hogy a párkapcsolat esetleges zavarai, a munkaerőpiaci pozíció, a havi nettó jövedelem vagy a lakáshelyzet befolyásolná a későbbi gyermekvállalást.

A gyermekvállalás és annak elmaradásának okai

A gyermekvállalással összefüggő harmadik kérdéscsoport az okokat keresi: csak a gyerekesekre vonatkozóan, hogy miért vállalt gyermeket és miért nem született több, a gyermektelenektől pedig, hogy mi segítené a gyermekvállaláshoz, miért nem szeretne gyermeket, illetve ha mégis születne, az milyen hatással lenne rá; az ideális gyermekszámhoz okkereső kérdéssor érthető módon nem kapcsolódott.

40

A vizsgálat szerette volna tudni, hogy milyen tényezők játszottak szerepet a gyermekvállalási döntésben és ezt egy tíz kérdésből álló változócsoporthoz segítségével igyekezett feltárni. Az egyes kérdések négyfokú skálán mérték a tényezők erősségét. A kérdéssor alkalmasnak tűnik arra, hogy látens struktúrát keressünk a kérdések mögött, azaz megvizsgáljuk, hogy a tíz kérdés visszavezethető-e kevesebb dimenzióra.

A faktorelemzés nem hozott eredményt: bár a KMO együttható 0,885-ös értéket vett fel, a változók kommunalitása egyik esetben sem volt 0,25 alatti értékű, ezért egyiktől sem kellett megválni, és a faktorokban megtestesülő információmennyiség is 52,5 % volt. Viszont az analízis mindössze két faktort talált a látens struktúra megragadására, ezek illeszkedése a rotálás után is rossz (0,000), és az interpretálhatósággal is komoly problémák lennének, mert a változók fele mindkét faktorhoz is tartozhatna. Ha viszont nem faktorelemzéssel keresünk a gyermekvállalásban szerepet játszó szempontokat, akkor jól interpretálható tényezőket találunk a feltett kérdések mögött a skálák átlagos értékeinek segítségével (14. táblázat).

A gyermekvállalási döntésben mennyire játszott szerepet	Válaszolók száma	Válaszok átlaga
1 az ön anyagi helyzete?	1440	1,86
2 HA VOLT: az Ön munkája?	1410	1,84
3 HA VOLT: a partner munkája?	1416	1,85
4 az Ön egészségügyi állapota?	1412	2,04
5 hogy volt-e megfelelő partnere?	1388	2,98
6 az Ön lakáskörülményei?	1427	2,17
7 HA VOLT: a partner egészségügyi állapota?	1369	2,13
8 az, hogy volt bölcsőde, óvoda a közelben?	1424	1,50

9 hogy Ön elmehetett szülési (gyermeknevelési) szabadságra?	1313	1,71
10 hogy a párja elmehetett szülési (gyermeknevelési) szabadságra?	1299	1,55

Megjegyzés: az egyes kérdésekhez tartozó válaszok erősségét négyfokú skálákkal mérték, ahol 1-es jelentette, hogy egyáltalán nem játszott szerepet, 4 pedig, hogy nagymértékben szerepet játszott. A minden kérdésre választ adók száma 1105 fő volt.

14. táblázat Gyermekvállalásban szerepet játszó tényezők

Az 1-től 4-ig tartó skálákon a válaszolók a legmagasabb átlagot a 8. táblázat 4, 5, 6, és 7. kérdéseire adták, amelyek összetartozóknak is tekinthetők: legmagasabb értéket, tehát leginkább fontosnak tekinthetőt a megfelelő partner kapta, ezt követik a lakáskörülmények, majd az egészségi állapot fontossága a partner és a kérdezett esetében. Ezeket együttesen tekinthetjük a „fészekrakáshoz” legszükségesebbeknek, illetve a válaszolók átlagosan ezeket tekintik a gyermekvállaláshoz legfontosabb szerepet játszó tényezőknek ebben a kérdéssorban. Az átlagos értékelések alapján második legfontosabbnak tekinthetjük az anyagi helyzet és a munka fontosságát a gyermekvállalásnál, amelyet az 1, 2, és 3. kérdésre adott válaszok átlagai jeleznek. Végül legkevésbé fontosnak a válaszolók az intézményes keretek meglétét ítélték (8, 9, 10-es kérdések): közelben lévő bölcsőde és óvoda, valamint a szülési (gyermeknevelési) szabadság meglétét. Ha tehát azt kérdezzük, a gyermekesek között mik a legfontosabb motívumai a gyermekvállalásnak, akkor azt mondhatjuk az összetartozó kérdésekre adott válaszok átlagai alapján, hogy ezekből 3 mögöttes tényező rajzolódik ki a válaszolók számára: legfontosabb az otthon biztosítottasága, ezt követi a megfelelő anyagi helyzet megléte, végül legkevésbé játszott szerepet a gyermeknevelés intézményrendszerének a fennállása.

A gyermekesektől alapos részletezettséggel 18 kérdéssel azt is megkérdezték, hogy miért nem született több gyermekük, az eredményt férfi és nő bontásban a 15. táblázat mutatja.

Okok	Nő		Férfi		Összesen		Az összes igen válasz megoszlás a az egyes okok szerint (%)
	válaszo k száma	arány a (%)	válaszo k száma	arány a (%)	válaszo k száma	aránya (%)	
	az egyes okokra adott összes igen válaszok között						
1 ennyi gyereket szeretett volna, és nem többet	484	57,2	362	42,8	846	100,0	32,9
2 sosem szeretett volna gyereket	23	52,1	21	47,9	43	100,0	1,7
3 anyagilag nem engedhették meg maguknak	111	54,6	92	45,4	203	100,0	7,9
4 lakáshelyzetük nem volt megfelelő	118	48,1	127	51,9	245	100,0	9,5
5 meg akarta őrizni szabadidejét, nyugalma	108	47,8	118	52,2	227	100,0	8,8
6 a terhesség, szülés sok nehézséggel jár	169	64,1	95	35,9	264	100,0	10,2
7 a gyerekgondozással járó fizikai, idegi megterhelés miatt	139	65,5	73	34,5	213	100,0	8,2
8 szakmai fejlődését hátráltatta volna	103	56,1	81	43,9	183	100,0	7,1
9 gyermek mellett nehezebben kapott volna munkát	85	59,6	57	40,4	142	100,0	5,5
10 a saját vagy férje/élettársa egészségi állapota miatt	96	49,6	97	50,4	193	100,0	7,5
11 házasságát (párkapcsolatát) nem érezte elég stabilnak	122	47,9	132	52,1	254	100,0	9,8
12 nem volt megfelelő családi háttér, segítség (nem volt kire bízni a gyereket)	99	52,5	89	47,5	188	100,0	7,3
13 nem tartotta megfelelőnek az állami támogatást	146	51,1	140	48,9	285	100,0	11,0
14 nem tartotta kielégítőnek a kisgyermekkorai ellátórendszereket (pl.	79	54,9	64	45,1	143	100,0	5,5

bölcsődék, védőnői hálózat hiánya)							
15 túl idősek tartotta magát (férjét/élettársát)	96	60,2	64	39,8	160	100,0	6,2
16 bizonytalannak gondolta a jövőt	220	51,9	204	48,1	424	100,0	16,5
17 a szülők, rokonok befolyásolták	49	51,0	47	49,0	96	100,0	3,7
18 férje/élettársa nem akarta, ellenezte	64	38,0	105	62,0	170	100,0	6,6
Összes válasz (db)	2311	54,0	1968	46,0	4279	100,0	
Válaszolók száma (fő)	901	52,8	804	47,2	1705	100,00	

*A táblázat a custom tables, multiple response sets elemzésével készült, az egyes kérdésekre adott igen és nem válaszlehetőségekből az igen válaszok száma alapján. Egy válaszoló tehát több kérdésre is válaszolhatott, ezért a válaszok száma több, mint a válaszolóké.

15. táblázat Gyermekvállalás elmaradásának okai a gyermekek körében férfi és nő bontásban*

A 15. táblázat alapján mindenekelőtt megállapíthatjuk, hogy a gyermekek körében a további gyermekek elsősorban azért nem születtek meg, mert a szülők a meglévőkkel elérték a gyermekvállalási céljaikat. A leadott válaszok sorrendje alapján ez az ok van első helyen, a válaszolók mintegy harmada adott igen választ erre a kérdésre (bár további válaszokat is megjelölhettek). Az okokat tekintve az is megállapítható, hogy kiemelkedő szerepe mutatkozik a gyermekvállalásban a jövő megítélésnek: a bizonytalan jövőre, mint a gyermekvállalás elmaradásának okára a kérdezettek 16,5 %-a voksolt igennel. Harmadik válasz, ahol a legnagyobb arányú volt az igennel voksolók aránya, az állami támogatások elégtelenségére utalt, amiből két következtetést vonhatunk le a határon túli magyar családok gyermekvállalási stratégiáját tekintve: egyrészt a további gyermekvállalásnál a szülők figyelembe veszik a családtámogatásokat, másodszor pedig azt, hogy az állami támogatások emelése valamelyest növelheti a tervezett gyermekek számát.

A 15. táblázat alapján az is megállapítható, hogy a férfiak és nők részben eltérő okokat említenek nagyobb arányban a gyermekvállalás elmaradásának tényezői között: a nők legnagyobb részt a gyerekgondozással járó fizikai, idegi megterhelést, a terhesség, szülés nehézségeit és az életkor előrehaladását jelölték meg leggyakrabban, míg a férfiak társuk ellenkezését, szabadidejük megőrzését és párkapcsolatuk stabilitását említették legnagyobb arányban.

Azoktól, akiknek nem volt gyermekük, először is megkérdezték, hogy mi segítené őket a gyermekvállaláshoz, a 11 felsorolt lehetőségből az 5 legfontosabbat kellett a válaszolóknak kiválasztani (16. táblázat).

Gyermekvállalási feltételek	18-29 éves		30-39 éves		40-49 éves		Összesen		Választá-sok megosz-lása az egyes feltételek szerint (%)
	válaszok száma	aránya (%)	válaszok száma	aránya (%)	válaszok száma	aránya (%)	válaszok száma	aránya (%)	
	az egyes választott feltételek összesítése szerint								
1 stabil, kielégítő párkapcsolat	604	68,0	217	24,4	67	7,5	888	100,0	34,4
2 megfelelő lakáskörülmények	495	71,5	147	21,3	50	7,2	692	100,0	26,8
3 stabil munkahely	531	68,7	182	23,5	60	7,8	774	100,0	29,9
4 magasabb jövedelem	348	65,4	139	26,1	45	8,5	532	100,0	20,6
5 rugalmas foglalkoztatás lehetősége	162	65,1	62	25,1	24	9,7	248	100,0	9,6
6 színvonalasabb egészségügyi ellátás	205	62,7	91	28,0	31	9,3	327	100,0	12,6
7 szülői, családi támogatás	264	65,5	113	28,0	26	6,5	403	100,0	15,6
8 több anyagi támogatás az állam részéről	223	56,8	126	32,1	44	11,1	393	100,0	15,2
9 a gyermekek jobb színvonalú egészségi ellátása	180	66,6	73	27,0	17	6,4	271	100,0	10,5
10 elérhető, jó minőségű bölcsődei, óvodai ellátás	143	68,4	58	27,7	8	3,8	209	100,0	8,1
11 egészségi problémák megszűnése	65	53,9	42	35,1	13	10,9	121	100,0	4,7
Összes válasz	3220	66,3	1250	25,7	385	7,9	4858	100,0	
Válaszolók száma	675	64,7	277	26,5	92	8,8	1044	100,0	

*A táblázat a custom tables, multiple response sets elemzésével készült, az egyes kérdések kiválasztása alapján. Egy válaszoló tehát több kérdést is választhatott, ezért a válaszok száma több, mint a válaszolóké.

16. táblázat A gyermekvállalás elősegítésének feltételei a gyermekkel nem rendelkezők életkori csoportjai szerint

A 16. táblázatból megállapíthatjuk, hogy azok, akiknek nincs gyermeke, a gyermekvállaláshoz legfontosabbnak a stabil, kielégítő párkapcsolatot, munkahelyet és a megfelelő lakáskörülményeket választották leggyakrabban. Különbség mutatkozik az egyes korcsoportok között: a legfiatalabbak a lakáskörülményeket választották legnagyobb arányban, a 30-39 évesek között kiugró az egészségi problémák megszűnésének feltétele, a legidősebb 40-49 éveseknél az államtól várt anyagi támogatások gyakorisága a legkiemelkedőbb.

A gyermekkel nem rendelkezőktől azt is megkérdezték, hogy ha nem szeretnének gyermeket vállalni, annak mi az oka. Erre tizenöt előre megadott és egy egyéb válaszlehetőség kínálkozott, amelyek közül az előre megadottakat lehetett feldolgozni. Mivel elenyésző azoknak a száma, akik nem akarnának gyermeket, ezért mindössze 759 választ adtak le a kérdezettek, noha egy személy több választ is adhatott (17. táblázat).

Miért nem szeretne gyermeket	Válaszok száma	Aránya (%)
1 nem lehet gyermeke	51	6,7
2 túl idősnek tartja magát	149	19,6
3 stabil párkapcsolat hiánya	162	21,3
4 félelem a munkahely elvesztésétől	28	3,7
5 rugalmas/részmunkaidős foglalkoztatás lehetőségének hiánya	19	2,5
6 a gyermekes szülők hátrányos munkaerőpiaci megkülönböztetése	17	2,3
7 alacsony fizetés, anyagi gondok kevés anyagi támogatás a gyermekneveléshez	106	14,0
8 a családi támogatás hiánya	41	5,4
9 kevés/hiányzó segítség a gyermekek ellátásában, házimunkában	26	3,4
10 kevés/hiányzó segítség a gyermeknevelés során felmerülő problémák megoldásában	24	3,1
11 nem megfelelő színvonalú terhesgondozás, szüléset (rossz élmények szülésnél)	19	2,5
12 a gyermekek nem megfelelő színvonalú egészségi ellátása	36	4,8
13 elérhető bölcsődédek, óvodák hiánya	15	2
14 a bölcsődei, óvodai, iskolai ellátás nem megfelelő színvonala	21	2,8
15 nem szeretne felelősséget vállalni	45	6
Összes válasz	759	100,0

*Multiple response frequencies, a „választotta” lehetőségek alapján. Egy válaszoló több kérdést is választhatott.

17. táblázat Gyermek nem vállalás okai a gyermektelenek körében*

A csekély válaszmennyiség következtében leginkább csak azt lehet megállapítani, hogy a gyermekvállalást leginkább a stabil párkapcsolat hiánya akadályozza, ezután az életkor és az anyagi problémák következnek, de a kérdezettek 51 választ adtak arra a lehetőségre is, hogy nem lehet gyermekük, ami a válaszok megoszlása alapján még figyelemre méltónak bizonyul, mert azt mutatja, hogy a gyermekvállalás elmaradásában a meddőségnek komoly szerepe lehet.

A gyermekteleneket arról is megkérdezték, hogy vajon a gyermekvállalásról mit gondolnak, milyen hatással lehet az életük egyes területeire. Válaszkategóriák voltak: sokkal rosszabb-, rosszabb-, sem jobb, sem rosszabb-, jobb-, sokkal jobb lenne; az első kettőt a rontaná, a középsőt a változatlanul hagyná, az utolsó kettőt a javítaná kategóriájába vontuk össze (18. táblázat).

A gyermek születésének hatása egyes területeken	Rontaná	Változatlanul hagyná	Javítaná	Összesen
1 a munkahelyi kilátásaira	35,7	59,7	4,6	100,0
2 az anyagi helyzetére	45,2	52,0	2,8	100,0
3 a szexuális életére	22,8	69,8	7,4	100,0
4 a környezete, a barátai Önről alkotott véleményére	13,6	58,4	28,0	100,0
5 arra, hogy boldog és elégedett legyen az életében	7,0	30,2	62,8	100,0
6 HA VAN: Ön és a partnere közötti kapcsolatra	6,6	37,2	56,2	100,0
7 HA VAN: a partnere munkahelyi kilátásaira	9,3	80,3	10,4	100,0
8 arra, hogy időskorban mennyire fogja biztonságban érezni magát	3,7	34,0	62,3	100,0
9 HA VAN: az Ön és szülei közötti kapcsolatra	7,6	50,7	41,7	100,0
10 arra, hogy élete harmonikus legyen	8,8	35,2	56,0	100,0
11 arra, hogy szabadon megtehesse, amit akar	39,1	48,2	12,7	100,0
1 a munkahelyi kilátásaira	17,3	73,8	8,9	100,0
2 az anyagi helyzetére	49,3	44,0	6,7	100,0
3 a szexuális életére	23,1	65,6	11,3	100,0
4 a környezete, a barátai Önről alkotott véleményére	8,8	52,9	38,4	100,0
5 arra, hogy boldog és elégedett legyen az életében	3,9	25,0	71,1	100,0
6 HA VAN: Ön és a partnere közötti kapcsolatra	4,9	34,6	60,5	100,0
7 HA VAN: a partnere munkahelyi kilátásaira	29,8	60,5	9,7	100,0
8 arra, hogy időskorban mennyire fogja biztonságban érezni magát	2,6	30,0	67,4	100,0
9 HA VAN: az Ön és szülei közötti kapcsolatra	5,5	45,7	48,8	100,0
10 arra, hogy élete harmonikus legyen	6,1	33,1	60,7	100,0
11 arra, hogy szabadon megtehesse, amit akar	38,4	50,5	11,1	100,0

*Egy válaszoló több kérdést is választhatott.

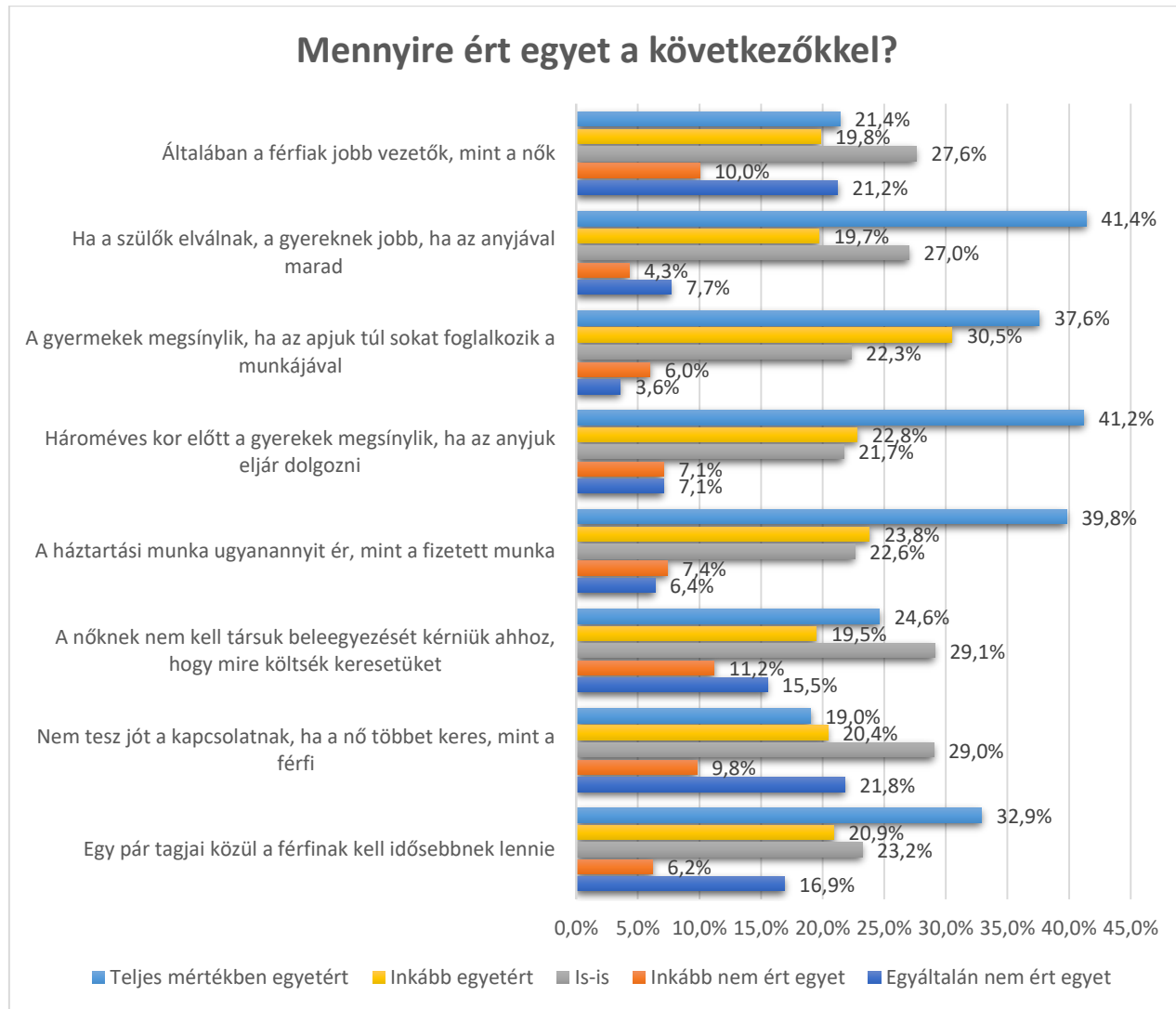
18. táblázat *Gyermekevállalás hatásairól alkotott vélemények a gyermektelenek közt, nemenként (%)**

A 18. táblázatból megállapítható, hogy férfiak és nők között nem egységes a megítélése a gyermekvállalás hatásának: megfigyelhető, hogy a nők inkább számítanak a munkahelyi kilátásaik romlására, a férfiak nagyobb arányban gondolják, hogy javulni fog a boldogságuk és elégedettségük, jobb lesz a róluk alkotott vélemény, és a szüleikkel való kapcsolat.

Családi élettel kapcsolatos attitűdök

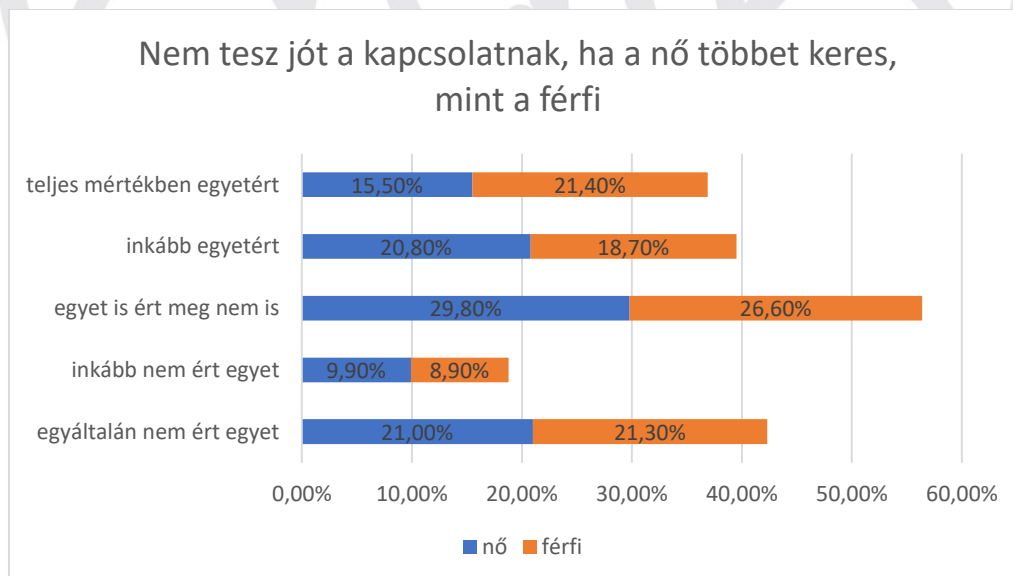
(K72) Együttélés, házasság

33. ábra Mennyire ért egyet a megadott állításokkal? (gyakoriság)

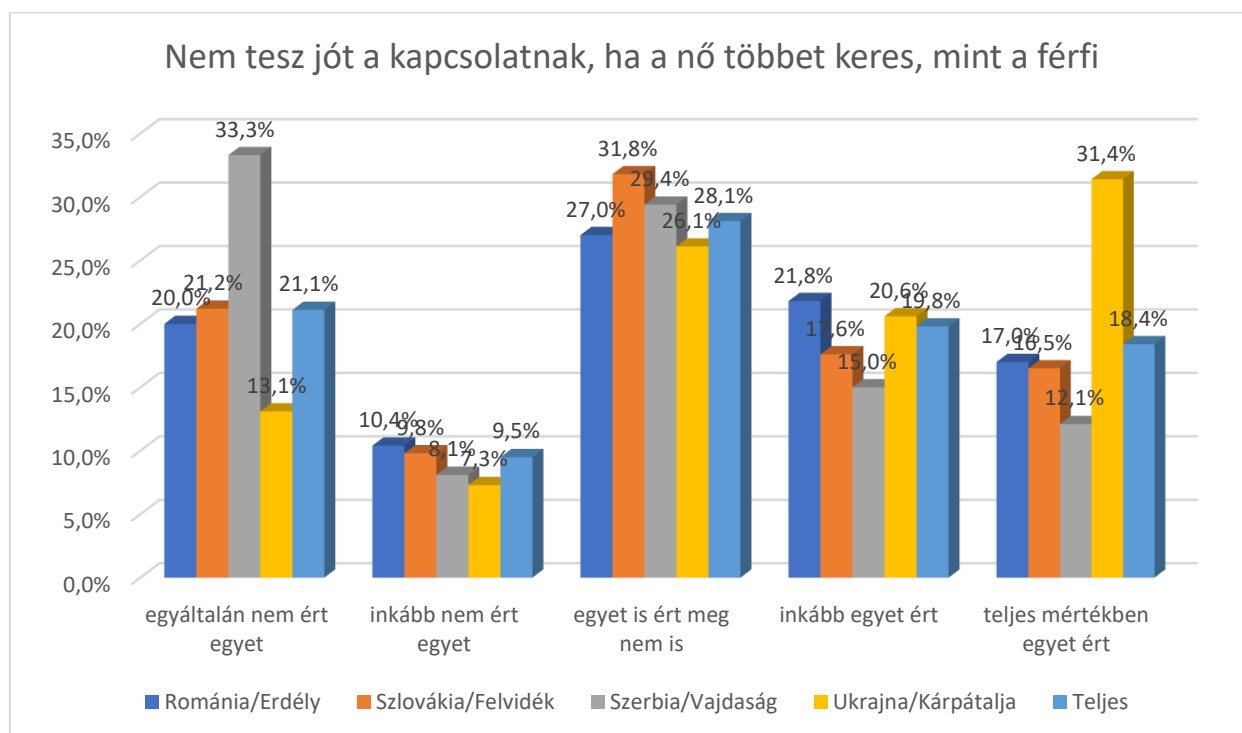
A 72. kérdésben az együttéléssel, házassággal kapcsolatos állítások voltak megfogalmazva, ahol a válaszadók egy ötfokú skála segítségével eldönthették, mennyire értenek egyet a felsorolt állításokkal. A diagramból (33. ábra) láthatóvá válik, hogy a válaszadók jelentős többsége úgy gondolja, hogy például abban az esetben, ha a szülők elválnak, jobb a gyermeknek, ha az anyjával marad (41,4% teljes mértékben, 19,7% inkább egyet ért). Elmondható, hogy nagy az egyetértés abban is, hogy hároméves kor előtt a gyerekek megsínylik, ha az anyjuk eljár dolgozni, hiszen a válaszadók 41,2%-a értett a kijelentéssel teljes mértékben egyet, 22,8%-uk pedig inkább egyet. A válaszadók véleménye szerint azt is megsínylik a gyerekek, ha az apjuk túl sokat foglalkozik a munkájával (37,6% teljes mértékben, 30,5% pedig többnyire egyet ért). Magas egyetértés mutatkozik továbbá abban is, miszerint a háztartási munka ugyanannyit ér, mint a fizetett munka (39-8% teljes mértékben, 23-8% pedig inkább egyet ért). Sokan viszont nem értenek egyet azzal a kijelentéssel, miszerint általában a férfiak jobb vezetők, mint a nők (21,2% egyáltalán nem ért egyet, 10% pedig inkább nem ért egyet). A válaszadók csaknem 22%-a azzal a kijelentéssel sem ért egyet, miszerint nem tesz jót a kapcsolatnak, ha a nő többet keres, mint a férfi. Szélsőséges a megítélése annak az állításnak is, mely szerint egy pár tagjai közül a férfinak kell idősebbnek lennie.

Alább részletezzük a 72. kérdés állításait.

34. ábra: *Nem tesz jót a kapcsolatnak, ha a nő többet keres, mint a férfi – válaszok nemenként*

Nemek szerinti bontásban, miszerint nem tesz jót a kapcsolatnak, ha a nő többet keres, mint a férfi, nem mutatkozik különösebb eltérés a válaszok tekintetében. A legtöbben egyet is értenek, meg nem is, összességében azonban elmondható, hogy az állítással a férfiak értenek jobban egyet, de mindössze 3 százalékkal.

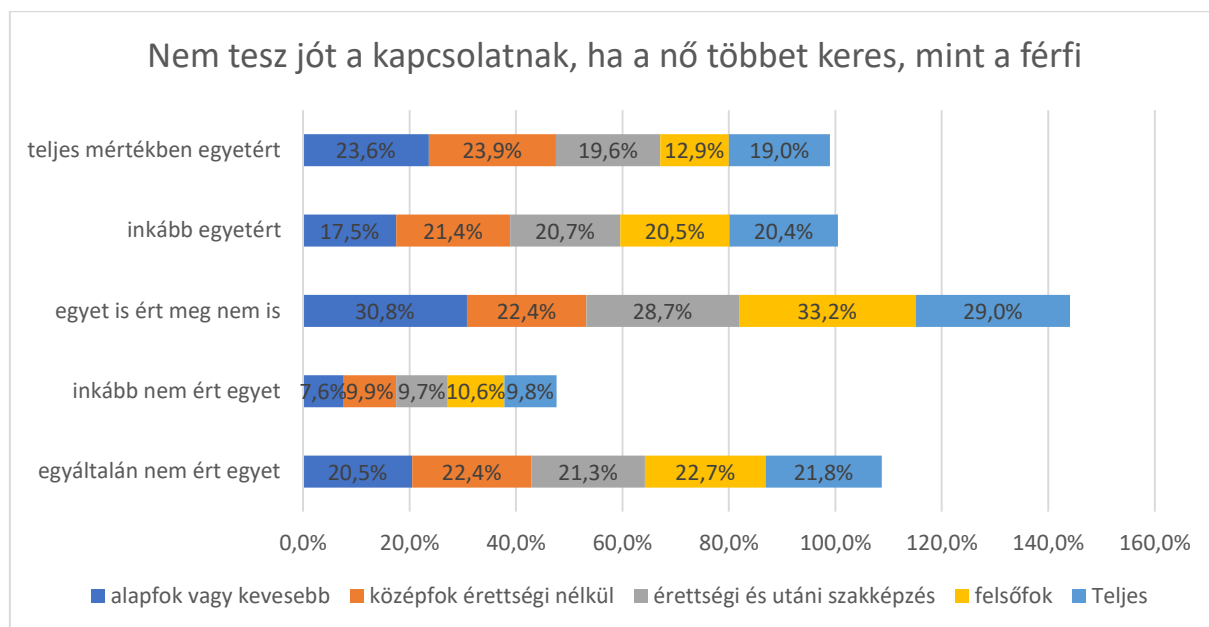

35. ábra Nem tesz jót a kapcsolatnak, ha a nő többet keres, mint a férfi – válaszok országonként

Országok szerinti összehasonlításban elmondható, hogy Vajdaság emelkedik ki leginkább abban a tekintetben (33,3%), miszerint egyáltalán nem ért egyet azzal, hogy nem tesz jót a kapcsolatnak, ha a nő többet keres, mint a férfi. Vajdaságot Felvidék, majd Erdély követi. Az állítással Kárpátalján értenek egyet a legtöbben (31,4%).

A korcsoportokat illetően főként a 45 év felettek értenek egyet azzal az állítással, hogy rossz hatással van a kapcsolatra, ha a nő többet keres, mint a férfi (20,3% teljes mértékben, 22,1% inkább egyet ért), s a 18-20 éves korosztály pedig a legkevésbé ért egyet ezen állítással (22,5% egyáltalán nem, 10-7% pedig inkább nem ért egyet).

Iskolai végzettség tekintetében elmondható, hogy a válaszadók nagy része egyet is ért, meg nem is azzal az állítással, miszerint nem tesz jót a kapcsolatnak, ha a nő többet keres, mint a férfi. Számottevő különbség nem mutatkozik, de összességében inkább egyet értenek az állítással, legfőképp a középfokú, érettségivel nem rendelkező válaszadók.

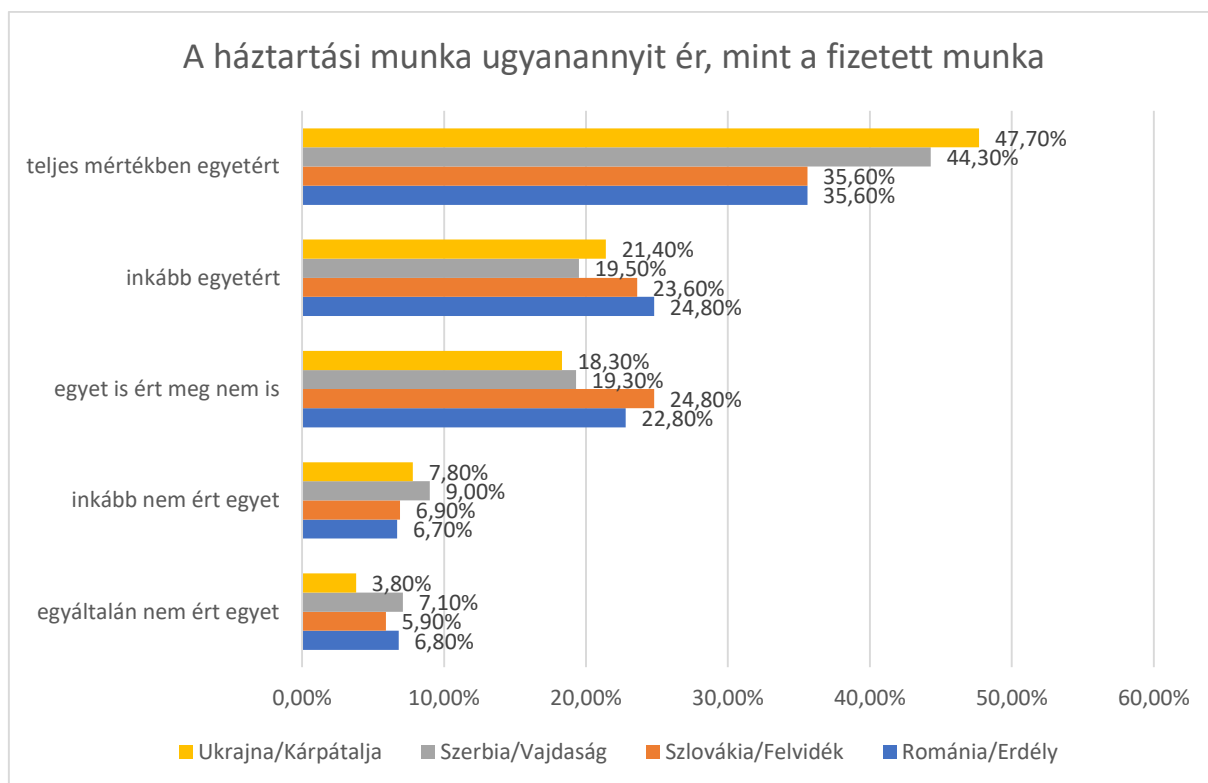

36. ábra *Nem tesz jót a kapcsolatnak, ha a nő többet keres, mint a férfi – válaszok iskolai végzettség szerint*

A háztartási munka értékéről alkotott vélemények szintén megoszlanak a határon túli magyarság körében. Az általános vélemény arra utal, hogy a háztartási munkának ugyanolyan értéke van, mint a fizetett munkának, ám vannak bizonyos eltérések.

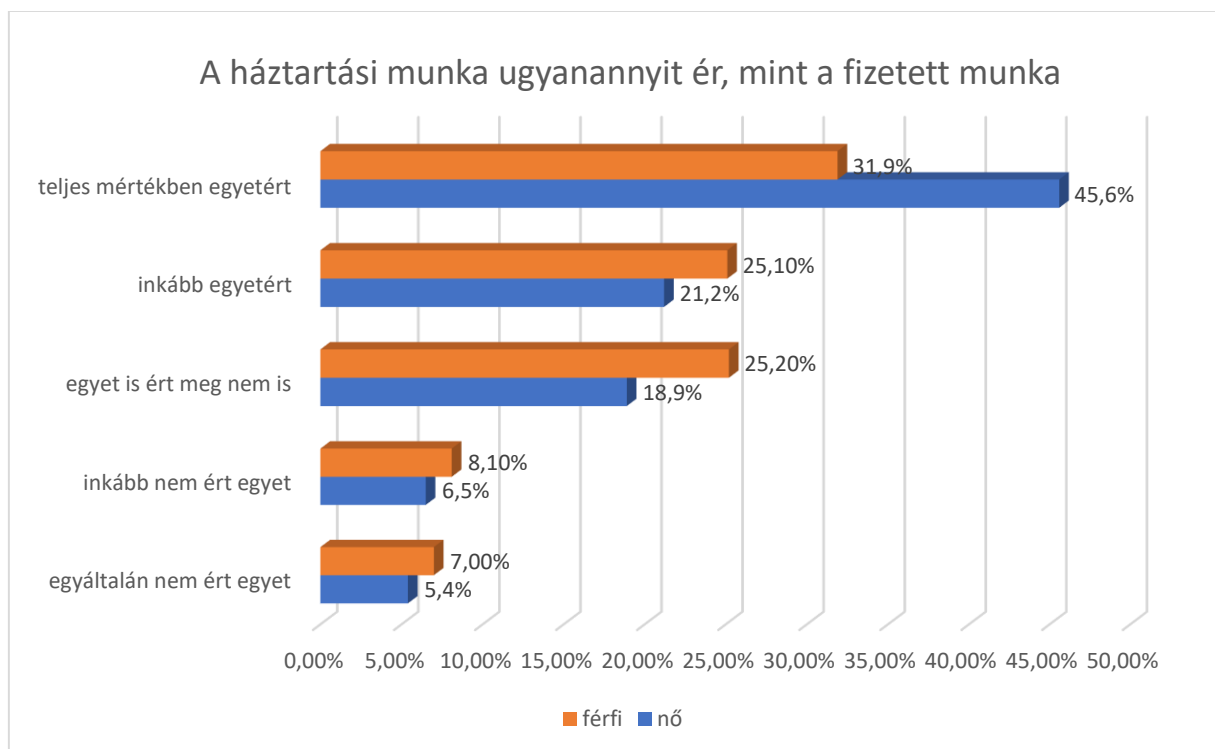
Iskolai végzettség tekintetében a válaszadók többsége egyet is ért, meg nem is a kijelentéssel, a határozott állásfoglalók között pedig csak apró különbségek fedezhetők fel. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők értenek a legkevesebbé egyet azzal, hogy a háztartási munka ugyanannyit ér, mint a fizetett munka, a középfokú, de érettségivel nem rendelkezők pedig a leginkább (2-3%-nyi különbségek). Férfi női bontásban nem kaptunk szignifikáns eredményeket a válaszokat illetően.

Területi bontást nézve elmondható, hogy legtöbben a kárpátaljai magyarok értenek egyet azzal az állítással, miszerint a háztartási munka ugyanannyit ér, mint a fizetett munka (47,7), majd őket követik a vajdasági magyarok.

37. ábra Háztartási munkáról alkotott vélemény – területi bontásban

Férfi-női bontásban ugyanezen kérdés eredményei talán nem okoznak túl nagy meglepetést. A nők vannak nagyobb arányban azok közül, akik teljes mértékben egyetértenek azzal a kijelentéssel, miszerint a háztartási munka ugyanannyit ér, mint a fizetett munka (a férfiak 31,9%-a, a nők 45,6%-a ért teljes mértékben egyet a kijelentéssel).

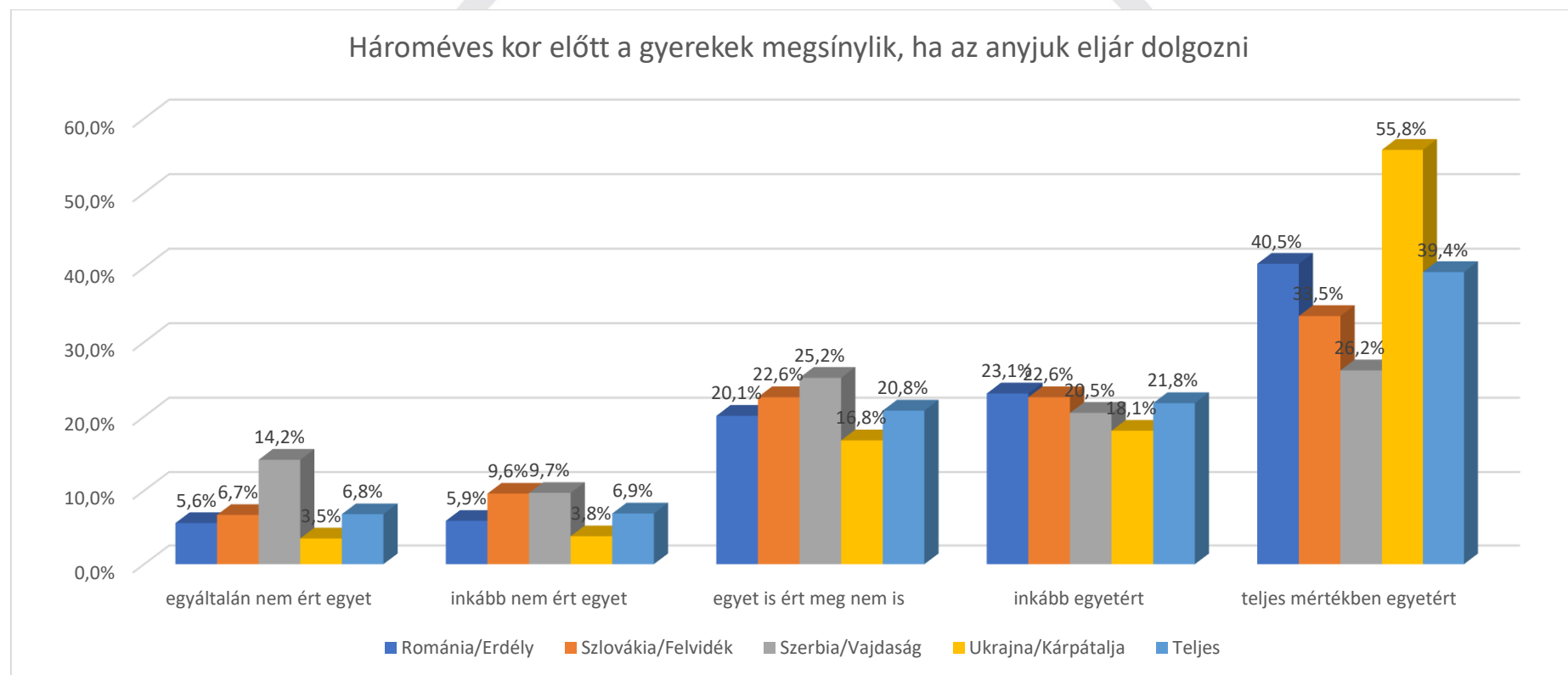
38. ábra Háztartási munkáról alkotott vélemény – nemek szerint

Érdekes azonban megfigyelni, hogyan gondolkodnak arról a kérdésről az emberek, miszerint hároméves kor előtt a gyerekek megsínylik, ha az anyjuk eljár dolgozni.

Ami az életkori bontást illeti a kérdéssel kapcsolatban, a 35-44 éves korosztály bizonyult a legkiemelkedőbbnek azok közül, akik teljes mértékben egyet értettek azzal, hogy nem jó a gyerekeknek, ha hároméves koruk előtt az anyjuk eljár dolgozni (45,3%), s a legkevesebben pedig a 18-24 éves korcsoportban gondolták így (36,3%). Azok közül, akik egyáltalán nem értettek egyet az állítással a 25-34 éves korkategóriából voltak a legtöbb (8,1%), és a 45 fölöttiek a legkevesebben (6,3%).

Iskolai végzettség tekintetében sajnos nem kaptunk szignifikáns eredményeket.

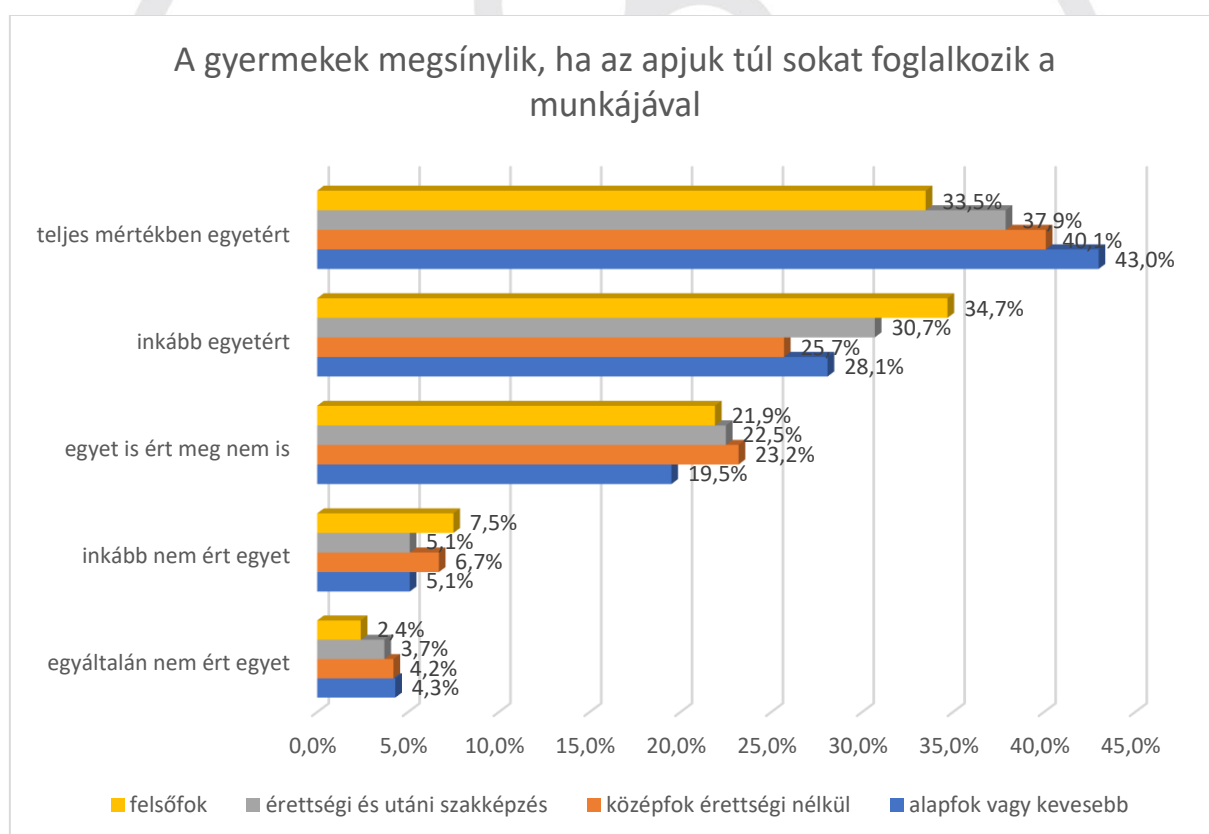
Az egyes határon túli magyar területeket összehasonlítva a kárpátaljai magyarok azok, akik szerint hároméves kor előtt a gyermekek megsínylik, ha az anyjuk eljár dolgozni (55,8%), majd őket követik az erdélyi magyarok 40,5%-kal. Akik a legkevésbé értenek egyet ezzel az állítással, azok a vajdasági magyarok, hiszen mindössze 26,2%-uk mondta azt, hogy teljes mértékben egyet értenek, és 14,2%-uk pedig azt, hogy egyáltalán nem értenek egyet.

39. ábra 3 éves kor előtt a gyermek megsínyli, ha anyja eljár dolgozni – vélemények területi bontásban

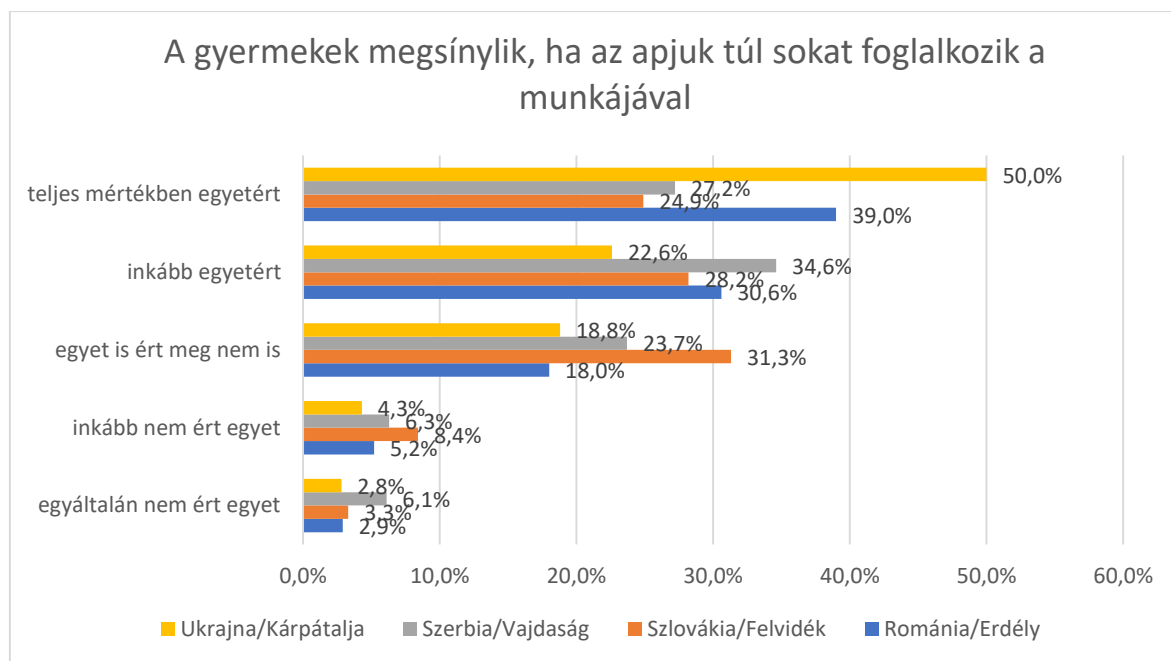
Arra a kérdésre vonatkozóan, hogy a gyermekek megsínylik-e, ha az apjuk túl sokat foglalkozik a munkájával, férfi-női bontásban nem kaptunk szignifikáns válaszokat.

Iskolai végzettség tekintetében azonban érdekes eredményekről beszélhetünk a kérdés kapcsán. Az alapfokú végzettséggel, vagy még kevesebbel rendelkezők körében 43% volt az, aki teljes mértékben egyetértett azzal, hogy a gyermekek megsínyli, ha az apjuk túl sokat foglalkozik a munkájával, míg ez az arány a felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében csak 33,5% volt. Összességében azonban elmondható, hogy a válaszadók 43%-a értett teljes mértékben egyet azzal, hogy rossz hatással van a gyermekekre, ha az apjuk túl sokat foglalkozik a munkájával, 28%-ban inkább egyet értettek, 19,5%-ban egyet is értettek, meg nem is, a válaszadók fennmaradó része pedig inkább nem, vagy egyáltalán nem értett egyet az állítással (kevesebb, mint 10% összesen).

40. ábra A gyermek megsínyli, ha apjuk túl sokat foglalkozik a munkájával – iskolai végzettség szerint

Országos bontásban elmondható, a kárpátaljai magyarság körében értenek teljes mértékben egyet azzal a kijelentéssel, miszerint a gyermekek megsínylik, ha az apjuk túl sokat foglalkozik a munkájával (50%), majd az erdélyi magyarok követik őket 39%-kal. Azok közül, akik egyáltalán nem értenek egyet az állítással, Vajdaságban voltak a legtöbben, csaknem 6%-os arányban.

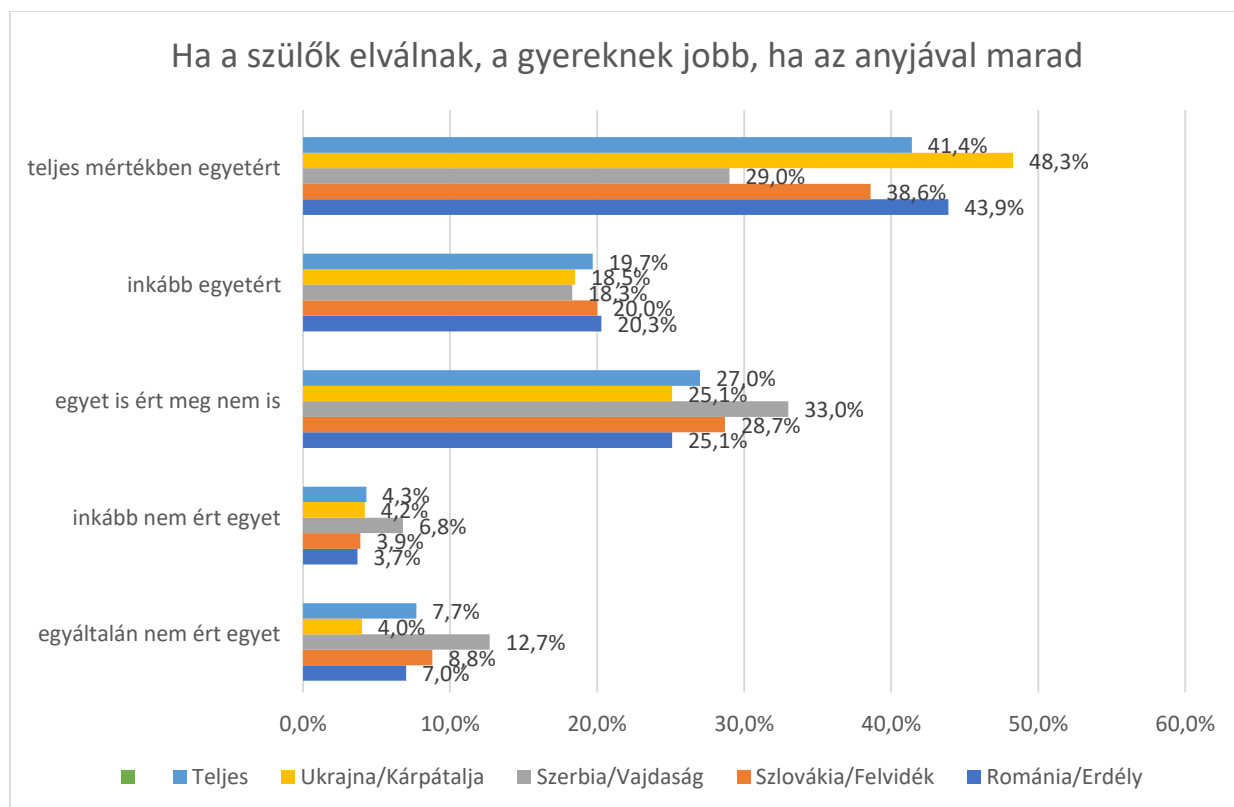
41. ábra A gyermek megsínyli, ha apjuk túl sokat foglalkozik a munkájával – területi bontásban

A kutatás egyik kérdése arra is kitért, vajon egyetértene-e a válaszadók azzal az állítással, miszerint ha a szülők elválnak, a gyerekek jobb, ha az anyjával marad. A válaszadók 41,3%-a teljes mértékben, 19,6%-a pedig inkább egyet értet az állítással. 27% volt azon válaszadók aránya, akik egyet is értettek meg nem is az állítással, s nagyjából 12%-uk pedig azt nyilatkozta, nem ért egyet. Nem szerinti bontásban megfigyelhető, hogy legfőképp a nők értenek egyet azzal, hogy amennyiben a szülők elválnak, a gyerekek jobb, ha az anyjával marad (52,4%). A férfiak aránya ebben az esetben kevesebb, mint 30%. A férfiak közül a legtöbben egyet is értenek meg nem is az állítással (33,4%). Azok körében, akik egyáltalán, vagy inkább nem értettek egyet az állítással, a férfiak voltak többen.

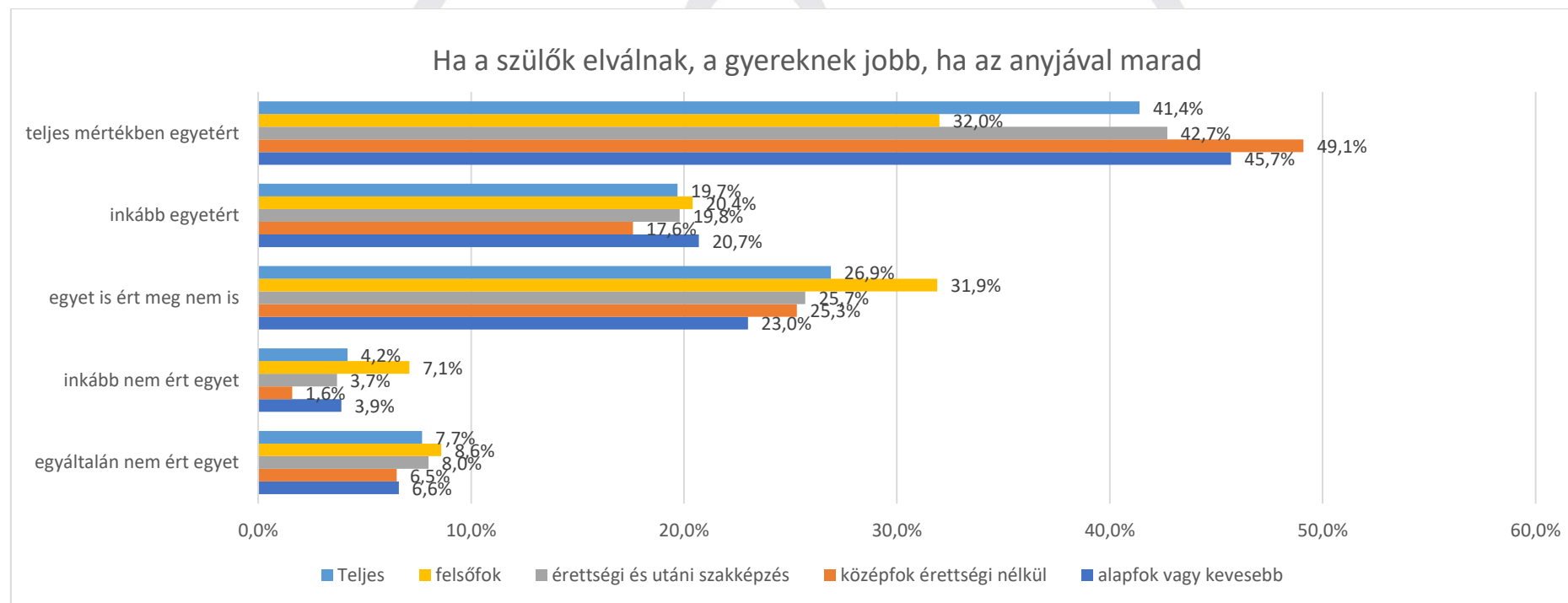
42. ábra „Ha a szülők elválnak, a gyerekek jobbak, ha az anyjával marad” kérdésre adott válaszok – nemek szerint

Országokénti bontás tekintetében leginkább a kárpátaljai magyarok értettek teljes mértékben egyet azzal, hogy ha a szülők elválnak, jobb a gyerekeknek, ha az anyjával marad (48,3%). A kárpátaljaiakat az erdélyiek követték 43,9%-os aránnyal, a legkevesebben pedig a vajdasági magyarok voltak, akik teljes mértékben egyet értettek (29%). Magas arányok mutatkoznak azok körében is, akik egyet is értettek meg nem is az állítással, s itt a vajdasági magyarok voltak a legtöbben (33%-uk adta ezt a választ a kérdésre). Azok körében, akik inkább, vagy teljes mértékben nem értettek egyet az állítással, szintén a vajdasági magyarok emelkedtek ki. Közel 20%-uk adta azt a választ, miszerint inkább nem, vagy egyáltalán nem ért egyet azzal, hogy válás esetén a gyerekeknek jobb, ha az anyjával marad. Vajdaságot a Felvidék követte, közel 13%-kal.

43. ábra „Ha a szülők elválnak, a gyerekek jobb, ha az anyjával marad” kérdésre adott válaszok – területi bontásban

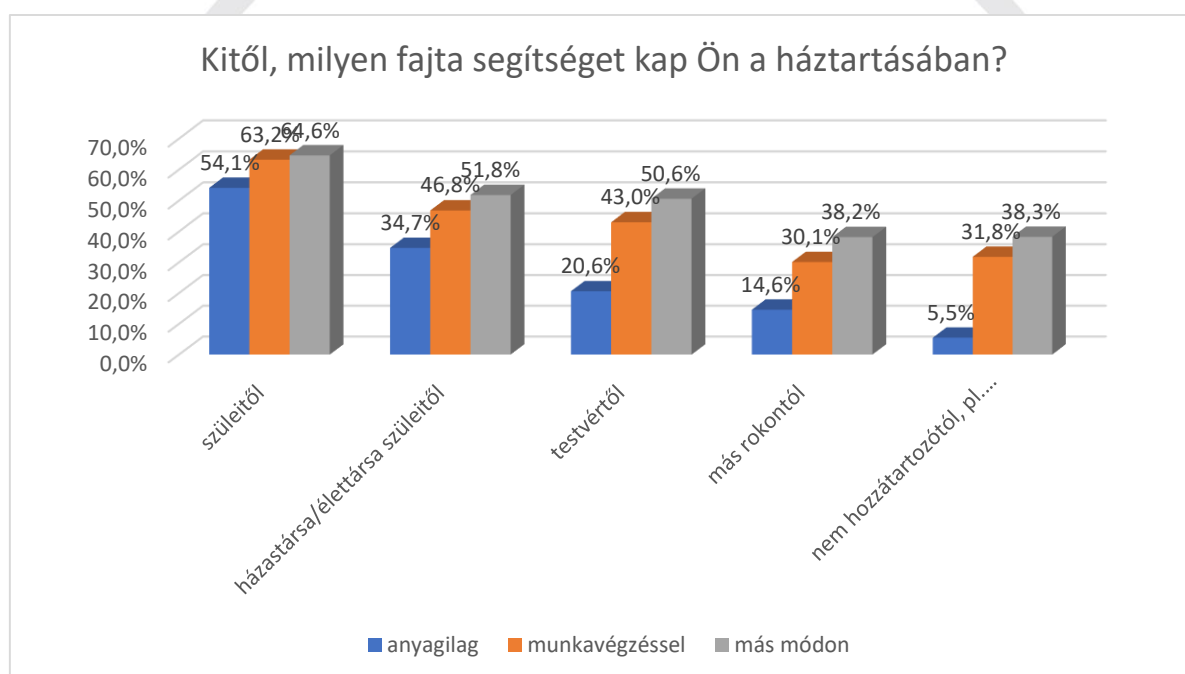
Iskolai végzettség tekintetében legtöbbször a középfokú (49,1%) és az alapkörű végzettséggel rendelkezők (45,7%) értéktek teljes mértékben egyet azzal, miszerint a szülők válása esetén a gyerekek jobb, ha az anyjával marad, legkevesebben pedig a felsőfokú végzettséggel rendelkezők vélekedtek ugyanígy (32%). Érdekes megfigyelni, hogy azok között, akik egyet is ért meg nem is az állítással, valamint az egyet nem értők között a felsőfokú végzettségűek bizonyultak a legtöbbszörnek (közel 32%-os arányban egyet is érték, meg nem is, 7,1% és 8,6%-ban pedig inkább nem, vagy egyáltalán nem érték egyet).

44. ábra „Ha a szülők elválnak, a gyerekek jobb, ha az anyjával marad” kérdésre adott válaszok – iskolai végzettség szerint

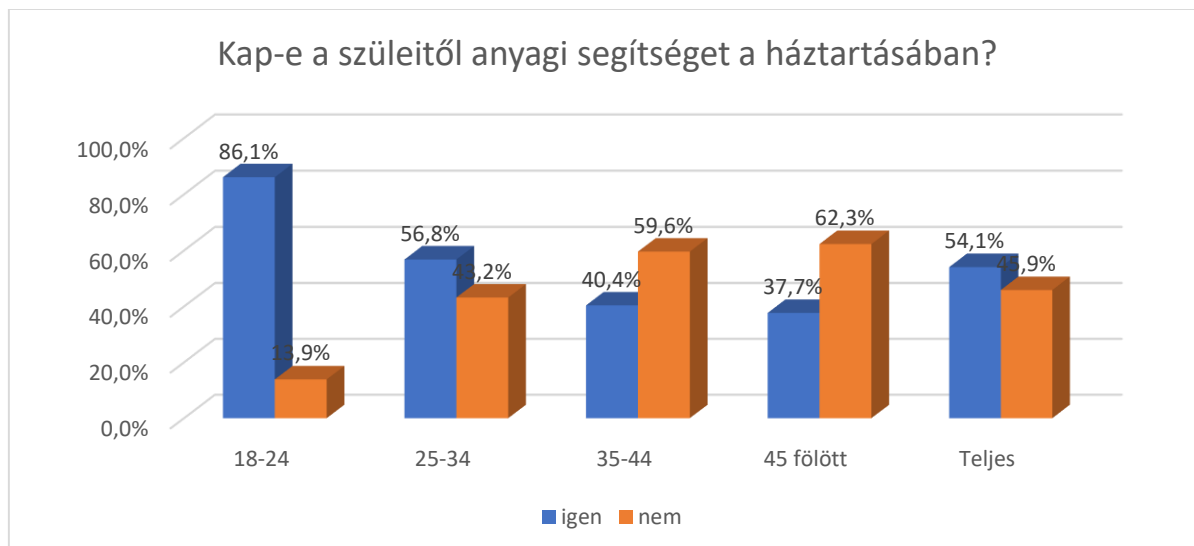
(K73) Segítségnyújtás

Erre a kérdésre vonatkozó válaszok meglehetősen hiányosak voltak. Összességében azonban elmondható, hogy a válaszadók szüleiktől kapják a legtöbb segítséget háztartásukban, s legnagyobb részt az anyagi segítségtől és munkavégzéstől más módon kapott segítség a legnagyobb mértékű (a válaszadók közel 65%-a kap más módon segítséget). Ezt követi a munkavégzéssel nyújtott segítség mértéke (63,2%), majd az anyagi segítség (54%). A szülőktől kapott segítség mellett a házastárs/élettárs szüleitől kapott, valamint a testvértől kapott segítség is számottevő. Összességében tehát elmondható, hogy a válaszadók legfőképp a szűk családtól kapják a legtöbb anyagi, munkavégzéssel vagy más módon történő segítséget.

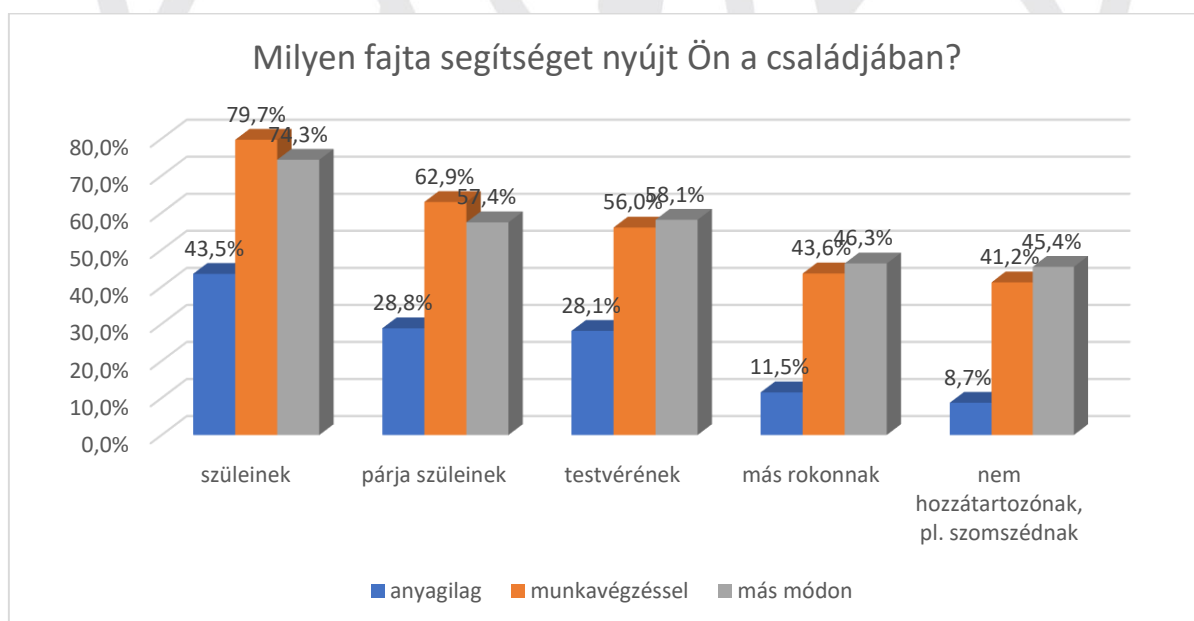
45. ábra Kitől milyen fajta segítséget kap Ön a háztartásában? – válaszok megoszlása megadott személyenként

Életkort tekintve elmondható, hogy a 18-24 éves korosztály kap legnagyobb mértékben a szüleiktől anyagi segítséget (a 18-24 éves korosztály 86,1%-a kap anyagi segítséget szüleiktől). Az életkor előre haladtával a szülőktől kapott anyagi segítség mértéke folyamatosan csökken, a 45 év fölötti korosztály 7,7%-a kap még anyagi segítséget a szüleiktől.

46. ábra Anyagi segítség - korcsoportonként

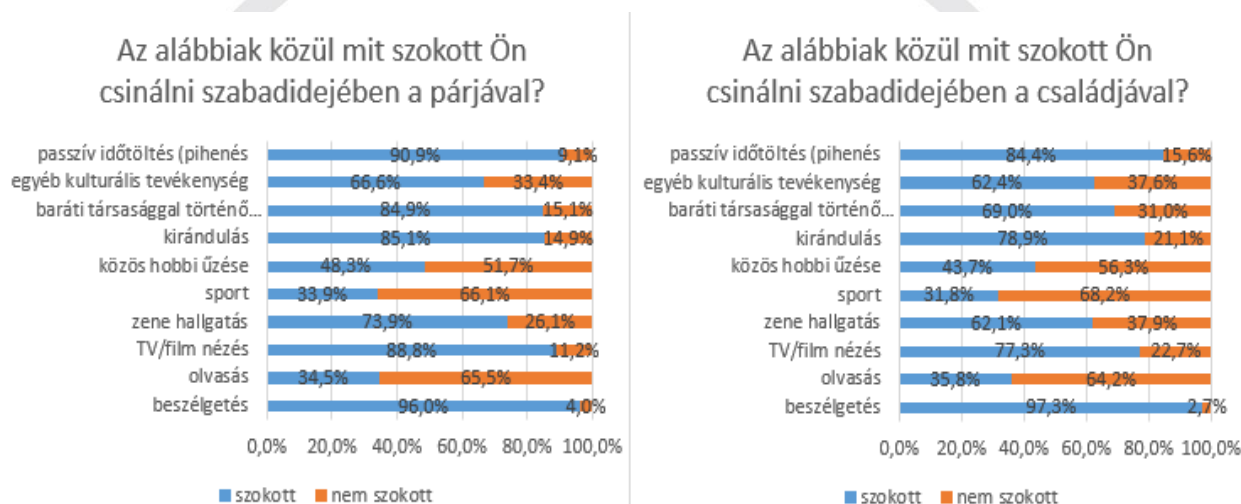
Az is érdekes téma lehet, hogy a válaszadók milyen módon és kinek nyújtanak segítséget családjukban. Az eredmények arra mutatnak rá, hogy a legtöbb válaszadó szüleinek segít leginkább, valamint párja szüleinek és testvérének. A szülőknek nyújtott segítség legfőképp a munkavégzésben jelenik meg (79,7%), majd ezt követi a más módon történő segítség (74,3%) ám az anyagi segítség sem elhanyagolható mértékű (43,5%). A testvérnek, más rokonnak vagy nem hozzátartozónak nyújtott segítségek közül a más módon történő segítség a legnagyobb arányú.

47. ábra Segítségnyújtás

(K78) Szabadidő

A szabadidőre vonatkozó kérdés egyrészt a családdal töltött szabadidő jellegére, másrészt pedig a válaszadó párjával töltött szabadidő jellegére kérdezett rá. A lehetséges válaszok mind az aktív, mind a passzív kikapcsolódási lehetőségeket is magában foglalta. A válaszok alapján elmondható, hogy mind a párral, mind pedig a családdal töltött legnépszerűbb szabadidős tevékenység a beszélgetés, hiszen a válaszadók 96-97,3%-a jelölte meg. Ezt követi a passzív időtöltés (pihenés), melyet a válaszadók nagyobb arányban töltenek párjukkal (90,9% párjával; 84,4% családdal). Népszerű továbbá a kirándulás, a TV/film nézés, valamint a baráti társasággal történő időtöltés is. Kevésbé népszerűnek bizonyult azonban a közös sportolás, az olvasás, valamint a közös hobbi űzése is.

48. ábra Szabadidős tevékenységek gyakorisági megoszlása

KÖLDÖKZSINÓR PROGRAM

A családokkal kapcsolatos adatfelvételben megkérdezték a Köldökszínór program ismeretét és az ehhez való esetleges kapcsolódást is. E program szerint 2018. január 1-jétől a magyarországi családtámogatási ellátási formák közül két juttatás elérhetővé vált a Magyarország közigazgatási határain kívül élő magyarok számára is. E két támogatási forma az anyasági támogatás és a fiatalok életkezdési támogatása (Babakötvény).

Ismertség	Anyasági támogatás		Babakötvény	
	fő	%	fő	%
Hallott róla és igénybe is vette	152	5,9	70	2,7
Hallott róla, de nem vette igénybe	1025	39,7	938	36,3
Nem hallott róla	1151	44,5	1288	49,8
Válaszhiány	256	9,9	289	11,2
Összesen	2585	100,0	2585	100,0

19. táblázat Köldökszínór programon belül anyasági támogatás és a babakötvény ismerése

A két támogatási formával kapcsolatban megállapítható, hogy mindkét támogatási forma esetében többen vannak azok, akik nem is hallottak ezekről, és a kérdezettek mintegy tizede nem tudott, vagy nem akart nyilatkozni a feltett kérdéssel (13. táblázat). A kérdezettek közel kétötöde az, aki hallott ezekről a támogatásokról, de azok, akik igénybe is vették, azok aránya kicsinek mondható: 5,9 % (152 fő) az anyasági támogatás és 2,7 % (70 fő) a babakötvény esetében.

Megállapítható, hogy a gyermekesek inkább ismerik a köldökszínór program ellátásait: akiknek nincs gyermeke, azok körében sokkal nagyobb arányban vannak azok, akik nem hallottak ezekről a támogatási formákról (20. táblázat).

Gyermekek száma	Hallott róla és igénybe is vette	Hallott róla, de nem vette igénybe	Nem hallott róla	Összesen
Köldökszínór programon belül anyasági támogatás ismertsége				
Nincs gyermek	1,4	34,9	63,7	100,0
Egy gyermek	9,5	46,4	44,1	100,0
Két gyermek	9,9	52,9	37,2	100,0
Három vagy több gyermek	9,4	47,4	43,2	100,0
Összesen	6,5	44,0	49,5	100,0
Köldökszínór programon belül babakötvény ismertsége				
Nincs gyermek	0,9	30,6	68,5	100,0
Egy gyermek	4,6	43,2	52,2	100,0
Két gyermek	3,8	51,4	44,8	100,0
Három vagy több gyermek	6,4	43,6	50,0	100,0
Összesen	3,0	40,9	56,1	100,0

20. táblázat Köldökszínór program ismertsége a saját gyermekek száma szerint, %

Nemenként vizsgálódva kimutatható, hogy a nők inkább hallottak a köldökszínór programról, és inkább éltek az igénybevételének lehetőségével (21. táblázat).

Nemek	Hallott róla és igénybe is vette	Hallott róla, de nem vette igénybe	Nem hallott róla	Összesen
Köldökszínór programon belül anyasági támogatás ismertsége				
Nő	7,7	47,7	44,6	100,0
Férfi	5,3	40,4	54,3	100,0
Összesen	6,6	44,1	49,3	100,0
Köldökszínór programon belül babakötvény ismertsége				
Nő	3,8	44,7	51,5	100,0
Férfi	2,3	37,0	60,7	100,0
Összesen	3,1	40,9	56,0	100,0

21. táblázat Köldökszínór program ismertsége nemek szerint, %

Életkori csoportok szerint a 30-39 éves korosztály az, amelyik a köldökszínór programmal kapcsolatban jobban tájékozott (16. táblázat), bár a legidősebb, 40-49 éves korosztálynak átlagosan több gyermeke van, de a 30-39 évesek között a legmagasabb a felsőfokú végzettségűek aránya és az iskolai végzettség nagyobb magyarázó erőt jelent a program ismertsége szempontjából, mint az életkor.

Korcsoporthok	Hallott róla és igénybe is vette	Hallott róla, de nem vette igénybe	Nem hallott róla	Összesen
Köldökszínór programon belül anyasági támogatás ismertsége				
18-29 éves	4,1	36,3	59,6	100,0
30-39 éves	9,8	46,5	43,7	100,0
40-49 éves	5,8	48,1	46,0	100,0
Összesen	6,6	44,0	49,4	100,0
Köldökszínór programon belül babakötvény ismertsége				
18-29 éves	3,0	32,6	64,4	100,0
30-39 éves	4,4	44,8	50,8	100,0
40-49 éves	1,9	44,4	53,7	100,0
Összesen	3,1	40,9	56,1	100,0

22. táblázat Köldökszínór program ismertsége korcsoporthok szerint, %

Bár a nemek és korcsoporthok szerinti bontás is szignifikáns volt, ezeknél erősebb kapcsolatot mutat az iskolai végzettség szerinti vizsgálat: a magasabb iskolai végzettséggel egyenletesen emelkedik a támogatás ismertsége és igénybevétele, és ez fordítva is megmutatkozik, mert minél alacsonyabb a kérdezett iskolai végzettségi kategóriája, annál nagyobb arányban vannak azok, akik nem is hallottak a köldökszínór programról (23. táblázat). Az összefüggés mögött feltételezhetően a magasabb iskolai végzettségűek jobb informáltsága, tájékozottsága, információgyűjtő képessége húzódik meg.

Iskolai végzettség	Hallott róla és igénybe is vette	Hallott róla, de nem vette igénybe	Nem hallott róla	Összesen
Köldökszínór programon belül anyasági támogatás ismertsége				
Alapfok vagy kevesebb ^{a)}	3,5%	31,0%	65,5%	100,0%
Középfok érettségi nélkül ^{b)}	5,5%	36,8%	57,8%	100,0%
Érettségi és utáni szakképzés ^{c)}	6,2%	44,3%	49,5%	100,0%
Felsőfok ^{d)}	9,5%	54,9%	35,5%	100,0%
Összesen	6,6%	44,1%	49,4%	100,0%
Köldökszínór programon belül babakötvény ismertsége				
Alapfok vagy kevesebb ^{a)}	1,2%	29,0%	69,8%	100,0%
Középfok érettségi nélkül ^{b)}	1,3%	32,6%	66,2%	100,0%
Érettségi és utáni szakképzés ^{c)}	2,7%	40,9%	56,5%	100,0%
Felsőfok ^{d)}	6,0%	52,7%	41,3%	100,0%
Összesen	3,1%	40,9%	56,0%	100,0%

a) Általános iskola vagy kevesebb, illetve nem járt iskolába.

b) Szakmunkásképző.

c) Szakközépiskolai érettségi; elméleti líceumi/gimnáziumi érettségi; posztliceális, középiskola utáni szakképzés (nem főiskola!).

d) Főiskola, egyetem, egyetem utáni képzés (PhD).

23. táblázat Köldökszínór program ismertsége iskolai végzettség szerint, %

Az egyes országok változatos képet mutatnak a köldökszínór programmal kapcsolatos ismeretek illetve az egyes támogatások igénybevétele szerint (24. táblázat).

Ország	Hallott róla és igénybe is vette	Hallott róla, de nem vette igénybe	Nem hallott róla	Összesen
Köldökszínór programon belül anyasági támogatás ismertsége				
Románia/Erdély	7,5%	44,9%	47,6%	100,0%
Szlovákia/Felvidék	2,7%	31,5%	65,8%	100,0%
Szerbia/Vajdaság	8,4%	49,3%	42,4%	100,0%
Ukrajna/Kárpátalja	6,7%	52,3%	41,0%	100,0%
Összesen	6,5%	44,0%	49,4%	100,0%
Köldökszínór programon belül babakötvény ismertsége				
Románia/Erdély	2,9%	41,2%	55,9%	100,0%
Szlovákia/Felvidék	1,7%	28,5%	69,9%	100,0%
Szerbia/Vajdaság	4,0%	44,0%	52,0%	100,0%
Ukrajna/Kárpátalja	4,4%	52,2%	43,4%	100,0%
Összesen	3,0%	40,9%	56,1%	100,0%

24. táblázat Köldökszínór program ismertsége országok szerint, %

A legerősebb szignifikáns kapcsolatot az jelenti, ha a meglévő gyermek esetleges állampolgárságát és/vagy magyar igazolvánnyal való rendelkezését vetjük össze a program ismertségével (25. táblázat).

Ország	Hallott róla és igénybe is vette	Hallott róla, de nem vette igénybe	Nem hallott róla	Összesen
Köldökszínór programon belül anyasági támogatás ismertsége				
Nincs gyermek ^{a)}	0,9%	34,1%	65,0%	100,0%
Csak magyar állampolgársággal rendelkezik	11,5%	55,3%	33,2%	100,0%
Csak magyar igazolvánnyal rendelkezik	11,8%	33,3%	54,8%	100,0%
Mindkettővel rendelkezik	11,7%	56,9%	31,4%	100,0%
Egyikkel sem rendelkezik	6,9%	43,4%	49,7%	100,0%
Összesen	6,5%	44,1%	49,4%	100,0%
Köldökszínór programon belül babakötvény ismertsége				
Nincs gyermek ^{a)}	0,7%	29,4%	69,9%	100,0%
Csak magyar állampolgársággal rendelkezik	8,2%	52,6%	39,2%	100,0%
Csak magyar igazolvánnyal rendelkezik	4,4%	34,4%	61,1%	100,0%
Mindkettővel rendelkezik	4,2%	55,2%	40,6%	100,0%
Egyikkel sem rendelkezik	2,6%	40,4%	57,0%	100,0%
Összesen	3,0%	40,9%	56,1%	100,0%

a) Válaszhiányokkal együtt.

25. táblázat Köldökszínór program ismertsége a gyermek magyar állampolgársággal, illetve magyar igazolvánnyal való rendelkezése szerint, %

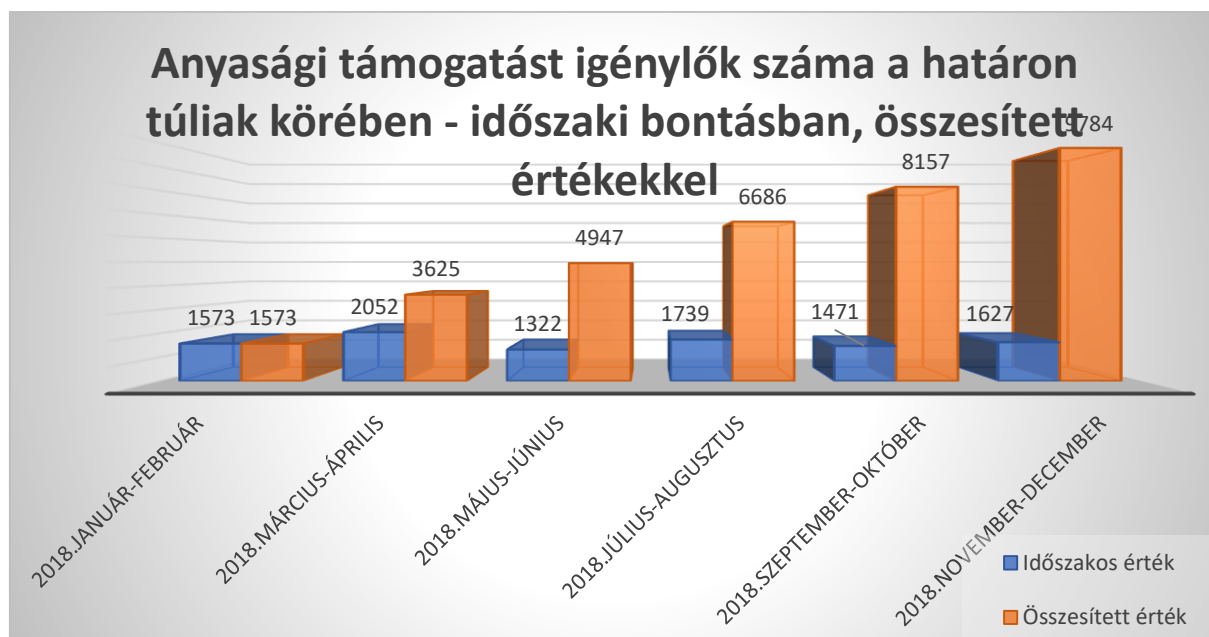
Az adatokból megállapítható, hogy az anyaországhoz való erősebb kötődés, azaz ha a kérdezett gyermeke rendelkezik magyar állampolgársággal és/vagy magyar igazolvánnyal, akkor a köldökszínór programmal való kapcsolat is erősebb, vagyis közülük nagyobb arányú mind ezek ismertsége, mind pedig az igénybevétele.

A Köldökszínór program eredményei

A magyar családtámogatási rendszer két juttatása, az anyasági támogatás és a babakötvény 2018 elejétől elérhetővé vált a Magyarország határain kívül élő magyarok számára is. Ezzel 2018-ban a magyar családpolitika átlépte a trianoni határokat.

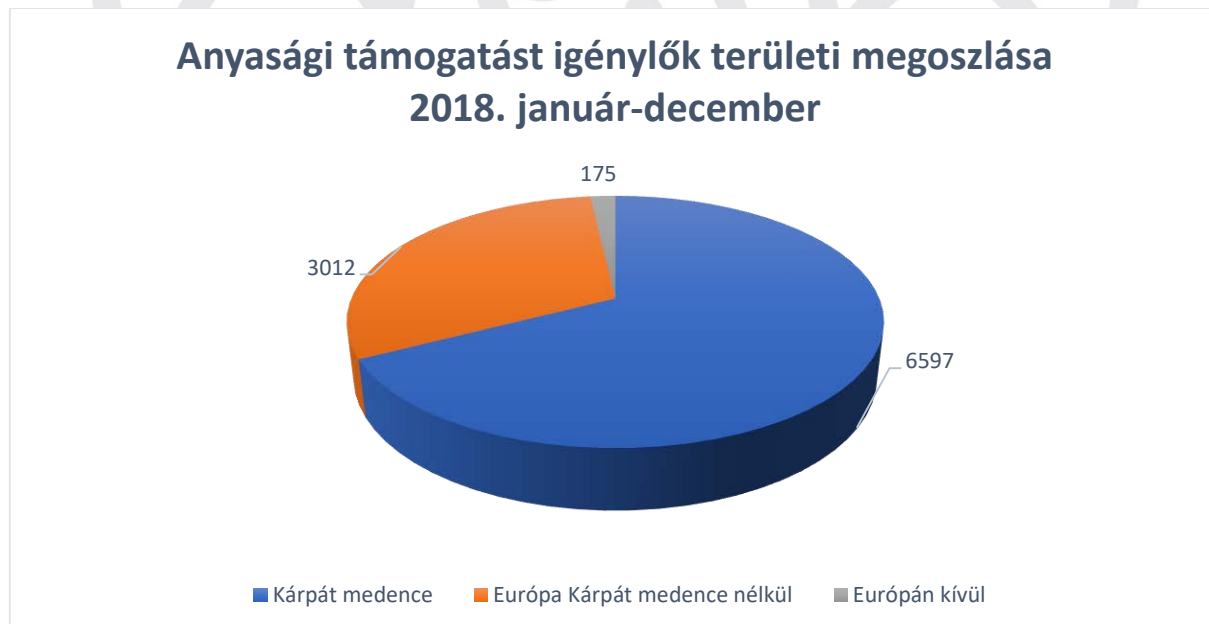
A Köldökszínór Program bevezetése óta a támogatásokat a várakozásoknak megfelelően csaknem tízezer magyar újszülött után vették igénybe a külhonban élő családok.

2018 folyamán összesen **9784** igény érkezett a Magyar Államkincstárhoz.

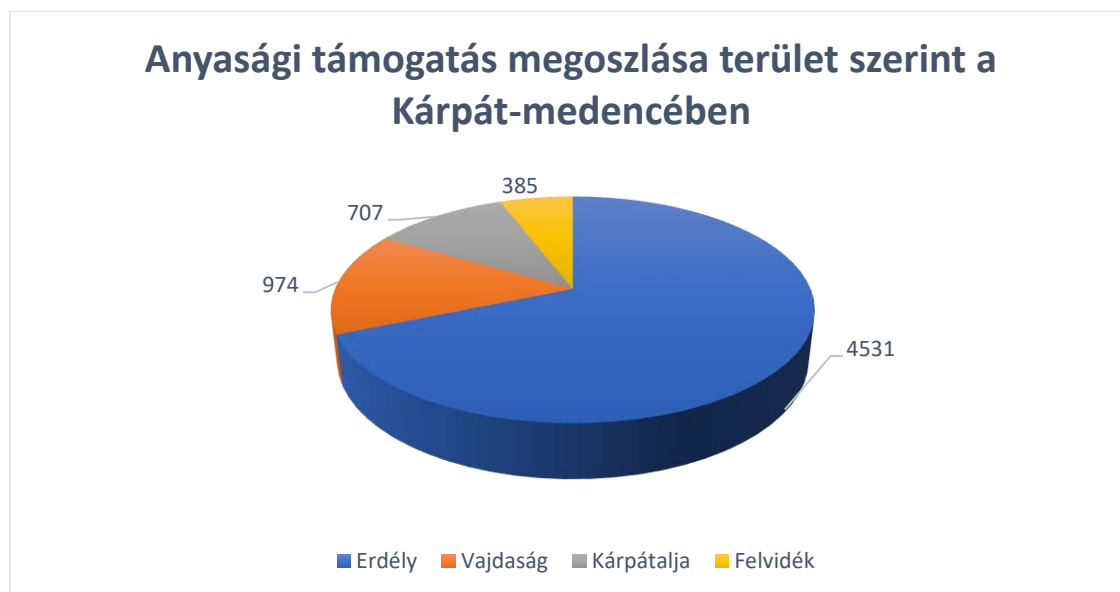
Anyasági támogatást igénylők száma 2018 január- december

Az igénylők kétharmada része a Kárpát-medencében született kisbaba után kérte a támogatást.

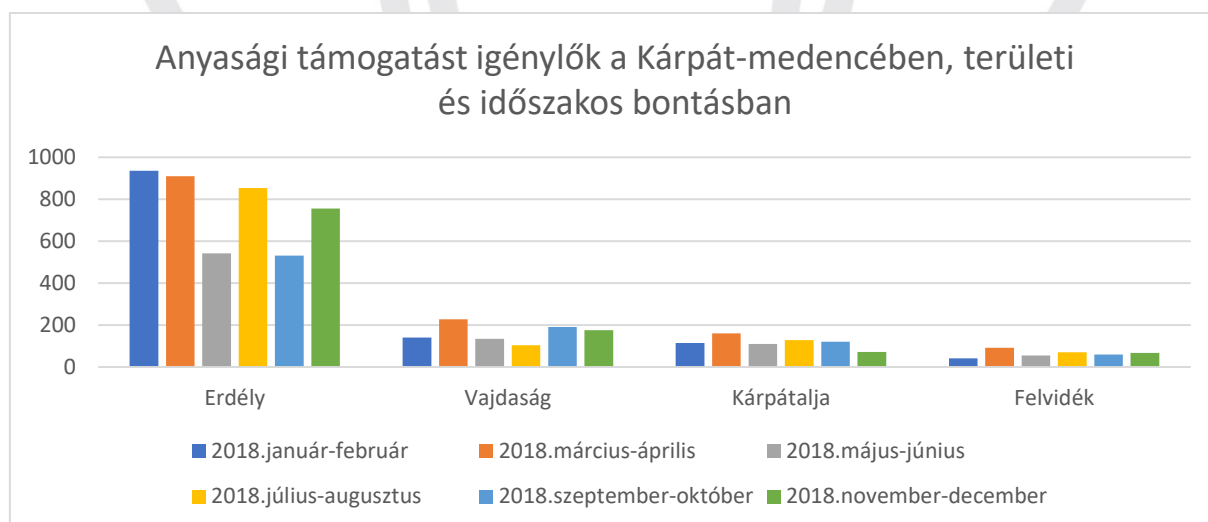

A Kárpát-medencében a legtöbben Erdélyben igényelték az anyasági támogatást, az összes Kárpát-medencei 69%-a, Vajdaságban 15%, Kárpátalján 11%, Felvidéken közel 6%.

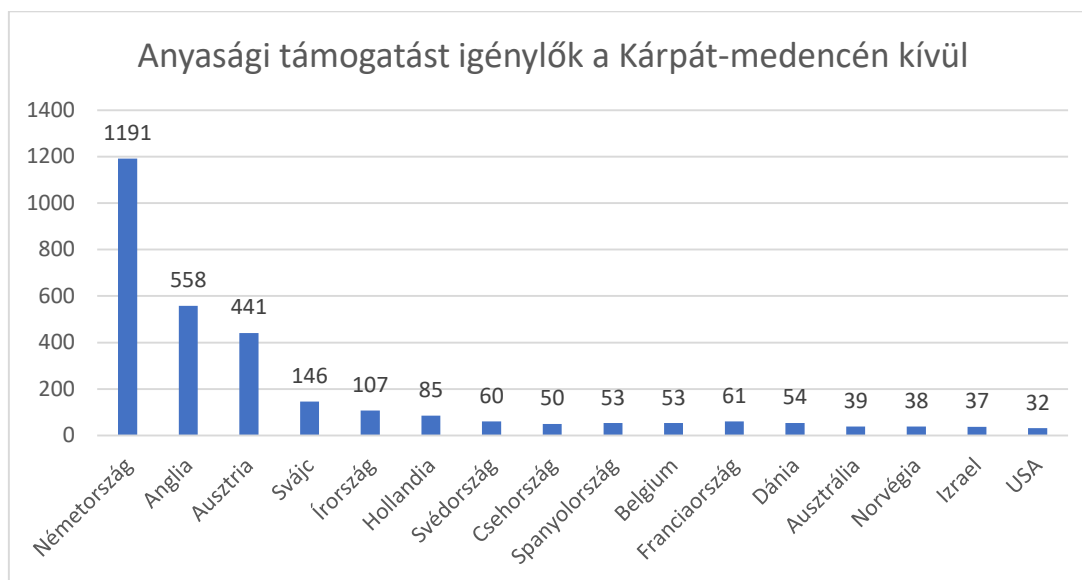
A babakötvényt kevesebben kérték, mint az anyasági támogatást. Babakötvényt a Kárpát-medencén kívüliek kétharmada, a kárpátaljaiak és felvidékiek 82%-a, míg az erdélyiek és vajdaságiak közül csaknem mindenki (98%) igénybe vette mindkét támogatást.

Valamennyi határon túli területen megfigyelhetők időszakos hullámzások az igénylések számában.

Kárpát-medencén kívül legtöbbször a német nyelvterületű országokban és Nagy-Britanniában vettek részt a Köldökzsinór Programban.

Anyasági támogatást igénylők a Kárpát-medencén kívül 2018 január-december

Melléklet 1.

A saját házassággal/párkapcsolattal való elégedettség itemjeire adható pontszámok átlaga alapján három kategóriában soroltuk a válaszadókat (elégedettségi alsó harmadban N= 476 fő; elégedettségi középső harmadban N= 447 fő; illetve elégedettségi felső harmadban N= 741 fő). Az három kategória itemsorrendje szinte alig tér el az összsorrendtől; viszont a szórások átlaga az alsó harmadba tartozóknál a legnagyobb, a felső harmadba tartozóknál a legkisebb.

	elégedettségi alsó harmad			elégedettségi középső harmad			elégedettségi felső harmad			Total		
	sorrend	átlag	szórás	sorrend	átlag	szórás	sorrend	átlag	szórás	sorrend	átlag	szórás
hűség	1	4,54	,801	1	4,82	,415	1	4,92	,296	1	4,79	,541
egymás iránti szeretet, szerelem	2	4,26	,834	2	4,74	,451	2	4,88	,333	2	4,67	,607
kölcsönös megbecsülés, tisztelet	3	4,18	,831	3	4,62	,557	3	4,81	,434	3	4,58	,657
az egymásért való áldozatvállalás	5	4,02	,874	4	4,48	,583	4	4,73	,514	4	4,46	,715
örömteli szexuális élet	4	4,02	,966	5	4,47	,642	5	4,72	,534	5	4,46	,765
semmiféle titok nincs Önök között	7	3,91	1,014	6	4,44	,688	6	4,70	,556	6	4,41	,814
saját egyéni életcéljaikat is meg tudják valósítani	6	3,93	,888	7	4,28	,675	7	4,50	,693	7	4,28	,784
megfelelő anyagi körülmények	8	3,86	,847	8	4,06	,702	8	4,28	,751	8	4,10	,786
közös izlés és érdeklődés	10	3,56	,959	9	4,00	,776	10	4,23	,819	9	3,98	,895
kiegyensúlyozott (háztartási) munkamegosztás	9	3,56	1,032	10	3,90	,831	9	4,25	,847	10	3,96	,944

26. táblázat Házassággal/párkapcsolattal való elégedettség 3 kategóriában és az itemsorrend (átlag, szórás)